

קונטרס "לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי" (חלק א')

יצא לאור על ידי חברת "מחזירי עטרה ליושנה"

על שם הגה"צ ר' עקיבא יוסף שלעזינגער זצ"ל מח"ס לב העברי ב' חלקים, ברית עולם ב' חלקים, שמרו משפט, אל העדרים, בית יוסף חדש, תוספות בן יחיאל על תנדב"א, "חברה מחזירי עטרה ליושנה-עם כולל העברים-קול קורא פנו דרך ה' ישרו בערבה מסילה לאלקינו", ועוד.

ירושלים עיה"ק תובב"א – ערב חנוכה תשס"ד לפ"ק.

השכינה והכותל

מדרש רבה שמות פרשה ב' פסקה ב'

(ב) ומשה היה רועה הה"ד (חבקוק ב) וה' בהיכל קדשו א"ר שמואל בר נחמן עד שלא חרב ביהמ"ק היתה שכינה שורה בתוכו שנאמר (תהלים יא) ה' בהיכל קדשו ומשחרב ביהמ"ק נסתלקה השכינה לשמים שנאמר (שם קג) ה' בשמים הכין כסאו ר"א אומר לא זזה השכינה מתוך ההיכל שנאמר (ד"ה ב ז) והיו עיני ולבי שם וגו' וכן הוא אומר (תהלים ג) קולי אל ה' אקרא ויענני מהר קדשו סלה אע"פ שהוא חרב הרי הוא בקדושתו בא וראה מה כורש אומר (עזרא א) אל האלהים אשר בירושלים אמר להן אע"פ שהוא חרב האלהים אינו זו משם א"ר אחא לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי שנאמר (שיר ב) הנה זה עומד אחר כתלנו וכתוב (תהלים יא) עיניו יחזו עפעפיו יבחנו בני אדם מי ששכינתו בשמים עיניו יחזו עפעפיו יבחנו בני אדם משל למלך שהיה לו פרדס ובנה בו מגדל גבוה וצוה המלך שיתנו לתוכו פועלים שיהיו עוסקים במלאכתו אמר המלך כל מי שמתכשר במלאכתו יטול שכרו משלם וכל מי שמתעצל במלאכתו ינתן בדימוס המלך זה מלך מלכי המלכים והפרדס זה העולם שנתן הקב"ה לישראל בתוכו לשמור התורה והתנה עמהם ואמר מי שהוא שומר את התורה הרי גן עדן לפניו ומי שאינו משמרה הרי גיהנם אף הקב"ה אע"פ שהוא נראה כמסלק

שכינתו מבית המקדש עיניו יחזו עפעפיו יבחנו בני אדם ולמי בוחן לצדיק שנאמר (שם) ה' צדיק יבחן ובמה הוא בוחנו במרעה צאן בדק לדוד בצאן ומצאו רועה יפה שנא' (תהלים עח) ויקחה ממכלאות צאן מהו ממכלאות צאן כמו (בראשית ח) ויכלא הגשם היה מונע הגדולים מפני הקטנים והיה מוציא הקטנים לרעות כדי שירעו עשב הרך ואחר כך מוציא הזקנים כדי שירעו עשב הבינונית ואח"כ מוציא הבחורים שיהיו אוכלין עשב הקשה אמר הקב"ה מי שהוא יודע לרעות הצאן איש לפי כחו יבא וירעה בעמי הה"ד (תהלים עח) מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו ואף משה לא בחנו הקב"ה אלא בצאן.

מדרש רבה במדבר פרשה י"א פסקה ב'

– וכן הוא בפסיקתא רבתי פרשה ט"ו – וכן הוא בפסיקתא דרב כהנא פיסקא ה' אות ח'

ד"א דומה דודי לצבי א"ר יצחק אמרו ישראל לפני הקב"ה רבון העולמים את אמרת לנו את אתא לגבן תחלה דומה דודי לצבי מה הצבי הזה נגלה וחזרו ונכסה כך גואל הראשון נגלה ונכסה ר' ברכיה בשם רבי לוי אמר כגואל הראשון כך גואל האחרון הגואל הראשון זה משה נגלה להם וחזרו ונכסה מהם כמה נכסה מהם רבי תנחומא אמר שלשה חדשים הה"ד (שם ה) ויפגעו את משה ואת אהרן וגו' אף גואל האחרון נגלה להם וחזרו ונכסה מהם כמה יהא נכסה מהם אמר רבי תנחומא בשם ר' חמא ב"ר הושעיא ארבעים וחמשה ימים הדא הוא דכתיב (דניאל יב) ומעת הוסר התמיד ולתת שקוץ שומם ימים אלף מאתים ותשעים וכתוב (שם) אשרי המחכה ויגיע לימים אלף שלש מאות שלשים וחמשה אילין מותריה כמה אינון ארבעים וחמשה יום שהוא נכסה מהן וחזרו ונגלה להם ולהיכן מעלה אותן

אית דאמרין למדבר יהודה ואית דאמרין למדבר סיחון ועוג כל מי שהוא מאמינו והולך אחריו הוא אוכל שורשי רתמים ועלי מלוחים הה"ד (איוב ל) הקוטפים מלוח עלי שיח ושורש רתמים לחמם וכל מי שאינו הולך אחריו הוא הולך ומשלים לאו"ה ובסוף או"ה הורגין אותו א"ר יצחק בר מריון לסוף ארבעים וחמשה ימים הקב"ה מוריד להם מן הה"ד (הושע יב) עוד אושיבך באהלים כימי מועד ואומר מועד צאתך ממצרים או לעופר האילים א"ר יוסי ברבי חנינא לאורזילא דאיילתא הנה זה עומד אחר כתלנו זה כותל מערבי של ביהמ"ק שאינו חרב לעולם למה שהשכינה במערב משגיח מן החלונות בזכות אבות מציץ מן החרכים בזכות אמהות כשם שיש הפרש בין חלון לחרך כך יש הפרש בין זכות אבות לזכות אמהות ענה דודי ואמר לי מה אמר (ישעיה מט) חי אני נאם ה' כי כלם כעדי תלבשי ותקשרים ככלה ד"א דומה דודי לצבי מה הצבי הזה מקפץ ממקום למקום ומגדר לגדר ומאילן לאילן ומסוכה לסוכה כך הקב"ה מדלג ומקפץ מכנסת זו לכנסת זו כל כך למה בשביל לברך את ישראל שנאמר (שמות כ) בכל המקום אשר אזכיר את שמי וגו' באי זו זכות בזכות של אברהם אבינו דכתיב כה תברכו כמה דתימא (בראשית טו) כה יהיה זרעך או לעופר האילים רבי יוסי אומר לאורזילא דאיילתא הנה זה עומד אחר כתלנו בשעה שבא הקב"ה לבקר אברהם אבינו ביום שלישי למילה כמה דתימא (שם יח) וירא אליו ה' באלוני ממרא והוא יושב וגו' ישב כתיב בא לעמוד א"ל הקב"ה שב אברהם אתה סימן לבניך שבשעה שבניך נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות וקוראין את שמע ויושבים וכבודי עומד ומה טעם (תהלים פ"ב) אלהים נצב בעדת אל א"ר חנאי בשם ר' יצחק אלהים עומד אין כתיב

כאן אלא אלהים נצב איטומים הא כמה דתימא (ישעיה סה) והיה טרם יקראו ואני אענה לכך נאמר הנה זה עומד אחר כתלנו אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות.

מדרש רבה איכה פרשה א פסקה לא

(לא) היו צריה לראש א"ר הילל בר' ברכיה כל מי שבא להצר לישראל נעשה ראש מה טעם היו צריה לראש את מוצא עד שלא חרבה ירושלם לא היתה מדינה חשובה כלום משחרבה ירושלם נעשה קיסרין מטריפולין ותנופילין ד"א היו צריה זה נבוכדנצר אויביה שלו זה נבוזראדן ד"א היו צריה לראש זה אספסיאנוס אויביה שלו זה טיטוס שלש שנים ומחצה הקיף אספסיאנוס את ירושלם והיו עמו ארבעה דוכסין דוכס דערביא דוכס דאפריקא דוכס דאלכסנדריא דוכס דפלסטיני דוכס דערבייא תרין אמורין חד אמר קילוס שמיה וחד אמר פנגר שמיה והוון בירושלם ארבעה בוליטין בן ציצית ובן גוריון ובן נקדימון ובן כלבא שבוע וכל אחד ואחד יכול לספק מזונות של מדינה י' שנים והיה שם בן בטיח בן אחותו של רבן יוחנן בן זכאי שהיה ממונה על האוצרות ואוקיד כל אוצרייא שמע רבן יוחנן בן זכאי אמר ווי אזלין אמרון לבן בטיח אמר חביבך ווי שלח ואתייה אמר לו למה אמרת ווי אמר לו לא אמרתי ווי אלא ויה אמרי אמר לו ויה אמרת ולמה אמרת ויה אמר ליה דאוקדת כל אוצרייא ואמרתי דכל זמן דאוצרייא קיימין לא יהיבין גשמייהון למיעבד קרבא בין ווי לוח נמלט רבן יוחנן בן זכאי וקרא עליו (קהלת ז') ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה לאחר ג' ימים יצא רבן יוחנן בן זכאי לטייל בשוק וראה אותם ששולקין תבן ושותין מימיו אמר בני אדם ששולקין תבן ושותין מימיו יכולין לעמוד בחיילותיו של אספסיאנוס אמר כל סמא דמילתא ניפוק לי מהכא שלח ואמר לבן בטיח אפקוני מהכא אמר ליה עבדינן בינינן דלא יפוק בר נש מהכא אלא דמית אמר אפקוני בדמות דמית טען רבי אליעזר ברישיה ורבי יהושע ברגליה ובן בטיח מהלך קומוי מן דמטון בעון מודקריניה אמר להון בן בטיח כך אתם רוצים שיהיו אומרין מת רבן ודקרוהו כיון דאמר להו כך שבקוניה מן דנפקין מן פילי טענוניה ויהבוניה בחד בית עולם וחזרו למדינה נפק רבן יוחנן בן זכאי לטייל בחיילותיו של אספסיאנוס אמר לון אן הוא מלכא אזלון ואמרנו לאספסיאנוס חד יהודי בעי למישאל בשלמך אמר להון ייתי מן דאתא אמר ליה וביבא מארי אפלטור אמר ליה שאילא דמלך שאילת בי ואנא לית אנא מליך

וכדו שמע מלכא וקטיל לההוא גברא אמר ליה אם לית את מלך סוף את מליך דלית הדין ביתא חריב אלא על ידי מלך שנא' (ישעיה י') והלבנון באדיר יפול נסבוניה ויהבוניה לגיו מן שבעה קנקלין והוון שאילין ליה כמה שעין בליליא ואמר להון כמה שעין ביממא ואמר להון מנן הוה ידע רבן יוחנן בן זכאי מפשוטיה לבתר תלתא יומין אזל אספסיאנוס מסחי בהדא גפנא מן דסחא ולבש חד מסן דידיה אתת בשורה ובשרוהו מית נירון ואמליכוניה בני רומי בעי למילבש חד מסן חורן ולא עליל שלח ואתייה לרבן יוחנן בן זכאי וא"ל לית את אמר לי כל אילין יומיא הוינא לביש תרין מסאני והוון עללין בי וכדו חד עליל וחד לא עליל א"ל בשורתא טבתא איתבשרת דכתיב (משלי ט"ו) ושמועה טובה תדשן עצם אמר לו מה נעביד דאיעיל אמר לו מי אית לך בר נש דסנאית ליה או דחב לך יעברוניה קמך ובשרך שחי דכתיב (שם י"ז) ורוח נכאה תיבש גרם התחילו מושלין לפניו משלות חבית שקינן נחש בתוכה כיצד עושין לו אמר להם מביאין חובר וחוברין את הנחש ומניחין את החבית אמר פנגר הורגין את הנחש ושוברין את החבית מגדל שקינן בו נחש כיצד עושין אמר להם מביאין חובר וחוברין את הנחש ומניחין את המגדל אמר פנגר הורגין את הנחש ושוברין את המגדל אמר לו רבן יוחנן בן זכאי לפנגר כל מגירייה דעבדין בישא למגיריהון עבדין עד דלית את מליף סניגוריא את מליף עלן קטיגוריא אמר ליה לטיבותכון אנא בעי דכל זמן דהדין ביתא קיים מלכוותא מתגרין בכון אין איחרוב הדין ביתא לית מלכוותא מתגרין בכון אמר לו רבן יוחנן הלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות אמר ליה אספסיאנוס לרבן יוחנן בן זכאי שאל לי שאלה ואנא עביד א"ל אנא בעי דתירפי הדא מדינתא ותיזיל לך א"ל כלום אמליכוני בני רומי דנרפי להדא מדינתא שאל לי שאלתא ואנא עביד אמר לו בעי אנא דתירפי לפילי מערבאה דהיא אזלא ללוד דכל בר דנפיק עד ארבעה שעין יהא לשיזבא מן דכבשה אמר לו אי אית לך דרחים לך או בר נש דאת קריב ליה שלח ואיתיה עד דלא ייעלון אוכלוסיא שלח לר' אליעזר ולר' יהושע לאפוקי לר' צדוק אזלין ואשכחוניה בבבא דמדינה מן דאתא קם מן קומוי רבן יוחנן אמר ליה אספסיאנוס מן קדם הדין סבא צותרא את קאים אמר לך חייך אי הוה חד דכוותיה והוה עמך אוכלוסין בכיפלא לא הוית יכיל כביש אמר לו מה חייליה א"ל דאכיל חד גמזון ופשיט עלוהי מאה פרקין אמר ליה למה חשיך כן א"ל מן חייליהון דצומייה ותענייתא שלח

מדרש רבה שיר השירים פרשה ב'

פסקה כ"ו

(ד) ד"א או לעופר האילים לאורזליהון דאיילתא הנה זה עומד אחר כתלנו אחר כותל מערבי של בית המקדש למה שנשבע לו הקב"ה שאינו חרב לעולם ושער הכהן ושער חולדה לא חרבו לעולם עד שיחדשם הקב"ה משגיח מן החלונות זו זכות אבות מציץ מן החרכים זו זכות אמהות ענה דודי ואמר לי מה אמר לי החדש הזה לכם ראש חדשים:

מדרש תהילים מזמור י"א

ה' בהיכל קדשו ה' בשמים כסאו. בזמן שישראל עושין רצונו של מקום ה' בהיכל קדשו, ובזמן שאין עושין רצונו של מקום ה' בשמים כסאו. א"ר אלעזר, בין שחרב בית המקדש ובין שלא חרב אין השכינה זזה מתוכו, שנאמר, ה' בהיכל קדשו. אף על פי שבשמים כסאו שכינתו בבית המקדש, שנאמר (מלכים-א ט, ג) והיו עיני ולבי שם כל הימים. וכן הוא אומר, (תהלים ג, ה) ויענני מהר קדשו סלה. אף על פי שהוא הר בקדושתו הוא עומד. א"ר אלעזר, ראה מה כתיב, (מיכה ד, י) כי עתה תצאי מקריה ושכנת בשדה. ושכנתי

קווצותיו תלתלים שחורות כעורב, ואוקמוה על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות. (קוץ) ד' מן אחד תל שהכל פונים בו, והאי קוץ הוא אחיד בין א"ח ובין ד', הדא הוא דכתיב (ד"ה א כט יא) כי כל בשמים ובארץ, ותרגם יונתן, דאחיד בשמיא ובארעא.

כתבי האריז"ל - שער הפסוקים ספר ישעיה

[סימן ט"ו] ומה יענה מלאכי גוי כי ה' יסד ציון וכו'. ירצה, כי אחר שהקב"ה יגאל את ישראל, מה יהיה עניית הקול, שיענה ותדבר השכינה את ע' שרים של האומות והגוים, שהם מלאכים עליונים כנודע, ונקראים מלאכי גוי. ותירץ ואמר, כי מה שתאמר להם השכינה הוא, כי ה' יסד ציון ובנאה, ומכאן ואילך בה יחסו עניי עמו, והם ישראל שהיו מעונים תחת ידם. אבל העמים שהם תחת ממשלתם, לא יחסו בציון וילכו לאבדון, כמש"ה כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו.

כתבי האריז"ל - ספר עץ הדעת טוב פרשת פקודי

או ירמוז באומרו משכן העדות אל מש"ה ירושלים הבנויה כעיר שחבורה וכו' ירצה כי ירושלים הארציית לפעמים היא חריבה בעוה"ר אבל ירושלי' העליון נקרא ירושלים הבנויה כי תמיד היא בנויה ואין בה חורבן ח"ו והנה אותה הבנויה העליונה היא מכוונת כנגד ירושלים התחתונה הנקראת עיר ארציית וז"ש כעיר שחבורה לה יחדיו לעליונה כנגדה מעשה כאלו הם יחדיו כעיר אחת וסיבת היותם מכוונין יחד הוא לפי ששם עלו השבטים יחדיו שבטי יה אחר פטירתם וע"כ הם עדות לישראל בניהה התחתונים כשנכנסים גם הם בירושלים של מטה. להודות לשם ה' הנראה אליהם בג' רגלים ולכן נתחברו יחד זו כנגד זו.

ויקרא כ"ו ל"א

וְהִשְׁמֹתִי אֶת מִקְדְּשֵׁיכֶם.

משנה מסכת מגילה פרק ג

(ג) נְעוּד אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה, בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁחָרַב, אֵין מְסֻפְדִּין בְּתוֹכוֹ, וְאֵין מְפָשְׁלִין בְּתוֹכוֹ חֲבָלִים, וְאֵין פּוֹרְשִׁין לְתוֹכוֹ מְצוּדוֹת, וְאֵין שׁוֹטְטִין עַל גַּגּוֹ פְרוֹת, וְאֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ קַפְזֵרְיָא, שְׁנֵאמַר, (ויקרא כו) וְהִשְׁמֹתִי אֶת

אין השכינה זזה מכותל מערבי של בית המקדש שנאמר הנה זה עומד אחר כתלנו. רבי היא ורבי סימון ברבי הווי יתבי, פתח חד מינייהו ואמר המתפלל צריך שיתן עיניו למעלה שנאמר נשא לבבנו אל כפים אל אל בשמים, פתח אידך ואמר המתפלל צריך שיתן עיניו למטה שנאמר והיו עיני ולבי שם כל הימים:

ילקוט שמעוני ירמיהו פרק ט"ו - רמז רצ"ג

אומללה יולדת השבעה, אמר ירמיה כשהייתי עולה לירושלים נטלתי עיני וראיתי אשה אחת יושבת בראש ההר לבושה שחורים וראשה סתור וצוועקת ומבקשת מי ינחמנה ואני צועק ומבקש מי ינחמני, קרבתי אצלה ודברתי עמה אם אשה את דברי עמי ואם רוח את הסתלקי מלפני, ענתה ואמרה לי אין אתה מכירני אני היא שהיו לי שבעה בנים יצא אביהם למדינת הים עד שאני עולה ובוכה עליו הרי שני בא ואמר לי נפל הבית על שבעה בניך והרגם איני יודעת על מי אבכה ועל מי אסתור שערי, אמרתי לה אי את טובה מן אימא ציון שהיא עשויה מרעית לחית השדה, ענתה ואמרה לי אני אמך ציון שהיא עשויה מרעית לחית השדה אני היא אם השבעה שכן כתיב אומללה יולדת השבעה, אמר לה ירמיה דומה מכתך למכת איוב קומי שבי ירושלים.

ילקוט שמעוני יחזקאל - פרק ט - רמז שג

ויצא כבוד ה' מעל מפתן הבית והא לא הוה צורכא אלא ויצא כבוד ה', משלו משל למה"ד למלך שהיה יוצא מפלטין שלו והיה מנפשק בכתלים מגפף בעמודים ואמר הוי שלום ביתי הוי שלום פלטין דידך, כך היתה השכינה מנשקת בכתלים מגפפת בעמודים ובוכה ואומרת הוי שלום ביתי ומקדשי הוי שלום ביתי הוי שלום פלטין דידי, כך היתה השכינה מנשקת בכתלים מגפפת בעמודים ובוכה ואומרת הוי שלום.

זוהר חלק ב' פרשת משפטים - דף קט"ז עמוד א'

דשכינתא תתאה כותל מערבי דיורא דיליה, על שם דאיהו תל שהכל פונים בו, כ"ו ת"ל, יהו"ה כ"ו, ודאי שכינתא איהו תל דיליה, על שם (שיר ה יא)

כתיב, שאף על פי שחרב שכינתי עומדת שם. א"ר אחא, לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי, שנאמר (שיר השירים ב, ט) הנה זה עומד אחר כתלנו. א"ר ינאי, מלך בשר ודם כשהוא נכנס לטרקלין אינו יודע מה בקיטון, והקב"ה אינו כן, אלא ה' בהיכל קדשו ה' בשמים כסאו. צופה ומביט לכל באי עולם ואין עין שולטת בו:

ילקוט שמעוני מלכים א - פרק ח - רמז קצד

והיו עיני ולבי שם כל הימים (מלכים א' - ט, ג) והלא כבר נאמר עיני ה' משוטטות בכל הארץ (דברי הימים ב' - טז), מה ת"ל והיו עיני ולבי שם, כביכול שאין עיני ולבי אלא שם [ובשביל שהם שם הם בכל מקום]. כיוצא בדבר אתה אומר (תהלים קכא) הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל וכי ישראל בלבד הוא שומר והלא הוא שומר את הכל שנאמר (דברי הימים ב' - יב) אשר בידו נפש כל חי, מה תלמוד לומר שומר ישראל כביכול אינו שומר אלא ישראל (ובשכר) [ובשביל] ששומרם שומר את הכל. כיוצא בו אתה אומר (דברים יא) ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה תמיד וכי אותה בלבד הוא דורש והלא כל הארצות כלם הוא דורש שנאמר (איוב לח) להמטיר על ארץ לא איש, אלא כביכול שאינו דורש אלא אותה וכו'. כיוצא בדבר אתה אומר (תהלים כט) קול ה' יחיל מדבר יחיל ה' מדבר קדש. כתוב אחד אומר (הושע ה) אלכה ואשובה אל מקומי, וכתוב אחד אומר והיו עיני ולבי שם כל הימים, הא כיצד פניו למעלה ועיניו ולבו למטה.

ילקוט שמעוני מלכים א' פרק ח' - רמז קצ"ה

אמר רבי שמואל בר נחמני עד שלא חרב בית המקדש היתה השכינה נתונה בהיכל שנאמר ה' בהיכל קדשו, משחרב בית המקדש ה' בשמים כסאו סלק שכינתו בשמים. א"ר אלעזר בן פדת בין חרב בין לא חרב אינו זו ממקומו שנאמר והיו עיני ולבי שם כל הימים. וכה"א קולי אל ה' אקרא ויענני מהר קדשו סלה, שאפילו הוא הר הרי הוא בקדושתו, ראה מה כתיב ויבן את מזבח ה' הוא האלהים אשר בירושלים. אמר רבי אחא לעולם

בעלי ארבע גליות אילו כי ד' גליות איתבדרו ישראל על ד' אותיות השם גלות בבל לקביל י' של שם שהוא אברהם שנתנסה בעשרה נסיונות גלות מדי לקביל יצחק ה' של שם גלות יון ו' של שם גלות אדום ה' אחרונה לקביל משה לכן הביא אילו ד' במדרש שכל אחד אמר פסוק לקביל מדתו כ"ש לעיל ולפי שהם מגינים על ד' גליות אילו כמ"ש פוקד עון אבות על שלישים על ג' גליות ועל ג' אילו מצינו הקב"ה ויתר על ע"ז ג"ע ש"ד לקביל אברהם יצחק יעקב אבל גלות רביעי על ארבע' לא אשיבנו כי גלות זה עבור עזיבת התורה כמ"ש בזהר חזק משה (דברים לג) מורשה מלשון (שמואל א) י"י מוריש שהוא מוריש ומשפיל את ישראל לפי שאינם לומדין וא"כ מי הגיד לבעל המדרש במקום זה שאברהם היה אז ונראה שנרמז בפסוק מקודם זה אמר א"לי (ירמיה ס) ב"עת ר"ענתם מ"ה ר"ת אבר"ם ה' של אברהם נסתלקה שהיה נקרא אברהם על שם אב המון גוים נתתיך אב הג'ן ועתה שרתי במדינות היתה למס לכן אמר אבר"ם והיה הקב"ה מטייל עמו ע"ד (ויקרא כו) ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם והתהלכתי בתוכם ופי' רש"י טייל בג"ע ר"ל שהראה בג"ע כי נתן הקב"ה הברירה לאברהם גם את זה לעומת זה או שיעבוד מלכיות או גיהנם ובחר בגליות כדי לטייל עם בניו בג"ע ז"ש ונתתי משכני ע"ש למשכן בשביל עונותיהם של ישראל כדי והתהלכתי לטייל עמהם בג"ע או הראה הקב"ה לאברהם בט' באב שבשעת הגלו' כל מקום שגלו שכינה עמהם ז"ש ארוכות וקצרות פעמים בא בארוכה כגלות שלנו שהוא ארוך ופעמים בקצרה ע' שנה של בבל וכל מקום שהם הולכים הן בגלות ארוך הן בגלות קצר הקב"ה מטייל עמנו ושכינה עמהם ז"ש הקב"ה לאברהם מה לידידי לדאוג על גלותם הלא אני בביתי כי לעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי כמ"ש (שיר ד) הנה זה עומד אחר כתלינו (ויקרא כו) והשימותי את מקדשיכם דארז"ל אע"פ ששםם בקדושתו עומד. ז"ש י"י בשמים כסאו אפ"ה י"י בהיכל קדשו וכה"א ויענני מהר קדשו סלה ז"ש מה לידידי הלא ביתי הוא ולזה אמר בני היכן הם:

ליקוטים מקבלת הגאונים - סוד ידיעת

המציאות מקבלת הגאונים

באותה שעה בקשו הכהנים מיהויכין לתת להם זמן על זה העניין, כדי לסדר הכל על דרך עיקר האמיתי, ונתן להם זמן מחדש ניסן עד חדש תמוז, זהו שהוא (ל)הזכיר ברביעי בחמשה לחדש משמע שבאותו היום נשלם המעשה ונתחדש על ידם זו הידיעה מפי יחזקאל הע"ה, וע"י נס שיצר לו, מלמד שהיו הכהנים בכל יום באים בבית המקדש אצל כותל מערבי, והיו מתעטפים בעפר וצועקים ומתפללים בשם המפורש של י"ד אותיות, עד שיצא בת קול מתוך האולם ונחה עליהם רוח הקודש, ונחכמו בכל זו הידיעה שהיתה נסתר מהם, באותה שעה שמחו שמחה גדולה וברכו השם ב"ה, ובאו עד הגשר הקבוע על נהר חדקל, ונהר חדקל היה רחוק מעיר בבל אלפיים אמה בקצת אותו [העיר?] היו דרים שם חכמי בבל, והגשר היה מפסיק ביניהן ובין דרי העיר, ו[כ]שבאו הכהנים על אותו הגשר נחה על יחזאל רוח הקודש, והתחיל לסדר בתוך הגשר פירוש ידיעות המרכבה, ונכתב הכל מפיו פעמים מרכבה ראשונה ופעמים מרכבה שניה, ועל ענין שהגשר ההוא נחה עליו רוח הקדש התחכם מיד לומר ואני בתוך הגולה על נהר כב"ר הוא חדקל, כב"ר הוא רומז לשון נרכב, ומשמע טוב הרגש כח השפל מתלבש בו היה נובע עצם המורכבים הנמצאים בכח ההשגות המחשבה החלוקים זה מזה במניהם במראיהם ובדמיוניהם, ורבו דרכיהן היוצאים מפליאות האחדות המסתתר והמגולה בעומק העילוי עד תכלית מציאות החקר שאין למעלה ממנו, כח הקיום מאויר מופלא והוא (מקוש) [מהות?] של כל עיקרי הטבע נשרשים בו, וחוזרים ללכת ולשוב אל אחדותו, וזה הענין כבר:

ספר מגלה עמוקות על התורה - פרשת

זברים.

אמר רב עוקבא בליל ט' באב נכנס אברהם אבינו לבית קדשי הקדשים תפסו הקב"ה בידו ואמר מה לידידי בביתי א"ל רבש"ע בני היכן הם אמר לי' חטאו והגליתים וקשה מי הגיד לבעל המדרש שהיה אברהם נכנס אז כי מהיכן נרמז אברהם בפסוק זה גם הלא במדרש מביא שהקב"ה צוה לירמיה לילך על קברי אבות והביא אברהם יצחק ויעקב גם משה הטעם שנצטרכו אלו הארבע' כי הם

מקדשיכם, קדשתו אף פשתו שוממין. עלו בו עשבים, ל' א' יתלוש, מפני עגמת נפש:

תרי"ט על מסכת מגילה פרק ג משנה ג

קדושתן אף כשהן שוממין - נראה לי דדייק מדלא כתיב ואת מקדשיכם אשומם.

רמב"ם יד החזקה - הלכות תפלה

ונשיאת כפים פרק יא

(יא) בתי כנסיות ובתי מדרשות שחרבו בקדושתן הן עומדות שנאמר והשימותי את מקדשיכם אף על פי שהן שוממין בקדושתן הן עומדין וכשם שנוהגין בהן כבוד ביישובן כך נוהגין בהן בחורבנם חוץ מכיבוד וריבוץ שאין מכבדין אותן ואין מרביצין אותן עלו בהן עשבים תולשין אותם ומניחין אותן במקומן כדי שיראו אותן העם ותעור רוחם ויבנום:

רמב"ם יד החזקה - הלכות בית הבחירה

פרק ו

(טז) ולמה אני אומר במקדש וירושלים קדושה ראשונה קדושה לעתיד לבוא ובקדושת שאר א"י לענין שביעית ומעשרות וכיוצא בהן לא קדושה לעתיד לבוא לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה והרי הוא אומר והשימותי את מקדשיכם ואמרו חכמים אע"פ ששוממין בקדושתן הן עומדים אבל חיוב הארץ בשביעית ובמעשרות אינו אלא מפני שהוא כבוש רבים וכיון שגלקחה הארץ מידיהם בטל הכבוש ונפטרה מן התורה ממעשרות ומשביעית שהרי אינה מן ארץ ישראל וכיון שעלה עזרא וקדושה לא קדושה בכיבוש אלא בחזקה שהחזיקו בה ולפיכך כל מקום שהחזיקו בה עולי בבל ונתקדש בקדושת עזרא השנייה הוא מקודש היום ואע"פ שגלקח הארץ ממנו וחייב בשביעית ובמעשרות על הדרך שביארנו בהלכות תרומה.

רמב"ם יד החזקה - הלכות בית הבחירה

פרק ז

(ז) אע"פ שהמקדש היום חרב בעונותינו חייב אדם במוראו כמו שהיה נוהג בו בבניינו לא יכנס אלא למקום שמותר להכנס לשם ולא ישב בעזרה ולא יקל ראשו כנגד שער המזרח שנאמר את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו מה שמירת שבת לעולם אף מורא מקדש לעולם שאע"פ שחרב בקדושתו עומד:

ספר שערי הלשם חלק א' סימן ט"ו
פרק ב' - ליקוטים

ז) אמנם הרי לפי"ז הנה לא היה בחירה כלל כי הרי היה מתבטל כל הרע כולו תיכף בעת מעשה בראשית וא"כ הרי היה כל מציאת התוקף הדינים הקשים אשר המציא אותם המאציל ית"ש בעת עולם התוהו הרי היה כ"ז לחנם ולבטלה ובאמת הרי היה רצון המאציל ית"ש לייסד את כל העולם כולו עד עת התיקון הנצחי על כח הבחירה דוקא וזהו ענין כל עולם התוהו ולכן אלו שהיה נשבר ח"ו כלי המלכות ג"כ היה תוקף הדינים יותר מדאי והיה יוצא מהם מציאת הקליפות והחיצונים יותר הרבה ממה שהם עתה עד שלא היה אפשר להעולם להתקיים בהם מחמת גודל תגבורת הרע וכמו שהיה הדור המבול ודור הפלגה וסדום ועמורה וזה סוד מאמרם ז"ל בענין התתקע"ד דורות שעלו במחשבה להיבראות ולא נבראו כמ"ש רז"ל בהגיגה י"ג סע"ב ובב"ר פ' כ"ח ואמרו שם אלף דור עלו במחשבה להיבראות וכ"ו מהם הם הכ"ו דורות אשר מאדם הראשון עד משה רבינו ע"ה ולכן היה בהם כל אותן ההריסות שנעשה בעולם בדור המבול ובדור הפלגה ובסדום ועמורה מחמת תגבורת הרע שבהם הגם שאלו הכ"ו דורות היו הם היותר מוכרח שבכל האלף דור ולכן היה נמצא בהם צדיקים גמורים ג"כ בכל דור כמו אדם שת חנוך מתושלח נח שם ועבר וכיוצא בהם הרבה וכמ"ש בזוה"ק בראשית ל"ח א' וכן באבות דר' נתן ר"פ ל"ב אבל בכל התתקע"ד לא היה שום אחד מהם ולכן לא נבראו ואלו שהיה נשבר כלי המלכות ג"כ ח"ו היו נבראו הם ג"כ ולא היה אפשר להעולם להתקיים ולכן היה מוכרח שתשאר המלכות בקיומה אלא שנפגמה כנ"ל ויוצאים הדינים הקשים שבה לאט לאט שהוא בכל משך זמן אשר עד ביאת המשיח ומהם הוא כל התתקע"ד דורות אשר שתלך הקב"ה בכל דור ומתקנים והולכים כל אותן הדינים קשים עצמן ע"י כל המאורעות מהתלאות הנוראות שעוברים על כל באי עולם בכל משך הזמן אשר עד ביאת המשיח וכמו שבארנו כ"ז בארוכה בדע"ה ה"ב דרוש ב' ושם דרוש ד' ענף י"ז י"ח והרי נתבאר עכ"פ כי היה מוכרח שתשאר המלכות בקיומה כי אלו שהיה נשבר היא ג"כ הרי לבד מה שלא היה אפשר שיתוקן העולם תיכף בעת מעשה בראשית בתיקון נצחי כסברת שאול וכנ"ל אלא אדרבה הוא שלא היה אפשר להעולם להתקיים כלל ולכן היה מוכרח

ונעשה כ"ז ע"י אמונת ישראל במלכותו יתברך שה' מלך עולם ועד כנ"ל:

ספר שערי הלשם חלק א' סימן י"ג -
אור וכלי בבריאה

אך עומק הענין בזה הוא כי הרי נודע הוא שהאדם הוא תכלית הבריאה כולו והוא סוף כוונת כל הבריאה, וכמ"ש בראשית בשביל ישראל שנקרא ראשית, ואמרו ב"ר פ"א מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר והוא סוף מעשה אשר במחשבה תחילה, וכן נודע הוא שכוונת הבריאה אשר בשביל האדם הוא רק על מציאותו שבהעוה"ז כי בהיותו בבחי' נשמה שהוא יותר גדול משרפי מעלה אינו מוסיף ואינו גורע במעשיו כלום לעיקר כוונת הבריאה, והרי היה כוונת הבריאה להתתקן רק בהיותו בגוף בהעוה"ז כי עי"ז מתקן כל העולם כולו עמו, וירד האדם וכן התורה וכן שכינתו יתברך בעוה"ז, שהיא אחרונה לכולם והחיצונית לכולם, כדי לתקן כל החיצונית על ידם, ולא עוד אלא שבה תלוי שלימות התיקון של כל העליונים ג"כ כידוע בסוד העבודה צורך גבוה, שע"י העבודה שהאדם עובד להקב"ה בהיותו בגוף בהעוה"ז בכל התורה והמצוה המלוכש בנושאי שבהעוה"ז, הנה מתקן עי"ז באצילות ג"כ, והרי תלוי גם שלימות התיקון והאצילות רק בהעוה"ז שהיא היותר חיצונית לכולם, ועל זה היתה כוונת הבריאה וכמו שאמרו בשביל התורה שנקרא ראשית בשביל ישראל שנקרא ראשית והרי היה כוונת תכלית כל המציאות על החיצונית שבה, וכן עומד בה אותו הכוונה אשר ממנו ית"ש תמיד, והוא סוד מאמרם ז"ל ב"ר פ' י"ט סי' ז' עיקר שכינה בתחתונים וכן הוא עומד שם אותו הכוונה והרצון תמיד וכמאמרם ז"ל שמות רבה פ"ב לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי וכן נאמר והיו עיני וליבי שם כל הימים והוא אור רצונו ית"ש על כוונת תכליתה שעומד בה תמיד, ונודע הוא כי כל חיצונית ועביית הוא מסוד הצמצום והנה נשאר רשימו מאור א"ס שבתחילה בהצמצום והוא אור רצונו שעומד בה לכוונת תכליתה והוא ע"ד שכינתו ית"ש שעומד בתחתונים תמיד.

ספר שערי הלשם חלק א' סימן ה' -
תפקיד האדם ועבודתו

אך גילוי עצמותה גופה שהוא אור קדושה עצמה הנה הוא אור שכינתו ית"ש אשר בבית המקדש ולא זזה מכותל מערבי לעולם ומתפשטת בהתורה וישראל. ושכנתי בתוכם. והוא גילוי ית"ש אשר בהשמות ד אלהים ואדני המתפשטים בבי"ע והם נמשכים ויוצאים מגילוי הויה דב"ן שבהט"ס העליונים שבה אשר הם לעולם באצילות עצמו שהוא באות ה' אחרונה ד הויה דאצילות שהוא הגילוי דא"ס ית"ש אשר בז"א דאצילות וכנ"ל בכל דברינו:

ספר שערי הלשם חלק א' סימן ז' פרק
ב' - אמונת ישראל

והרי נעשה הקרבת העומר לתיקון השכינה וישראל בעוה"ז בכל שנה ושנה. אך עיקרו הנה הוא רק לתיקון העתיד לעת קץ הימין שיתחיל הגאולה בפסח ויושלם בחג השבועות וכנ"ל. ואז יתגלה השכינה בישראל בגילוי גמור וכמ"ש. בישעיה ל' כ'. ולא יכנף עוד מוריד והיו עיניך רואות את מוריד והנה השכינה הקדושה היא נקראת אמונת ישראל. כי רק ישראל מאמינים שה' מלך עולם ועד והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים. גם כל מה שנעשה ע"י סיבות ושלוחים הנה הוא ית"ש הנשמה לנשמה ורוחא לרוחא המסבב את הכל והוא מבפנים להכל. הכח לכל והוא לבדו העושה את כל. וכ"ז הוא ע"י אור קדושתו ית"ש המתפשט ושורה אצל כותל מערבי. הנה זה עמד אחר כתלנו. (כמ"ש בשמו"ר פ"ב סי' ב') ומשם מתפשט ושוכן בישראל. והוא השכינה הקדושה. אמונת ישראל. כנסת ישראל כי היא כלל ישראל כנ"ל. והיא נקרא אמונה (כמ"ש בפ' ויקרא ט"ז ב' ופ' בהר ק"י ע"ב ופ' בלק קצ"ה ב') וכן אמונה גימ' אלהינו שהוא שם הכלול מתרי סטרין. אל בימינא אלהים בשמאלא אלהינו באמצע כליל מתרווייהו כמ"ש בפ' תרומה קנ"ט ב'. ושריית עלה שמא דהויה והוא היחוד. וכן אמרו בפ' בלק קצ"ח ב' כי לית אמונה בלא אמת. והוא היחוד דז"א ומלכות כמ"ש בפ' שלח קס"ג ב'.

אשר שם שורה שכינתו ית"ש. וכן כל התורה כולה אשר בידינו אשר שם שורה אור קדושתו ית"ש. עכ"ז הנה אינו מתייחד בהם הקב"ה ביחוד גמור שיהיה עמהם כולא חד ממש וכמו שהוא באצילות אלא רק ששורה שם בכ"א לפי ערכו והיינו כי הנה בבית קודש הקדשים וכן גם עתה בכותל מערבי הנה שם שורה אלקותו ממש והוא א-ל-ה-י-נ-ו שהוא השם הוי"ה ב"ה השורה שם וכמ"ש ויהו"ה בהיכל קדשו. וע' רמב"ן פ' ויגש בפסוק ויסע ישראל במה שהשיג שם על הרמב"ם ז"ל. שאמר במורה ח"א פ' י"ט כ"א כ"ה ס"ד. שענין שכינה או כבוד. כגון ושכנתי בתוך בני ישראל וכבוד ה' מלא את המשכן. הכוונה הוא על אור נברא. ומתרעם על זה הרמב"ן ז"ל ואמר. וחס ושלוש שיהיה הדבר הנקרא שכינה או כבוד אור נברא חוץ מהשם הנכבד יתברך כאשר חשב הרב כו' כו'. ואם יאמר שהוא כבוד נברא כדעתו של הרב בפסוק וכבוד ה' מלא את המשכן וזולתו. איך יקבעו בו ברוך. והמברך והמתפלל לכבוד נברא. כעובד עבודה זרה. ובדברי רבותינו דברים רבים יורה על שם השכינה שהוא האל יתברך עכ"ל ע"ש.

וע' עוד בעבודת הקודש להר"מ גבאי ז"ל חלק התכלית פ' ל'. אמנם עיקר אורו הוא באמת רק מאצילות ולמעלה אלא שמתפשט ושורה ושוכן בבית קודש הקדשים. וכמ"ש ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ולכן נקרא הבית המקדש רק בשם הדום רגליו וכמ"ש בד"ה א' כ"ח. לבנות בית מנוחה כו' ולהדום רגלי אלהינו וכן בישעיה ס' ומקום רגלי אכבד. והוא משום שעיקר אורו הוא למעלה באצילות וכמו שכתוב עליון שמת מעונך וכן יסדו. ושכינת עוזו. בגבהי מרומים:

ומה שאמרו רז"ל בתנחומא נשא סי' י"ב (וכן הוא ברב"ה שם פ' י"ב סי' ז' ובזוה"ק תרומה ק"מ ע"ב וכן בכ"מ במדרשים) דעיקר שכינתו הוא למטה. הנה כוונתם שם הוא רק בערך אור שכינתו ית"ש אשר בהעולמות בי"ע. שהרי אמרו שם כ"ז על קטרוג המלאכים אשר הם בבריאה ויצירה. שהם רצו שיהיה עיקר שכינתו אשר בהעולמות בי"ע אצלם. וקבע הקב"ה עיקר שכינתו רק למטה בישראל ובבית קודש הקדשים וכמ"ש. חבקוק ב' ג'. וה' בהיכל קדשו. ואמר עוד ושם חביון עוזו. אך כ"ז הוא רק בערך אורו ית"ש אשר בהעולמות בי"ע אבל לא בערך אורו אשר באצילות. כי שם הוא עיקר גילוי ואורו לעולם. וכן מוכח ג"כ מדברי האריז"ל שהרי

הנ"ל אות ב' והוא מה שאמרו בזוה"ק ויצא קנ"ט ב' שכינתא לתתא ושכינתא לעילא ע"ש ושניהם הם אחד כי הרי רחל הקטנה היא ג"כ רק ממנה עצמה פרצו פרטי אחד מפרטי הפרצופים שבה וכנז' אך אותה רחל הקטנה שורש דהי"ב שבטים הוא אשר מתפשטת למטה ג"כ ובישראל עצמן ושכנתי בתוכם כנ"ל משא"כ שאר כל הפרצופים העליונים שבה הם לעולם למעלה וזהו שאמרו שכינתא לעילא שכינתא לתתא ועיקרה הוא לעילא וכנז' והרי נתבאר לנו עכ"פ מה שנוגע לעניינינו כי רחל ולאה נשי יעקב הם באמת שתי אחיות גם משרשן והגם ששורש לאה היא מהבינה אימא עלאה אך זהו רק בכח' שורש השרשים הנעלם לבד אבל גילוי מציאותה הוא ג"כ רק בהמלכות הכללי דאצילות כי שורש כל הנשמות נתגלו ונמצאו רק בה ולאה הוא מהבינה שבה ורחל הוא מהרחל הפרטי שבה והרי הם שניהם מהמלכות הכללי רחל הכללי ויצאו בדור אחד וכן היה יציאתם ממקום אחד שהוא מהיסוד ומלכות שבה והוא עצמו היסוד ומלכות שברחל הפרטי כי משם יוצאים כל הנשמות וא"כ הרי הם שני אחיות בודאי. אמנם שורש כל הי"ב שבטים הם מושרשים כולם ברחל הפרטי כי שם נתגלה מציאותם וכמו שיתבאר עוד למטה:

ספר שערי הלשם חלק ב' סימן י' פרק

א' - המקדש ועניניו

(א) וכן הוא כש"כ וכש"כ בהעולמות בי"ע שהם העולמות הנפרדים ונסתתר שם באלהותו ית"ש לגמרי עד שכל האלהות אשר שם הוא רק מהנשמה הכללית שבהם ולמעלה וכנ"ל אבל מהרוח ולמטה הנה הם נבראים נוצרים נעשים ואינם אלהות כלל ח"ו אלא שרק הוא ית"ש מחיה ומקיים אותם באורו ית"ש שהוא בהנשמה היותר פנימית שבהם וכנז' וכן השרה שכינתו ית"ש בבית המקדש ובכותל מערבי לעולם כנודע וכן מתפשט ג"כ באור קדושתו ית"ש בכל הדברים הנקראים בתורה בשם קודש. אבל עכ"ז הנה גם בהמקום אשר שורה שם שכינתו ממש עכ"ז הנה אותן המקומות עצמן הנה הם אינם אלהות כלל וכלל ח"ו כי אינו מתייחד בהם להיות עמהם כולו חד ע"ד היחוד דא"ס באצילות. ואפ"ל הדברים שהם קודש קדשים. כמו הארון והכפורת והכרובים ולוחות העדות

שתשאר המלכות בקיומה והיא השורש למלכות בית דוד ולכל תיקון העתיד כי ע"י שנתקיימה היא בעולם התוהו עי"ז יצא מלכות בית דוד במציאותו בעולם הזה הגם שהוא עדיין ג"כ מחוסר תיקון הרבה בכל העולם כולו כי לא יתוקן העולם אלא רק בביאת המשיח דוקא ועכ"ז הרי האיר ויצא מלכות בית דוד גם בעולם הזה שהוא גם קודם התיקון וכן על ידו נבנה בית המקדש ושם שורה השכינה בישראל בקדושת עולם וכמ"ש בשמו"ר פרשה ב' לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי וכל זה הוא שורש לתיקון העתיד אלא משום שהמלכות בעת עולם התוהו נפגמה הרבה לכך חרב בית המקדש ומלכות בית דוד אך עכ"ז הנה רישומם נשאר לעולם כי קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא (ע' רמב"ם הלכות בית הבחירה פ"ו הלכה ט"ז) ולעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי ודוד מלך ישראל חי וקיים. וע' עוד למטה בפרק הבא בעה"י:

(ספר הקדו"ש שע"פ"ק פרק מ"א):

ספר שערי הלשם חלק ב' סימן ג' פרק

א' - עניני האבות

והנה רחל שהיא מהמלכות שבה הנה אין הכוונה על בח' העטרה שהוא ספי' המלכות הפרטי היותר אחרונה שבה אשר שם הוא שורש מנשה בן יוסף כנ"ל אות ב' אלא הכוונה הוא שהיא פרצו' המלכות העומדת בנה"י שבה אשר מהטבור ולמטה שבה וכנ"ל שישנם בהמלכות הכללי דאצילות כל הפרצופים והיה שורש רחל אמנו פרצו' המלכות הפרטי שבהמלכות הכללי ואותו פרצו' המלכות הפרטי הוא נקרא בשם רחל הקטנה ועליה נאמר ושם הקטנה רחל אך פרצו' המלכות הכללי הוא נקרא ג"כ בשם רחל והוא רחל הכללי רחל הגדולה והיא ה' אחרונה ד הויה הכללי שבאצילות שם אדני הכללי הנ"ל אות א' ועומד עיקרה באצילות תמיד וכמו שיסדו ושכינת עוזו בגבהי מרומים אך רחל הפרטי הנה היא מתפשטת למטה ג"כ ועליה אמרו לעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי והיא השורש דכל הי"ב שבטים

תראו יכול יתיירא אדם ממקדש כו' לא ממקדש אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על המקדש:

וכן גם כל התורה כולה אשר בידינו הגם ששורה בה אור קדושתו ית"ש, והיא כולה קודש קדשים. עכ"ז הנה היא עצמה. ר"ל הקלף והאותיות שבה אשר בידינו הכתובים בדיו. הנה הם אינם אלהות כלל ח"ו. והגם דאורייתא וקב"ה חד הוא. וכמ"ש בזוה"ק יתרו צ' ע"ב. אורייתא כלא שמא חד הוי שמא קדישא דקב"ה ממש מאן דזכי באורייתא זכא בשמא קדישא ר' יוסי אמר בקב"ה ממש זכי דהא הוא ושמיה חד הוא. אך פשוט הוא כי הכוונה בכ"ז הוא רק על רוחניות התורה. שהוא עצמותה ופנימיותה. כי בזה הנה היא כולל את כל האצילות כולה. כי רוחניות התורה הוא כל עולם האצילות גופה עם האור דא"ס שבו. וכמו שכתבנו בזה במ"א. אבל הקלף והאותיות התורה אשר בידינו הם אינם אלהות כלל ח"ו אלא ששורה שם אור קדושתו ית"ש ולכן היא כולה קודש קדשים אבל אינו מתייחד אור קדושתו עם הקלף והאותיות להיות עמהם חד ממש ע"ד שהמתייחד אור א"ס באצילות כי אין שום דבר בכל העולמות בי"ע שיתייחד בהם אורו ית"ש להיות חד עמו כלל וכלל וכנז':

(ספר הדע"ה ח"א דרוש ה' סימן ז' אות ד':)

ספר שערי הלשם חלק ב' סימן י"א -

בית שני

והוא כי הרי נודע הוא רום מעלת דורות הראשונים. ואמרו שבת קי"ב ע"ב אם ראשונים בני מלאכים אנו כו' ובעירובין נ"ג א' לכן של ראשונים כפתחו של אולם ושל אחרונים כפתחו של היכל ואנו כנקב מחט כו'. וביומא ט' ע"ב טובה צפורנן של ראשונים מכריסן של אחרונים [ועל' בהגר"א בתיקונים דף קכ"ח ב' דה"מ ונעץ צפרניו בקרקע סוד נפלא בזה]. וכן ענין גילוי ית"ש שהוא גילוי שכינה. הרי היה חסר מאחר בית ראשון והלאה וכמ"ש ביומא י' רע"א ושם ספ"א (והגם כי לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי, וכמ"ש בשמו"ר פ"ב סי' ב' ובכ"מ. אך הוא רק בהסתר והעלם וכן הוא בזוה"ק ר"פ תצוה). וכן פסקה הנבואה בבית שני כמ"ש ביומא שם ספ"א. והרי היה הבדל גדול בין דורות הראשונים לדורות האחרונים:

רק בבית קודש הקדשים אשר בבית המקדש של מטה. וכמו שכתוב הודו על ארץ ושמים. תחלה ארץ ואח"כ שמים (וכמ"ש במדרש שם) ומקבלים כל צבא השמים את זיו שכינתו ית"ש רק בבית ק"ק של מטה. ואמרו בזוה"ק פקודי רמ"א ע"א דכל היילין וכל אוכלוסין דיליה כולהו אייתי עמיה לדיירא בההוא ביתא כו'. ומבואר מזה שכל ההנהגה כולא דכל העולמות בי"ע היה נמשך ויוצא רק משכינתו ית"ש אשר בבית קודש הקדשים שלמטה וזו שאמרו דעיקר שכינתו הוא למטה כי נתחבר ונתייחד סוף האצילות שהוא ההיכל ק"ק דעולם הבריאה עם בית קודש הקדשים אשר בבית המקדש של מטה ונעשים ההיכל ק"ק דעולם הבריאה עם הבית קודש הקדשים של מטה נעשים שניהם לאחד ומשם היה נמשך כל זיוו ואורו וכל השגחתו והנהגתו לכל העולמות בי"ע כולם. הכל רק דרך בית קדש הקדשים של מטה. ואמרו בפסיקתא דר"כ ד' ה' ע"א (וכן הוא בשמו"ר ס"פ תרומה) שאמר הקב"ה למשה. וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר. אם אתה עושה למטה כאותה של מעלה. אני מניח סנקליטין שלי של מעלה (שהוא כל בית דינו ושרי מעלה) ומשרה שכינתי ביניכם למטה אמנם זה היה רק במשכן אבל בבית המקדש הנה הביא הקב"ה עמו למטה גם כל פמליא שלמעלה שלו כולם. וכמ"ש בזוה"ק פקודי רמ"א ע"א הנז' ע"ש. והרי לנו מכ"ז כי מה שאמרו דעיקר שכינה הוא למטה. הכוונה הוא רק על אורו וזיוו הנמשך מהאצילות לבי"ע. הנה זה היה נמשך להם מאצילות. דרך בית קודש הקדשים של מטה. וזהו שאמר הקב"ה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. אבל עולם האצילות עצמו הוא לא נשתנה לעולם ושם הוא עיקר אור עצמותו לעולם:

ונחזור להענין כי הנה מאור עצמותו יתברך אשר בהאצילות הנה מתפשט ושוכן בבית קודש הקדשים של מטה. וכן הוא שוכן שם גם עתה בכותל מערבי לעולם. וכמ"ש בשמו"ר פ' ב' סי' ב' ובכ"מ. לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי. וכן הוא אומר קולי אל ה' אקרא ויענני מהר קדשו סלה כו' ע"ש. אמנם אינו מתייחד שכינתו ית"ש עם הביהמ"ק גופה עד שיהא הבהמ"ק עצמו ג"כ אלהות חלילה וחלילה. ואין על הביהמ"ק עצמו שום שם אלהות ח"ו. ואמרו ביבמות דף ו' ומקדשי

אומר בשער דרושי מ"ן ומ"ד דרוש א' סמוך לסופו שהבית קודש הקדשים אשר למטה הנה הוא מכוון רק כנגד ההיכל ק"ק שבעולם הבריאה אשר שם יורד אור השכינה דאצילות. וכמ"ש בשער דרושי אבי"ע פ"ו. והנה האריך שם הרב ללמדינו כי הגם שיורדת שם אור המלכות דאצי' ממש עכ"ז הנה הוא רק אור ממועט בערך אור העיקרי אשר באצילות עצמו. ע"ש פ"ו ותמצא. ועכ"פ הוא כי מה שאמרו עיקר שכינה בתחתונים. הנה הוא רק בערך אור שכינתו ית"ש אשר בעולמות בי"ע. כי הרי הבית קודש קדשים של מטה הנה הוא מכוון בקדושתו רק כנגד ההיכל ק"ק דהבריאה לבד ולא כנגד האצילות עצמו וכנז' וכמ"ש ג"כ ירמיה י"ז כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשינו וכן איתא ג"כ בפרקי המרכבה דר"י כה"ג בפ"ג שם (הנדפס בספר ארזי לבנון) דעיקר שכינת כבודו הוא למעלה על הכסא הכבוד ור"ל בעולם האצילות. אשר הוא על עולם הבריאה. עולם הכסא כנודע וע"ש בארוכה. אמנם במדרש כונן אמרו וכשם ששכינתו בעליונים כך שכינתו בארץ כו' אך הכוונה שם הוא ג"כ רק על ההיכל ק"ק דעולם הבריאה ועל הבית ק"ק של מטה שהם מכוונים זה כנגד זה ושוכן למעלה ולמטה. ולא נתמעט אורו למטה דרך השתלשלות כל ה' היכלין התחתונים דהבריאה ודרך כל העולם דהיצירה וכל השמים והגלגלים דהעשיה. אלא אדרבא הוא שעיקר שכינתו הוא למטה בבית קודש קדשים כי שם הוא שוכן תמיד כמו בהיכל הז' העליון שהוא היכל ק"ק דהבריאה. ומתאחדים אלו ה' היכלות יחד באור שכינתו ית"ש. ומשם מקבלים כל ה' היכלות התחתונים דהבריאה וכל המלאכים שבעולם היצירה וכן האופנים שבעולם העשיה. הנה הם כולם מקבלים זיו שכינתו ית"ש רק מאלו ה' היכלין שהם אחד. ולא עוד כי עיקר קבלת כולם הוא באמת רק מביהמ"ק של מטה דוקא כי מבואר הוא בדברי הרב שער סדר אבי"ע פ"ו הנז' כי בערך עולם הבריאה הנה נחשב ההיכל הז' העליון שהוא ההיכל ק"ק. ע"י שירד שם אור המלכו' עצמה. הנה נחשב הוא בערכם לאצילות ממש. וא"כ הרי אינם יכולים לקבל תוקף אור השכינה משם כלל. ונמצא שכל מה שמקבלים זיו שכינתו ית"ש הנה הוא רק מאור השכינה אשר בבית קודש הקדשים אשר בבית המקדש שלמטה דוקא ועל זה היה כל קטרוג המלאכים. כמ"ש בזוה"ק ובמדרשים הנז'. וזהו שאמרו שם שעיקר שכינתו הוא למטה ור"ל על אור שכינתו אשר בעולמות בי"ע כי הנה שורה ושוכן עיקרה

דבריו, והשם יודע נסתרות, וסופו מוכיח על תחלתו, שמת מורי החסיד זלה"ה בעו"ה. מע"ח - ארו"ל, והשימותי את מקדשכם, קדושתן עליהן אף כשהן שוממין, דאם לא כן הל"ל את מקדשכם השימותי. אך עתה משמע, שגם בחורבן נקרא מקדש, לזה אמר תשכון בתוך עירך, ר"ל, בהיות עירך אפילו חריבה, תשכון בה כאשר דברת. והשימותי כו' כנ"ל, כי לעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי:

ספר ליקוטי הש"ס להאריז"ל - מסכת

יומא

משאז"ל קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא. זה יובן במה שנתבאר אצלינו כי בכל מקום שהיה שם קדושה היא מנחת שם רשימו במקומה וז"ס שארו"ל שלא זזה השכינה מכותל מערבי וזה הוא כעין הבל דגרמי הנזכר בענין התחיה שהוא רושם אור הנשמה שהיתה בגוף ולכן נשארה ג"כ הקדושה לעתיד לבא. מהרב זל"ה:

ספר עץ הדעת טוב לרבינו חיים וויטאל

ז"ל - פרשת ויצא

והנה אנכי עמך. חזר להבטיחו בכל הזמנים אם בהיות ישראל יושבים על אדמתם והנה אנכי עמך וגם כאשר תלכו בגלות בארצות אויבכם אלך עמכם לשומרכם כמ"ש ז"ל גלו לאדום שכינה עמהם וז"ש ושמרתך בכל אשר תלך ובמילת כל ריבה כל ד' הגליות כמ"ש ז"ל גלו למצרים גלו לבבל וכו', ובתשלום קץ הליכתם בגלות האחרון אקבץ גלותכם והשבתיך אל האדמה הזאת וגם תראה אורך הגדול של גלות אדום אל תתיאש מן הגאולה כמ"ש ואפס עצור ועזוב ומובטח אתה כי לא אעזובך אע"פ שלא יהיו זרעך ראויים וצדיקים ועי"ז יהיה מן הדין לעזובם בגלות לא אעזובך עד אשר אם וכו' כמ"ש בעיתה אחישנה זכו אחישנה לא זכו בעתה.

הפסול. להכיר בהם את הדמים. להורות לנידות מה יעשו. לקשור כתרים בראשיכם: עוד שם בתי גנזי ובתי אוצרותי. כו' כנז'. להם גנוז מימות עולם. ומימי בראשית להם מתוקן. ולא עלתה על לבי ליתנו לכל הדורות אשר מימות משה ועד עכשיו. לדור זה היה שמור להשתמש בו עד סוף כל הדורות. ועל זה נאמר. בחגי ב' ט'. גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון:

ספר הליקוטים מהאריז"ל - ספר

שופטים פרק ד'

וכבר ידעת, מ"ש חז"ל לעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי, וכותל הוא רומז לשם הוי"ה, שהוא כ"ו, עם ה"פ אלהי"ם שעולה ת"ל, וזהו כ"ו ת"ל:

ונחזור לפרש ענין חולדה הנביאה, הרומת לבינה. כתיב (מלכים ב' כ"ה) והיא יושבת בירושלם במשנה, וחז"ל אמרו במשנה, זה בית המדרש. ופירוש הענין הוא, כי היא רומזת לבינה, שהיא נקראת ירושלם של מעלה. ובזה תבין מ"ש חז"ל על פסוק בקרבך קדוש ולא אבא בעיר, נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלם וגו'. והענין הוא, נשבע הקב"ה שהוא החכמה, שלא יכנס לירושלם של מעלה, שהיא הבינה, עד שיכנס הת"ת לירושלים של מטה, שהיא המלכות. וזמ"ש והיא יושבת בירושלם, שהיא הבינה, שנקראת ירושלים של מעלה כנזכר. וג"כ נקרא משנ"ה, שהיא בית המדרש, בסוד אהי"ה במלואו, הוא עולה קס"א, והאחוריים שלו כנז"ל, עולה קדמ"ת, כמנין מדר"ש. וכבר ידעת ג"כ, כי ג' שמות אהי"ה רומזים בבינה, ושלושה המלויים של קס"א קנ"א קמ"ג, שהם ק"מ ק"ל קכ"ב, עם הג' שמות, עולים שצ"ה, כמנין משנ"ה. כי ב' של במשנ"ה, היא שמוש, וז"ס והיא יושבת בירושלים, במשנ"ה, כמדובר. ע"כ מ"כ מאחד מתלמידי הרב זלה"ה:

ספר פרי עץ חיים - שער העמידה פרק

י"ט

תשכון - במלת וכסא דוד עבדך, הזהיר לנו מורי זלה"ה מאוד, ביום א' שהלכנו על ציון שמעיה ואבטליון בהתפללנו שם, והכפיל שם לנו לומר, שנזכיר בכל תפלה ותפלה, לכוין במלת דוד עבדך, שיחיה משיח בן יוסף, ולא ימות ע"י ארמילוס הרשע, והוא נקרא כסא דוד עבדך. וזה סוד, חיים שאל ממך, כמ"ש בר"מ שעתידי משיח בן יוסף למות. ולא הבינו

עכ"ז הנה היה מנפלאות תמים דעים ית"ש. בהנהגתו הנעלמה אשר כך עלה במחשבה לפניו מאז ומקדם. להתגלה בשפעת אור קדשו ולמסור הכחות והמפתחות דסדרי בראשית ורזי עולם. רק לדורות האחרונים אשר מבית שני והלאה. כי להם הנה ניתנה החמדה גנוזה הזאת. לשלוט בכל מעשה בראשית וזכו לזה עד סוף הזמן דכל מייסדי התורה שבע"פ. כי הנה ניתן להם החמדה גנוזה הזאת להשתמש בה כחפצם הרבה יותר מבדורות הראשונים:

וכמ"ש בהיכלות דר' ישמעאל כה"ג פ' כ"ז כ"ח כ"ט, ע"ש בארוכה, ואמרו שם, אמר ר' ישמעאל כך אמר ר' עקיבא משום רבי אליעזר הגדול. לא קיבלו עליהם אבותינו לשום אבן על אבן בהיכל ה' עד שכפו למלכו של עולם ולכל משרתיו ונוקק להם וגילה להם סודה של תורה. היאך יעשוהו והיאך ישתמשו בו (שהוא שימושי כל השמות), מיד הופיע רוח הקודש כו'. עוד שם אמר ר' ישמעאל, כך אמר ר' עקיבא משום ר"א הגדול מיום שניתנה תורה לישראל עד שנבנה הבית האחרון (ר"ל בית שני. כמ"ש בזוה"ק משפטים ק"ג א'. וע' פ' פנחס רכ"א א') תורה ניתנה אבל הדרה ויקרה כבודה וגדולתה ותפארתה, אימתה פחדתה ויראתה. עושרה וגאותה וגאונה, זיעתה וזיותה. עוזה ועוזוזה. ממשלתה וגבורתה. לא ניתנו עד שנבנה הבית האחרון:

עוד שם כי הנה נשתלשל כסא הכבוד ועמד בין האולם ולמזבח ומלכו של עולם עליו. וניתן להם רשות לעמוד לפני כסא הכבוד ע"ד שהם יושבים בישיבה. ותפשו כתר. וקבלו חותם. ולמדו סדר סוד תורה כו':

עוד שם ס"פ כ"ז ור"פ כ"ה. בתי גנזי ובתי אוצרותי אין כל דבר חסר מכם. אמרו משאלותיכם וינתנו לכם. ותאות נפשיכם מיד תיעשה. כי אין עת כעת הזאת. ואין זמן כזמן הזה. אני יודע מה אתם מבקשים. ולבי הכיר מה אתם מתאווים. תורה מרובה אתם מבקשים. והמון תלמוד. ורוב שמועות. לשואל הלכה אתם מצפים. ולהמון רזיי אתם מתמדים. להרבות תעודה הרי הרים. להעלות תושיה גבעות גבעות. להגדיל תלמוד בחוצות. ופלפול ברחובות, להרבות הלכות כחול הים. ובנים (ר"ל תלמידים) כעפרות תבל, להושיב ישיבות בשערים. לפרש בהן איסור והיתר. לטמא בהם את הטמא לטהר בהם את הטהור. להכשיר בהם את הכשר ולפסול בהם את

קיים לעולם ואינו נרקב לעולם ונק' בתואל הארמי מפדן ארם וכאשר לא קרקפתא דלא מנח תפילין ואין קשר תפילה של ראש נקשר שם בעצם תחיה כלל ויען בו תלויה התחי נק' זמן התחיה לזו ע"ש העצם ההוא ונדוע כי התחיה תהיה בעמק יהושפט סמוך לחומת ירושלים ושם יקומו כל המתים במשפט ולכן שם העיר ירושלים תקרא אז לזו כי בה תהיה עיקר תחיית המתים: (עיי"ש בדה"ק שעיקר הגלות הוא בשביל שנאת חנם רח"ל)

ספר עין הדעת טוב לרבינו חיים וויטאל ז"ל - פרשת וישב

וע"ד רמז קרוב אל מ"ש בס' הזוהר ירמוז במה גרם עון מכירת יוסף עד ביאת המשיח כי אז יתוקן כמ"ש אפרים לא יקנא את יהוד' ויהוד' לא יצר את אפרים כי זה היל' מתמיד מזמן יוסף ואחיו וע"י כך נכנסו בגלות אדום כנז' בס' הזוהר וכאשר יוסרה קנאתם אז מדה כנגד מדה וסרה קנאת אפרים ר"ל קנאת אדום המקנא את אפרים והצורר את יהוד' יכרתו ויצאו מן הגלות. והנה בצאת ישראל ממצרים בעת ההוא וירד יהוד' ה"ב"ה שם הווייה הבורא עולם בד' רוחותיו וזה רמוז שם יהוד' כנודע גם נק' ע"ש הודו לד' כי עוב כי כל ההודאות ראויות לו ולא לזולתו וזה על כי השמים לה' והוא הניח השמים אשר שם המלאכים ונשמות הצדיקים שעליהם נאמר למען אחי ורעי וז"ש וירד יהוד' מאת אחיו ובא וירד על הר סיני לשכון שכינתו בארץ עם התחתונים ולא שהניח השמים לגמרי כי אי אפשר לו לשכון בארץ חומרית, ויט שמים וירד הרכין השמים עד הארץ וירד וז"ש ויע עד איש זה יש' הנק' איש עדולמי בסוד עד עולם יבא כבוד ישראל היא השכינ' השוכנת עמהם עול"ם וע"ד אותיות עדול"ם ועיקר זה בבית המקדש הראשון שהי' ע"י חירם וז"ש ושמו חירה. וירא שם הקב"ה הנק' יהוד' אומות ישראל הנק' בת איש כנעני זה אברהם שנכנס לארץ כנען כמ"ש לך לך מארצך וכו' והכנעני אז בארץ ועכ"ז לא הרהר אחר מדותיו ית' ושמו שוע הוא נדיב הנאמר על אברהם מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב בתו של אברהם ויקחה כמ"ש ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש ויבא אלי' כי הקב"ה חתן וישראל כלה כמ"ש אחותי כלה. ותלד בן דור שלמה בעת הבנין ואח"כ בהרבנא נק' ע"ש דור צדקיה שנחרב בית המקדש בימיו להיותם רעים בינם למקום עון עבודה זרה בגלוי ער לא ינום ולא ישן ויהי ער רע וימיתו ד' בגלות ראשון באופן כי נק' ער על כי בנין בית המקדש הראשון היל' בקולי קולות

לקבל דרך בה תפילות ישראל אף בזמן שהם בגלות כדי שיגאלו. ע"כ:

ויקרא וכו'. מאחר אשר עתה בהיותו חרב נק' בית אלדי"ם שהוא בית ממש אלא שהוא חרב מפני מדת הדין הנק' אלדי"ם לפי שעה א"כ מובטח אני כי עתיד ליבנו' בית שלימה ואין עוד הפרש מעתה אל אז רק כי בתחילה היתה בית אלדי"ם ואז תהיה נק' בית אל נמשכת משם חסד אל כל היום ולא תחרב עוד אמנם תמיד נק' בית אף בזמן הגלות, והנה עוד היה זמן אחר והוא בימי ירמיהו כשנחרב חרבן ראשון ואז שם ירושלים העיר הקדושה היה לה שם אחר והוא לזו ע"ש מקל שקד אני רואה כי שוקד אני על דברי לעשותו ולהחריבה מש"כ עתה כי לא תחרב עוד ונק' בית אל אך בראשונה בחרבן ראשון היתה נק' לזו כנז':

או יראה אולם לזו וכו' יראה כי מה שאמרתי שאחר ביאת מלך המשיח יבנה בית המקדש ויקרא שמו בית אל ע"ש מדת החסד אין זה תכף בתחילת וראשית ביאתו כי גה אחר ביאתו עדיין תהיה צרה גדולה לישראל ושם אלדי"ם עדיין ישתמש במידת הדין וזה במלחמת גוג ומגוג אשר לא היתה כמוה כנודע ואז עדיין לא יהיה נק' בית אל עד אשר עדיין יבא ג"כ זמן תחית המתים כי אז כל הגוים והאומות ימותו ולא יחיו כ"א ישראל לבדם כמ"ש יחיו מתוך וכו' ולא אמר יחיו המתים אבל באומות העולם כתיב וארץ רפאים תפיל וכתוב רפאים בל יקומו מתים בל יחיו וכו' ואז אחר תחית המתים יקרא שמה בית אל באמת כי אז נחו מכל מיני מדת הדין אם מענין מלחמת גוג שכבר נתבטלה אז ואם מענין אומות העולם שלא יהיו אז בעולם להצר לישראל ואם מענין המיתה עצמה שתתבטל מישראל כמ"ש בלע המות לנצח אך כל זמן שלא באה החית המתים עדיין לא תוכל להקרא בית אל מפני שעדיין מדת הדין קיימת במקצת כענין הג' דברים הנז' וז"ש ואולם אף שאמרתי שנק' בית אל האמת הוא כי עדיין צריך שתקרא העיר ירושלים לזו על שם תחיית המתים כמו שנבאר וזה השם יהיה לך לראשונה טרם שתקרא בית אל, ומה שתקרא לזו על שם תחיית המתים הטעם הוא לב' סיבות הא' כי קודם לכן היתה המיתה מצויה בכל העולם זולתי בעיר הנק' לזו בס' שופטים אשר ארז"ל כי לא נכנס בה מלאך המות בעולם ועל שם הזה תהיה עיר. ירושלים נק' גם היא לזו, והסיבה הב' במה שנו' בס' הזוהר כי תחיית הגוף מתחיל מן החוליא של השדרה הנק' לזו והוא כשאור אל העיסה והוא עצם

ויקץ וכו' אחר שהובטח בחלום לקבץ גלותם ולא יעזבם בשום זמן כנז' אמר א"כ בוודאי הוא ובאמת כי אעפ"י שגלו עדיין השכינה לא זזה מכותל המערבי להיות שם תמיד ממתנת עד יחזרו ישראל למקומם כנודע וז"ש אכן יש ה' במקום הזה אף אחר החורבן אע"פ שאז אנכי זרע ישראל ההולכים בגלות בארצות הגוים לא ידעתי זה יען יצאתי משה ולא ראיתי את השכינה קיימת בכותל המערבי ז"ש ואנכי לא ידעתי כי הייתי בחו"ל ולא הניחוני האומנות לעלות בכל ג' רגלים לראות פני ה' כבתחילה:

וירא וכו' עם אשר הובטח כנז' חזר ונסתכל בדעתו ענין אורך הגלות האחרון ויירא מאד מאד פן ח"ו יתיאשו בניו מן הגאולה וח"ו יכנו עורף ככל הגוים ואז חזר ואמר מה נורא וכו' הנה יש תקנה לאחרית בני ואין לי לירא כי הרי רואה אני שכיון שהשכינה לא זזה משם כנז' ודאי כי יש תקוה אל בנין בית האחרון הנק' בית גמור ולא הר או שדה כענין שקראו אבותי אברהם ויצחק יען כי ראו כי שני מקדשים הראשון והשני נחרבו וז"ש מה נורא המקום הזה עדיין מורא שכינה כמ"ש ז"ל ובמורא גדול זה גלוי שכינה עדיין הוא במקום הזה כי אף ע"פ שהם שוממים בקדושתם הן עומדים ומכיון שעדיין יש שם גלוי שכינה הנק' מורא איננו חרב ממש אמנם אין זה חרב רק בית אלדי"ם גמור הוא ובנוי על תלו וכאילו לא נחרב דמי, ומה שאני רואה כי נחרב הוא לפי שהוא בית אלדי"ם מדת הדין ולפי שעה שלעה בו מדת הדין להחריבו מפני חטאינו האמנם שם בית נק' עליו וכאילו הוא בית קיים כי עתיד הוא להבנות וזה ממה שאני רואה שעדיין המקום הזה נורא בגלוי שכינה וזה יורה שתחזור לבנותו בית קיים ועוד ראייה אחרת כי הרי וזה ר"ל זאת ירושלים האחרת של מעלה היא עדיין קיימת והיא שער השמים פתוחה תמיד

במלת וכן ולא די שהמשכן עצמו כתבנית העליון כי אפילו כל כניו של התחתון כתבנית כלי המשכן העליון וז"ש ואת כל כליו וכו', נודע ממ"ש הכתוב והשימותי את מקדשיכם אעפ"י שהן שוממין בקדושתן עומדין ולכן קרא את התחתון מקדש כי קדושתו קיימת ולא משכן כי איננו עתיד לשכון תמיד בתוכו כי עתיד ליחרב אבל העליון נקרא משכן גמור כי איננו נחרב כמו התחתון ותמיד שוכן בתוכו, ויען בתחילה לא הזכיר רק עשיית המקדש כמ"ש ועשו לי מקדש ואח"כ בענין התבנית זכר גם ענין כל כליו לזה חזר ואמר וכן תעשו בוא"ו יתירה להוסיף עשיית גם הכלים תבנית הכלים העליונים כדוגמת צווי ועשו לי מקדש כדוגמת משכן העליון.

או ירצה כי הרגיש איך אתה מצווה אותנו לעשות המשכן וכליו התחתונים ככל פרטי תבנית העליונים וזה אי אפשר כמו שמצינו שנתקשה אח"כ משה בענין מעשה המנורה לז"א וכן תעשו לשון הבטחה שאני מבטיחכם כי כמו שצויתי לכם ענין עשייתו וכן תעשו ויהי כח בידכם לעשותו ובזה יתורץ כפל וכן תעשו וגם ענין וא"ו יתירה של וכן:

או ירצה ועשו וכו' ככל וכו' כי ס"ת מקדש ושכנתי בתוכם ס"ת שמ"י והענין הרגיש כי השמל' שמל' לה' וכו' ואיך אניח השמים וארד לשכון בתחתונים לזה הודיע סוד נפלא גדול כי השי"ת וכחותיו הם כשלהבת קשורה בגחלת והוא ועצמותו הוא בשמים וכוחו בארץ והם סוד ברוך הוא וברוך שמו וסוד ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד וענינם כדמיון השמש ואורו הנמשך ממנו שאין בהם פירוד ועל"ז ניתן השמש במרומים ואורו בארץ (חסר כאן וחבל על דאבדין ולא משתכחין) סממני הקטורת ולכן ה' מספרם כמנין אחד כנ"ל כענין ישראל הנקרא גוי אחד ולכן אשר תקחו מאתם ולא מאת הערב רב שהן מעורבין ואין בהם אחדות ואם תדקדק תראה כי ישראל נקרא אחד כי כן הדבר כי אביהם הזקן הוא אחד ובניו מן רחל ולאה הגבירות הם ח' מן אחד ובניו מן השפחות הם ד' מן אחד הרי כי בני ישראל הבנים עם האב במספרו וכסדר האותיות והמשכן נקרא אחד כמ"ש ויהי המשכן אחד כי י"ג דברים נכללו בו והקבה"ו השוכן בתוכם נקרא אחד כמ"ש ה' אלקינו ה' אחד כי גם הוא נקרא שם הויה ובו י"ב צרופים ועם הכולל הרי אחד ולרמוז דבר זה יותר על נכון התחיל מספר הי"ג דברים בזהב ולא באבני שוהם עם שהם יותר יקרים וחשובים לרמוז כי הנה המשכן ה' לכפר על עגל הזהב המורכב משנים שור

רומי כמ"ש ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו וז"ש אשר על דרך תמנתה. ושם הרבית בבכיה ותחוננים אל השי"ת כמ"ש רחל מבכה על בניה בראותה כי גדל שלה זה המשיח ועדיין נתאחר ולא נתנה לו לאשה עד אשר השפיע בה הקב"ה שתי נשמות המשיחים בן יוסף זה הוא שמ"ש הזורח כנודע כי הוא היסוד וכן דוד זה פרץ בסוד הירח הנפרצת לעתים. ויחשוב זרח למלוך ולא כן יהי' כי פרץ ידחה ויעלה ראשון למלוכה וזה ענין ואחר יצא אחיו ר"ל האחרון במעל'. לעיל וידע אונן כי לא לו יהי' הזרע כבר נודע כי לא עלה עזרא מבבל עד שעשאה סולת נקיה ולא רצו הסולת לעלות כי ידעו כי עתיד בית המקדש שני ליחרב ולא רצו לטרוח לעלות ולחזור בגלות וז"ש וידע אונן כי לא לו יהי' הזרע וע"כ לא חשו להיותם כ"כ צדיקים ושחת ארצה בעוה"ז השפל הלך ארצה.

ספר עץ הדעת טוב לרבינו חיים וויטאל ז"ל – פרשת תרומה

ועשו לי וכו' ביאר הטעם שזכרנו כי למה תרומה זו נשתנית מתרומת השקלים הטעם הוא כי התרומה הזאת היתה לשיעשו לי מקדש וכו' ולא כאחרת שהיא לכפר על נפשתיכם כנ"ל ואגב ארח"ל רמז ענין בכל דרכיך דעהו כי בכל הענינים צריך שיהי' לשמה אם הלקיחה ויקחו לי אם אח"כ ענין העשיה ועשו לי, ומהראוי יאמר ושכנתי בתוכו אבל ירמוז אל מה שאמר בפרשת בהעלותך כי ב' דגלים ה' מלפניו וב' דגלים מאחוריו והוא באמצעם כמ"ש ונסע אוהל מועד בתוך המחנות ויהי' שיעור הכתוב ועשו לי מקדש ושכנתי ונודע כי במקדש הנ"ל ישכון ואח"כ אמר וביאר מקום מעמד המקדש הנ"ל שיהי' בתוכה של ד' מחנות ישראל כנזכר וסרס המקקא ועשו לי מקדש בתוכם ושכנתי:

ככל אשר וכו' הרגיש מ"ש שלמה המלך ע"ה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך וכו' לז"א הנה המקדש הזה ככל אשר אני מראה אותך שיהי' כתבנית המשכן העליון השמימי וכיוון שרומז אליו בכל פרטיו כראוי הוא שאשכון בו כנודע כי כל המצות כגון סוכה שופר ולולב וכיוצא אינו רק דמיון אל העליונים הרוחניים ושיעור הכתוב ועשו לי מקדש ככל אשר וכו' ואלו מלת ככל נקשרת עם סוף הפסוק הל"ל ככל וכו' כן תעשו בלתי וא"ו

ותרד אש מן השמים ושמעו עמים ירגזון ואח"כ בחורבנו ה' ער רע בעיני ד' רעים לשמים ע"י ע"ז. ובנין מקדש שני ה' בחשאי באנינות וצער בימי עזרא כנודע מענין שטנת אחרורו וטובי' וסנבלט והכותיים ולכן נק' הדור ההוא אונ"ן וגם בחורבנא נק' אונ"ן ע"ש עבירה שנאת חנם הנק' אנינות הלב וגם הוא וימיתו ד' בגלות טיטוס. אח"כ בנין בית המקדש שלישי שהוא ע"י המשיח הנק' שיל"ה כמ"ש עד כי יבא שילה וזה נרמז בבן שלישי ותקרא את שמו שלה. ויקח יהוד' אשה היא השכינ' אור הנשפע מן שמש ומגן ד' אלקים ההולך עמנו בעולם השפל ולקחה יהוד' הוא הקב"ה כי היא אשתו והיא אמנו כמ"ש ובפשעכם שלחה אמכם וז"ש לער בכורו כלומר לסיבת ער בנו לקח יהוד' לאשה לתמר היא השכינ' הנק' כך כי תמיד היא מר"ת נפש על בניה שבגלות וכמ"ש בן כסיל תוגת אמו. ואז שני בניו ער ואונן חטאו ומתו והלכו בגלות אז אמר יהוד' לתמר כלתו לשון כלה ואשה שבי אלמנ' בבית המקדש בכותל מערבי החרב הנק' בית אביך זה הקב"ה ושם לובשת בגדי אלמנות כי הקב"ה בעלה הנק' שמש עלה לשמים ונסתלק וכמ"ש בס' הזוהר על רחל מבכה על בניה כי איננו זה בעלה. עד יגדל שלה זה המשיח כי אם אביאנו מהרה כענין בית המקדש ראשון ושני אולי יחטאו. גם שלה עד כי וירבו הימים ימי הגלות האחרון אז היו ישראל עניים ודלים חשובים כמת כמ"ש במחשכים הושיבני כמתי עולם וז"ש ותמת בת שוע היא כנסת ישראל כנ"ל ואז וינחם יהוד' זה הקב"ה מאשר עשה להם ורצה לגאלם ואז ויעל על גוזזי צאנו הם שבעים שרי האומות הגוזזים את ישראל צאנו של הקב"ה ועמו רעהו עדולמי זה המשיח שעליו נאמר עד עדולם יבוא כבוד ישראל כנ"ל והלך לתמנת"ה הוא תימן זה רומי הרשעה כמ"ש מי זה בא מאדום וכו'. ויוגד לשכינ' הנק' תמר הוא הקב"ה חמיק עולה תמנתה לגוז צאנו לא אמר לגוז כבתחל' רק לגוז לשון הפרחה כמו ויגז שליו להפריח את ישראל צאנו מן הגלות ויוגד לה ע"י המבשר כמ"ש על ההרים רגלי מבשר וכו' ומשמחתה ותסר בגדי אלמנותה ותכס בצעיף הם בגדי נקם תלבושת ותשב בפתח עינים זו ירושלים פתח השמים שכל עיני הקב"ה מצפין שם כדי שמשם ילכו המשיחים אל תמנתה הוא

עמו בעלייתו של בעל והיתה שם בסוף הדעת בסוד דלת דאחד קשר לתפלין של ראש

כתבי הרמ"ע מפאנו - מאמר מאה קשיטה - סימן ע'

ואמרו חכמים לא זזה שכינה מכותל מערבי לא זזה בגי' נ' שכינה אחת וכתל מערבי א' הרי כאן ב' משלימין מספר בן וידוע כי בן בכל מקום הוא קרקע המשכן יש כאן עת בראש שני בסוף מה באמצע להשפיע מכלם על שם בן דמלוי ההין דלית ליה מגרמיה כלום.

ולנו מקום עיון בנוסח השגור בתפילות והביאנו ה' אלקינו לציון עירך ברנה ולירושלם בית מקדשך בשמחת עולם שנראים דברים בלתי מסודרים דמבעי ליה למימר לירושלם עירך ולציון בית מקדשך ובקדימת הכניסה לירושלם שהיא הפרוזדור והדר לבית הגדול והקדוש הוא הטרקלין אשר בתוכה והאמת כי ציון הוא המקדש בלי ספק השער המצויין אשר בעיר הקדש והוא נותן שלמות רב כל סביביו עילא ותתא עד שירושלם של מעלה המתייחסת אליו ית' יגיע אליה פאר וכבוד מן המקדש שלמטה ע"כ יצדק לומר לציון עירך ברנה כי ציון זהכא משלים לירושלם דהתם והרנה של לויים היא דוקא בציון דידן וירושלם של מטה ג"כ אעפ"י שהיא לדירה לכל יושביה יחד עשיר ואביון מ"מ קדושתה מרובה בשביל הזבול העליון וירושלם של מעלה הבנויה סביב לאותו הזבול מכון כנגד ירושלם של מטה ממש. וידוע כי המרחק שבין ארץ לשמים מתרחב והולך כלפי מעלה עד שכל העיר של מטה היא כגרגיר חרדל אפי' נגד המקדש של מעלה בלבד ע"כ יצדק לומר לירושלם בית מקדשך וירושלם דוקא הוא מקום ראוי לשמחת עולם ברבוי שלמי חגיגה ושלמי שמחה הנאכלים בכל העיר וכמהו מהיכליך על ירושלם לך יובילו מלכים שי כי השרים העליונים יטלו רשות מהיכל העליון המכוון כנגד ירושלם של מטה לשלוח המלכים המתמנים מתחת ידם שיביאו גליות ישראל בצבים ובכרכרות לא שתהיה לשרים כניסה במרום בהיכל הקדש אלא משם תצא להם במקומם הרשות נתונה במצות המלך העליון ב"ה. וידוע כי ההיכל בכל מקום הוא תוך העיר והיכלך האמור בפסוק זה הוא היכל עליון כדאמרן מכון על ירושלם של מטה לא בתוכה דלא איריא ואבע"א דעל ירושלם של מעלה קאמר

של עולם מכאן ואילך השני חלה לראשון והשלישי לשני, אלמא תנן המצניע לזרע ולדוגמא ולרפואה ותנן שלש נשים עסוקות בבצק אחת לשה זאת נוטריקון לזו שם העיר ול' לראשונה דוקא והדר אחת עורכת ואחת אופה עיין תקוני הזהר דף ק"ח, ושלוש ארונות עשה בצלאל. עוד לזו שם העיר ס"ת רמ"ח אברים בהחשב הכולל שהוא הלזו עצמו ועם לראשונה ר"ת שס"ה גידים כנגד ימות החמה ואותיות אמצעיות אלקים ראשון בסוד אני אמרתי אלקים אתם, ויובן גם כן סוד נצחיות הימים דאינון קריבין קמי מלכא עלאה לצדיקים בסוד לא זזה שכינה מכותל מערבי כי אדם קדמאה הוא הגורם שישאר שם הרושם דשכינה בסוד גאות אדם תשפילנו לשבחה רב למי שנותנו, כי כשם שנשמת אדם מתלבטת בכל יום לצאת אלא שכבוד שכינה משקיט אותה, כך כבוד שכינה היה מתלבט להסתלק כדכתיב אלך אשוב אל מקומי לולא אדם קדמון, הדרן לשמעתיך, דע כי אפי' בחומר השפל שבמציאות והוא הדומם אשר אין שום רושם נשאר בו מהתחלף הצורות יום יום אמרינו בפרק הגזול נסכא ועבדיה זוזי לא קני מאי טעמא הדר עביד להו נסכא וקרר ליה שנוי החזור לברייתו, זוזי ועבדינהו נסכא קני דאי הדר עבדיה זוזי אחריני נינהו. הא למדנו יתרון הנסכא שהוא החומר על הצורות המשתנות דאינון זוזי שזוה גומר את הקנין והצורה לא כן משום דעבידא דבטלא, והוא מבואר:

כתבי הרמ"ע מפאנו - ספר יונת אלם מהזורא בתרא מכ"י - חלק ד' פרק כ"ב

ועוד כל היכא שאנו צריכים לכלול מלכות ביסוד כגון באריך ובאבא אז בלי ספק יהיה הרובע מלבד וביניקה שנעשו לו שבע קצוות שלמים נעשית מלכות במדת יסוד ות"ת עצמן והיא גדלה עמו אצלו ממש כי יש לה שם בחינה קבועה אשר איננה יורדת אפילו עם המעוט בסוד לא זזה שכינה מכותל מערבי אחוריו של זעיר שהוא כותל האחוריים משותף לבת זוגו בסוד ממזרח אביא זרעך וממערב אקבצך, ובהכנסת המוחין מאימא לזעיר שעלו חפ"ת שלו להיות חב"ד אז גם נוקביה הושלמה לו להיות פרצוף שלם בעלת י' נקודות ועלתה עמו בעלייתו של בעל והיתה עמו בסוף הדעת בסוד דלת דא' קשר לתפלין של ראש והנה אריך מחצי ת"ת ולמטה הוא נשמה של זעיר במלא קומתו ומן העטרה של יסוד אריך הוא נשמה לנוקביה הרי כל קומת אריך מכתפיו ולמטה מאירה בתוך ד' פרצופין של עולם האצילות וכולולה בתוכם מראש ועד סוף ואור המאציל מחיה את כולם:

וחמור כמ"ש אלה אלהיך ישראל ולא אמרו זה אלהיך זלכן יבא הזהב ראשון א' של אחד שבאלו הי"ג תרומות ויהי' עם שאר המינין כמנין אחד לכפר על הפירוד הנ"ל הנעשה ע"י זהב העגל:

כתבי הרמ"ע מפאנו - מאמר מעין גנים - חלק ראשון - כונת ברכת המזון

ודע כי ציון היא בגימ' מלך אלקיך ללמד כי כשם שהוא אלקיך ציון תמיד אפי' בשעת החורבן שאף כשהן שוממין בקדושתן עומדים כך ימלך לעולם ותגלה מלכותו תמיד.

כתבי הרמ"ע מפאנו - ספר יונת אלם פרק פ"א

ועוד כל היכא שאנו צריכין לכלול מלכות ביסוד כגון באריך ובאבא אז בלי ספק יהיה הרובע מלבד וביניקה שנעשו לו ז' קצוות שלמים נעשית מלכות במדת יסוד ות"ת עצמן והיא גדלה עמו אצלו ממש כי יש לה שם בחינה קבועה אשר איננה יורדת אפי' עם המיעוט בסוד לא זזה שכינה מכותל מערבי אחוריו של זעיר שהוא כותל האחוריים משותף לבת זוגו ובסוד ממזרח אביא זרעך וממערב אקבצך ובהכנסת המוחין מאמא לזעיר (שלילו) [שעלו] חפ"ת שלו להיות חב"ד אז גם נוקביה הושלמה לו להיות פרצוף שלם בעלת י' נקודות ועלתה עמו בעלייתו של בעל והיתה עמו בסוף הדעת בסוד דלת דא' קשר לתפלין של ראש והנה אריך מחצי ת"ת ולמטה הוא נשמה של זעיר במלא קומתו ומן העטרה של יסוד אריך הוא נשמה לנוקביה הרי כל קומת אריך מכתפיו ולמטה מאירה בתוך ד' פרצופין של עולם האצילות וכולולה בתוכם מראש ועד סוף ואור המאציל מחיה את כולם:

כתבי הרמ"ע מפאנו - ספר יונת אלם מהזורא בתרא מכ"י חלק א' פרק י'

ומכאן יובן סוד הלזו אצל תחיית המתים כי יש במלת לזו תמורת את בש לעי"ן פ"א דעפר והלמ"ד תמורת רי"ש בפסוק ועץ איש באלמנותיו שפירושו בארמנותיו אלא שזה בחרבנון זזה בישובן, והוא סוד טב למיתב טן דו בנזן רבתי שהוא בגי' מתב ארמלו, ואם נוסיף א' במלת טאן היינו טיפותיה שמשלים מנין תש"ך וכשם שיש לזו לגוף ישנו גם כן לנפש רוח ונשמה וממנו יקח לחלק חבירו בהבראו. והנה לזו בגי' חלה שזמן הרמתה משתגלגל בחטים לצדיקים ותטמטם בשעורים לרשעים וצריך ל.. כנודע. והנה אדם חלתו

שלעתיד יתרבה האור ביתרון גדול, והארכתו בדרוש הזה במקום אחר. ועל זה כיון בתנחומא שאמר כדי להאיר לך לעולם הבא, ואז יבוא חשיכה לאומות העולם שהחשיכו אותנו, ולכל בני ישראל יהיה אור ותתחדש הבריאה. וכענין שרמזו בריש הבריאה, תהו ובהו וחשך על פני תהום, ופירשו רז"ל בבראשית רבה (ב, ד) על ד' גליות. ואחר כך יהיה אור של משיח, כי יתרון אור הוא מהחשך. וכן לענין השלחן בא הרמז על העתיד בפסוק (ישעיה סה, יג), הנה עבדי יאכלו ואתם תרעבו וגו'. זהו הענין לא לאורה אני צריך כו', כלומר עתה בזמן בית המקדש לעשות הכנה נגד שלמעלה, כי אדרבא רומז על לאחר החורבן והאורה יהיה לעתיד. ובתנחומא (תצוה ו) א"ר אבין הלוי בר' אתה מוצא כל מי שמבקש לעשות חלונות עושה אותן רחבות מבפנים וצרות מבחוץ, למה, שיהו שואבות האור. אבל חלונות שבמקדש לא היו כך, אלא רחבות מבחוץ וצרות מבפנים, למה, שיהא האור יוצא מן בית המקדש ומאיר לעולם, עד כאן. כלומר שיצא האור מחוץ לבית המקדש לעשות קיום אף לאחר החורבן, ואז מחשך יצא אור. והנה חידוש העולם הבריאה הראשונה יהי אור, והוא כלל כל הבריאה, וזה האור מורה על אור תורה, כמו שאמרו במדרש רבה (ב"ר ג, ה) ויאמר אלהים יהי אור, א"ר סימון, חמישה אור כתיב בפרשה כנגד חמישה חומשי תורה כו'. והנה מלאכת המשכן בפרשת תרומה מתחיל בעשיית ארון, ששם הלוחות שהוא אור התורה, וארון כמו ארון שהוא ארון של כל. ופרשת תצוה מתחיל באור המנורה, ושם גם כן רמז התורה, כי שמן זית ז"ך, ז"ך הם כמנין אותיות התורה עם הכפולות, וכתית רמז צריך לכתת עצמו לתורה כו'.

כתבי הגרמ"מ משקלוב - דרושים על סדר ההשתלשלות - דף שלד

כי רוחו של משה ורוחו"ו ש"ל משי"ח הכל אחד, כי מה שהי"ה הוא שיהי"ה [קהלת א], ר"ת משי"ה [שער הפסוקים יתרון], רק רוחו"ו ש"ל משי"ה ג' תמונ"ת ע"ה, והוא השגת סוד הגו"ף ונפש"ה ושכל"ה, סוד שלהב"ת נק"י,

ודע כי השכינה מרכז ליתר המדות האלקיות והאדם שהוא היכל ה' בטעם זה אלי ואנוהו שאנו מפרשים אהיה לו גוה הנה זה כל האדם מרכז לכל המשרתים בסוד חצר מהלכת (והשבח) [והשבח] מרכז לימים וג"ע מרכז לכללות העולם שגיהנם גם הוא חלק ממנו. והטבור מרכז בקומת האדם מכף רגל ועד ראש. אמנם נקודת ציון שבאדם היא מרכז לאור לבושו מן הכתפים ולמטה כי הנה הראש בגובה קומתו מגולה בלי לבוש. וגם הנה ארץ גזרה שזכרה תורה בסדר יום הכפורים שהוא בית הדודו של צוק דמתנ"ל מרכז לשוממות העולם והן מרכז לגיהנם. ומוצא הפרש (מפון אליו) [מכוון אליו] באדם וארץ ישראל והמקדש אשר הוא כאחת ראש עפרות תבל מרכז לעיקר הישוב למעלה מהאופק שלה ומשם אנו רואים כי לסוף דרומה של ארץ ישראל (איך) [איך] שם ישוב ולצפונה אין שם הרים לחזק הישוב כי שם הבקעה בארץ שנער הוא הדבר שאנו אומרים עולם לאכסדרה הוא דומה לא שנכחיש את הכדוריות. ומשם אנו רואים את ים אוקיינוס מקיף את העולם ויבא עוד מזה. והנפש בכללות (חלקים) [חלקיה] משכנה בלב (בפי) [כפי] המפורסם שהוא מרכז לאדם בבית החלל מכפא דמוחא ועד אטמא שכנגדו ירושלים של מעלה וכתוב וקבצתים מירכתי ארץ:

ספר השל"ה הקדוש - ספר שמות פרשת תצוה תורה אור (ג)

ומה שנצטוו על המנורה וכן השלחן, הוא רמז לעדות שהשכינה שורה בישראל. כלומר שזה יהיה סימן להעלות תמיד, שתמיד השכינה לא תזוז מישראל ואפילו בגלותם, כמו שנאמר (ויקרא טז, יז), אני ה' השוכן אתם בתוך טומאתם (שבת כב, ב). והעדות היה בנר מערבי, כי נגזר על כותל מערבי שלא תחרב, ואף בחורבן בית המקדש נשאר רושם המקדש בכותל מערבי. ורשם הקב"ה זה הסימן שלא תזוז השכינה מישראל, אפילו בעת הגלות שתכבה המנורה ובמחשכים הושיבני, להראות כי אדרבא מהחשך יצא אור ויהיה לנו לעתיד לבוא יתרון אור מהחושך, כלומר מכח החשך דהיינו הצרות והגליות שהם מכפרים העונות ומזככים אותנו, דבר זה גורם

שהיכל דהתם גבוה מהעיר גם הוא וזה פשוט. הדרן למלתין כי מדרכי המוסר יאות אלינו שלא להתיהר ולומר שהמקדש התחתון יוסיף עז ותעצומות במקדש העליון אלא בעיר העליונה דוקא שההבדל בין עיר למקדש יסבול זה לפיכך יצדק אומרנו בתחנה שיביאנו לציון דידן למען כבוד והדר נעטר לה לעיר הקדש העליונה אבל ירושלים של מטה אינו רחוק שתתייחס להיות בית ומכון תחתון אל המקדש העליון להגדיל המעלות הטובות אשר למקום עלינו וידוע דהכא והתם ציון וירושלים כחדא אזלין והוא טעם נתינת האמור של זה בזה ואין להקפיד מעתה ביניהם בקדימה ואיחור כלל. ואפשר לפרש בכלל הדרוש כי **ציון של מטה כחו יפה לקדש בקדושתו כל העיר של מעלה וירושלים של מטה כלה נמי קולטת ריח טוב מהמקדש של מעלה דאילו מהכא להכא ומהתם להתם פשיט מימרא בעי אלא רבותא קמ"ל. וכתוב לפני ה' כי בא כי בא א' לעיר וא' למקדש או א' לירושלים הבנויה במרום וא' לעיר שחבורה לה יחדו. או א' למקדש של מעלה וא' של מטה. ודע כי מצודת ציון היא מקום למטה אצל המקדש מקבלת אליו ומכוונת נגדו והוא כבודו שיהא בית המלך שומר את בית ה' לא שהוא צריך שמור אלא דרך כבוד כמו שעושים להיכל מלך ואפשר שהנביא קראה מעיקרא מצודת ציון ע"ש העתיד שיבנה שלמה את ציון מקביל אליה. או נאמר שמן העקדה ומברית בין הבתרים ומאדם והבל ונח שקדמו להקריב שם קרבנותיהם הוקבע השם החביב ההוא אל מקום מקדשנו להקרא ציון והנה כאן במאמר הזה הושלם המכוון ליחזקאל באותו הפרק הנכבד יותר בדקדוק מה שנכתב במאמר המלואים ומקרא מסייענו ואעפ"כ משנה ראשונה לא זזה ממקומה כי אין מדרש בכל מקום בלא חדוש יעויין שם:**

כתבי הרמ"ע מפאנו - מאמר היסודות

ודע כי כל המרחק שבין הכותל מערבי שבמקדש עד מערב העולם רוח אחת היא גם המרחק שבין כותל הדביר המזרחי עד מזרח העולם רוח אחת וכן לארבע רוחות אשר המה ממצעין (אבל) [אבן] שתיה (בניהם) [ביניהם] שהוא בעולם כמו (הלוז) [הלב] באדם סוד ה' ליראיו נמצא תחלת המערב מן הכותל שהוא מערבי לאבן שתיה עד סוף מערב העולם. וההיקש לשאר. וישם שם בגן שהוא (במזח) [במזרח] את האדם אשר יצר למען יכונן דרכיו לעומתה כי הא דתנינן היה עומד במזרח יכוין פניו למערב:

לפעמים רביץ לסטרא דא, ולפעמים רביץ לסטרא דא, והכל בסוד הט', טוב הגנוז שהוא הפנימיות, וט' חיצוניות עוש"ר עה"ז, וישראל א"א ליקח עה"ז, רק כאשר זוכין לוקחין בסוד ברכות תו"ך ב"ר, פנימיות וחיצוניות, ותמיד העי"ן נפ"ש נחלק לד' פעמים ע' כחות, ע' פנים, וד' פעמים די"ן, וד' פעמים ו', בסוד (ב"ד) [כ"ד] בתי דינין, והוא לכל צד שהוא ל"ב פעמים [ע"ב] ע' בסוד מ"ם שתומה, והכל תלוי בנקודה א', סוד אנ"י וה"ו, גי' חל"ם, והוא כמ"ש בזוהר פ' תצוה [קפ].

ספר פתחי שערים - נתיב עולם התיקון

פתח ו'

ואחר שנחרב בהמ"ק היה ממש מעין שבירת הכלים, ונגנז האור ופסקה הנבואה מישראל, ונגנז הארון, ושוב הנהגה העליונה נסתרה. וכת"ב, ואנכי הסתר אסתיר פני וגו', ונעזבו להנהגת הטבע של הז' כוכבים שהם ז' מלכין קדמאין, והאורות שבכלים נסתלקו למעלה, סוד בהמ"ק עליון שהיה תחלה מאיר בבהמ"ק תחתון גבה למעלה כמשרז"ל, ואז והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה, והארץ ישוב אל העפר וגו', ושלטו ידי זרים בבהמ"ק שהוא סוד הרמה ותולעה שאוכלים בשר המת בקבר, וכמ"ש טבעו בארץ שעריה וגו'. ומ"מ לא היה שבירה גמורה, שעדיין נשאר קצת תיקון וענף מן הנבואה, כמ"ש בחלום אדבר בו, ורוה"ק שלא נפסק מצדיקים שבדור. וכן נשאר קצת מהנהגה שלמעלה מן הטבע לקיים ישראל בגלות, כמ"ש הן הן גבורותיו כו', ואף גם זאת וגו'. וכן נשאר מבהמ"ק כותל מערבי ששם השכינה שורה. ומ"מ הסט"א הולך ומתגבר בכל יום, וישראל יורדים יותר למטה, ואין עוד נביא ולא אתנו יודע עד מה. וכת"ב אותותינו לא ראינו וגו'. שכל אותות הוא מסוד מ"ה החדש שמתגלה ביסוד שנקרא או"ת כידוע. והרשעים גוברים בעולם ומתרבה המינים ואפיקורסים המכחישים השגחה ונבואה ותיקון העולם בביתא משיח. כמו שאנו רואים בעוה"ר בעתים הללו. והכל מחמת העלם האור הראשון, כמ"ש שמש וירח קדרו וגו'.

ומתנהגים ישראל בהסתר פנים היותר גדול למאד, ונשארים תחת השמש עד שיבוא משיח, ואז יהיה גילוי האור כמ"ש וחפרה הלבנה וגו' כי מלך ה' צבאות בהר ציון. וכת"ב לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם

פעמים בזה, והקיר עצמו הוא כותל מערבי [קו"ף יו"ד רי"ש גי' מטרונית"א], י"ב צרופי יקו"ק בסוד מערבי גי' קו"ף יו"ד נו"ן, [קני דמסאבותא [עי' סד"צ פ"ג], וע"י תשובה נעשה בסוד מ"ה חד"ש], סוד שורש צלם במספר בכות"ל, סוד פרצוף צו"ר סל"ע, כולל אר"ץ ליל"ה מ"ם שנברא ביום חמשי רביעי שלשי, וע"ז צריך לשום עיניו שהוא למטה מכל, חרש את חרשי אדמה, אל"ם צו"ר סל"ע דוגמת מ"ת כמו עץ, אך בעזרת יקו"ק כאשר חפץ בעת רצון לגלות חסדו מתגלה על ידו וענני באמת ישעך [תהלים סט], כי הפחות כמוני יענני, ניכר שבודאי לא למעני רק למען שמו ית"ש ויתעלה, וזכות אבותינו עד היום יזכור:

וצריך זה לשים לבו למעלה מן העין ועינו למטה [עי' יבמות קה ע"ב] מכל, ויהי' הוא מכוין עם המקום, שהוא מקו"ם סל"ע, ויעלה לרצון בגנת אגוז, ויתחבר בעת רצון, והנ"ה ז"ה גי' ע"ב הנחלק לששים וי"ב, עומד אחר כתלינו [שה"ש ב], והנה הוא אלקינו וזה יקו"ק [עי' ישעיה כה] ויתגלה מאתן עלמין הגנוזים בכסא [זח"א מה"נ צז ע"ב] לנוטרים א"ת פרי"ו [שה"ש ח] בסוד ירא"ת אלקי"ם, וגם כי אלך בגיא צלמות [תהלים כג], סוד עצו"ת מרח"ק [ישעיה כה] ח"ם ק"ר, ב' קצוות, עצי הלבנון, לא אירא רע כי אתה עמדי [תהלים כג], וסר צלם מעלהם כי יקוק אתנו [במדבר יד]:

כתבי הגרמ"מ משקלוב - ביאורי הזוהר

דף צ"ה

כ' פעמים אלקי"ם לד' בחי', בחי' נפ"ש, לחבר עי"ן משפ"ט, והנקודה אמצעית ת"ל פיות, כ"ו ת"ל מערבי, שכל פיו"ת פונים בו [שהש"ר פ"ד יב], ד' פעמים עד"ן, להרע או להטיב, פועל אדם ישלם לו [איוב ד], שהאי תנין נקודה אמצעית דלעילא, סוד התלי, קסטריר"א [עי' זח"א קכה], סוד עתי"ק, וכן איש שע"ר,

בסוד קי"ן הב"ל ש"ת, ונבוא"ה גי' אד"ם חו"ה, גי' נבוא"ה, היה בסוד אספקלרי"א המאיר"ה, כמו ציו"ן ירושל"ם מ"ש שהי' פנים בפנים, כמו כן פנים [בפנים] דבר יקוק עמכם [דברים ה], הגם שהיו אחר באחר, דהיינו בבחינת העולם, כי כאשר נגללה הפרוכת הותרו הזבין כו' [עי' תענית כא ע"ב], ואפילו בהר סיני במשוך היובל כו' [שמות יט], ולא היה הקדושה רק בעת שהיתה השכינה שרויה שם, משא"כ בבית המקדש, והשימותי את מקדשיכם [ויקרא כו] אפי' כשהן שוממין בקדושתן הן עומדין [עי' מגילה כח]. וגם לא היו מגלין רק בחי' י"ג מדות דפנים, אבל לא י"ג מדות דאחור הכתובים למעלה, לכן בין רוח"ו ש"ל מש"ה ורוחו של משי"ח חילוק י"ג במספר, לומר שבימי משיח גם י"ג מדות דאחור יהיה על שרשו בזיע"ר אנפ"ן נוקב"א, גי' ירא"ת יקו"ק וכן גבור"ת יקו"ק:

כתבי הגרמ"מ משקלוב - ספר רזא

דמהימנותא דף ג"א

וכשיתדבק בד' הויו"ת יהי' סוד מער"ב י"ם, כלל הצד"ק, צפו"ן דרו"ם קד"ם, כת"ר הנ"ל, ויתדבק נפש ביקו"ק בסוד כות"ל מערבי, מחובר תור"ה ג"ן עד"ן בסוד הגדול יקו"ק בנקודת אלקי"ם, ולכן י' של מערבי, כי זהו שורש הנקודה שמתייחד נפ"ש ביקו"ק, בכות"ל מער"ב, סוד י"ם, וזה הנקודה הוא י' של יראה, יראה [שמות כג], דרך כו' [עי' חגיגה ד ע"ב] בתב"ל ארצ"ו [משלי ח] בלב"ת א"ש [שמות ג], אשר משם נמשך נפ"ש הג"ר ג"כ, בסוד יו"ד רא"ש אל"ף ה"א, מטטרו"ן מיטטרו"ן, כלל האבות, וכבואה למעלה, אך הג"ר שפח"ת שר"ה, וכבואה לבא"ר שב"ע ותתע [עי' בראשית כא], אבל יצחק ויעל משם בא"ר שבע [שם כא]:

כתבי הגרמ"מ משקלוב - ביאור משנת

חסידים דף ר"ג

אבל בתפלה ח"ו וח"ו שום דבר ותמונה על דעת שום אדם, אלא אל הקיר מקירות לבו [ברכות י ע"ב], שורש אדו"ן כל האר"ץ בסוד צבאות, אות בצבא שלו, וע"ל צב"א יקוק אדני אלקינו, והן בג' בחינות בי"ע, שורש פנימי הנעלם מעין כל, אשר בירידה מאוד נקרא קיר, במקרה פעמים בזה

החיים ורוח שבו, שע"י יקום בתחיה, כמו כן נשאר רושם כותל מערבי, שבו ניצוץ מהשראת שכינתו יתברך, כמ"ש "הנה זה עומד אחר כתלו", והוא בית אל, "ולוז שם העיר לראשונה".

סמ"ג - חלק מצות עשה - מצוה יט

בתי כנסיות ובתי מדרשות (מגילה כח, א) שחברו בקדושתן הם עומדים שנאמר (ויקרא כו, לא) והשמותי את מקדשיכם אף על פי שהן שוממין בקדושתן הם עומדים, ואמר רבא בפרק בתרא דמגילה (כו, א) שבת הכנסת מותר להחליפו ולמוכרו אבל לא שוכרין אותו ולא ממשכנין אותו מפני שעומד בקדושתו ונמצא שנהנין ממנו בעודו בקדושה וכן כשסותרין בתי כנסיות לבנותה מותר למכור ולהחליף הלבנים והעצים אבל להלוותם אסור מטעם שאמרנו, ובתים שמתקבצים שם עראי להתפלל אין בהם חומר קדושה:

סמ"ג - חלק מצות עשה - מצוה קס"ג

ואף על פי (עיי' יבמות פב, ב תד"ה ירושה) שהלכה היא בקדושת שאר ארץ ישראל לעניין שביעית ומעשרות קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא כאשר בארנו לעניין התרומה והמעשרות (עשה קלג דף קצו ע"ג) חילוק גדול יש ביניהם שקדושת המקדש וירושלם מפני השכינה ושכינה קדשם לעולם ועד והרי הוא אומר והשמותי את מקדשיכם ואמרו חכמים במסכת מגילה (כח, א) אף על פי שהם שוממים בקדושתן עומדין ואומר זאת מנוחתי עדי עד ובתנחומא (ויקרא (ו)) הוא אומר בין הרב בין שאינו חרב שכינה שם שנאמר (מלכים א - ט, ג) והיו עיני ולבי שם כל הימים ואומר (תהלים ג, ה) קולי אל ה' אקרא ויענני מהר קדשו סלה, אמר ר' אחא לעולם אין שכינה זזה מכותל מערבי שנאמר (שה"ש ב, ט) הנה זה עומד אחר כתלנו ואומר (חבקוק ב, כ) וה' בהיכל קדשו הס מפניו כל הארץ, ובספר התרומה (הלכות ארץ ישראל) כתב דקדושת הבית והעיר קיימת מדכתיב (ויקרא כה, ל) אשר לו חומה אף על פי שאין לו עכשיו, אבל חיוב הארץ בשביעית ובמעשרות אינו אלא מפני שהוא כבוש רבים.

באריכות שהתפשטות הארץ היה לפי ערך התפשטות הקדושה בה שהיתה לפי ערך המקום ולפי ערך המעשים, והוא תלוי ג"כ בסוד בנין הנוקבא, שכ"ז שהיו עושים רצונו של מקום היתה מתרחבת בסוד פרצוף, וכשחזרה בסוד נקודה ונתמעטו המאורות, אז לעומתו גם בארץ למטה נתקצרה בסוד נקודה ונחרבה, ולכן גלו ישראל ממנה:

בית עולמים - דף קכ"ט ע"ב - ד"ה סוד

ומ"ש להעלות נר תמיד כי עינא דע"ק הוא פקיאחא תדיר דלא נאי'. ובוזה תבין עומק דברי רז"ל מ"ש שהעלאת נרות של אהרן נשאר קיים לעולם והוא מ"ש שהשגחת ע"ק אינו נפסק לעולם וז"ס הדלקת הנרות מערב עד בוקר כי בלילה אז סוד הדורמיטא דאז הנוקבא עולמתא שפירתא דלית לה עיינין לכן צריך להאיר קצת הארה משרש ע"ק מעינא פקיאחא לצורך קיום העולמות ובזמן שהיו עושים רש"מ אז לא היה מסתלק הארת עינא פקיאחא מז"א כידוע ולכן לא כבה נר מערבי וזו עדות שהשכינה שורה בישראל וז"ש וכי לאורה הוא צריך כו' אלא עדות היא כו' שבאמת בע"ק עצמו אין שנוי ותמיד עייניו פקוחות רק שהשנוי הוא לתת בזו"נ שלפעמים מסתלק מהם הארת עינא פקיאחא וכמו שית' בסמוך בתיקון עיינין דז"א בעז"ה:

ספר שיח יצחק חלק א - דרוש בענין ב' נונין של ויהי בנסוע וכו'

קצו) והנה בעת שהגיע זמן בהמ"ק ליחרב, היה בו כעין מיתה ממש, שהרוח תשוב לאלהים, והוא בהמ"ק של מעלה שגבה למעלה, והגוף ירד למטה, ודרכו בו משמים, בפ' חלק, ולכן יצתה בת קול ואמרה "קמחא טחינא טחנת", ונמצא שבאמת לא שלטו ידי זרים בקדושת המקדש, רק בגוף חומרי שבו, ונמצא שענין חורבן בהמ"ק הוא בגדר מיתה ממש שנסתלק רוח חיים שבו, וכמו שאנו מקוים שהמתים עתידים להחיות, ויחזור נשמות לפגרים מתים, כמ"ש "מד' הרוחות באי הרוח ופחי בהרוגים האלו", וכתוב "ונתתי רוחי בכם וחייתם", כמו"כ עתיד בהמ"ק לחזור להבנות, ויתחדש רוח חיים בו, אשר לא יהי' נחרב עוד, כמו המתים שעתידי הקב"ה להחיותם, שלא יהיו חוזרים לעפרם, ושליטת הזרים בבהמ"ק הם הרמה אשר שולטת ברקבון בשר המת, שנשאר עצם אחד שנקרא לוז, שבו נשאר הבלא דגרמא, איזו הארה מנפש

וגו' והיה ה' לך לאור עולם. ולכן אז יהיה גילוי הנבואה כמ"ש ושפכתי רוחי על כל בשר ונבאו בניכם וגו'. וכן הנהגת הנפלאות כבזמן משה רבינו עה"ש כמ"ש, כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות:

ספר פתחי שערים נתיב פרצוף נוקבא דז"א - פתח לב

ובזמן החורבן, אז גרמו העונות להחריב המקדש, ונשאר ממנה רק כותל מערבי לבד שלא היו יכולים האויבים להחריבו, וזה היה סימן שעתידי לחזור ולהבנות, כמו ענין הלז באדם שאינו כלה בקבר שממנו הוא עומד בתחיה, והוא סוד חורבן מקדש העליון נוקבא דקדושה שחזרה בסוד נקודה לבד, שרק מדרגה תחתונה שבה נשאר והוא מציאות קשר מלכותו ית' עלינו לשומרנו בגלות, כמ"ש, ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו', והוא במה שאנו מקושרים באמונת יחודו יתברך בכל הזמנים, שדבר זה אינו סר מישראל לעולם אף שאין עושים רצונו של מקום ומרבים קלקולים וחשך במאורות שבה, שהמצות והתורה הם הגורמים גילוי מאורות שבה, מ"מ האמונה נשאר קים לעד, שבזה הם נשמרים בגלות ומובטחים לבא לידי תיקון לימות המשיח ולחזור ולבנות בנין הנוקבא פרצוף גמור, כמ"ש, והיה צדק וגו', והאמונה אזור חלציו והיא נקודה אחת שבנוקבא שנשאר קיים. אך ט"ס ראשונות שלה נסתלקו לשרשם בז"א:

וזה היה הפרש בין חורבן בית ראשון לבית שני, שבבית שני ירדו ט"ס שלה לקליפה כמשי"ת בסמוך. והענין שכן מצינו הפרש ביניהם שבחורבן ראשון נחרבה א"י וגלו ישראל ממנה, אבל גם אומות העולם לא ישבו בה, כמ"ש רז"ל, נ"ב שנים לא עבר איש ביהודה, וכמ"ש, כי מבהמה ועד עוף השמים נדדו וגו'. אבל בבית שני כשגלו ישראל, נתיישבת ע"י אומות העולם שהיו מושלים בה, וכמ"ש, נחלתינו נהפכה לזרים וגו', וניבא על חורבן בית שני:

והנה ארז"ל א"י ארץ צבי כתיב בה, מה הצבי הזה אין עורו מחזיק כו', וכתבנו במ"א

סמ"ג - חלק מצות עשה - מצוה קסד

וגם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות צריך מורא וכבוד ואין נוהגין בהן קלות ראש כאשר בארנו בהלכות תפילה (עשה יט דף קב ע"ג) וגם צריך להגביה גג בית הכנסת יותר משאר גגין שבעיר במקום שמשמשין על הגגות כדאיתא בפרק קמא דשבת (יא, א) ותניא בתורת כהנים (בחוקותי פרשה ו) והשימותי את מקדשיכם לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות ובמגילה פרק אחרון (כט, א) אמרינן ואהי להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות ומוהשימותי נפקא לן אפילו עתה כשהן שוממין בקדושתן הן עומדין.

ספר החינוך - מצוה צה

מצות בנין בית הבחירה. לבנות בית לשם ה'. ועל דרך הפשט על הצד הזה נפרש שריית השכינה במקום ההוא. ואף על פי שהאמת כי אמרו זכרונם לברכה [מגילה כ"ה ע"א] קדושתן עליהם אפילו כשהן שוממין, שמשמע בזה שאין כל סיבת שריית השכינה שם מצד העובדים, אפשר לומר כי אותו המקום בחרו האל לברך בני האדם אשר ברא ממנו, כמו שאמרנו, וכמו שהיה חפצו לשלוח לבני אדם נביא להורותם דרך ילכו בה ויזכו לקיום נפשותם, כמו כן חפץ בחסדיו הגדולים לקבוע להם מקום בארץ שיהיה נכון אל טובת הבריות וזכותם, וכל זה מחסדיו על בריותיו. ומכל מקום לעולם תתרבה שם הברכה והקדושה לפי הפעולות הטובות שיעשו שם בני אדם, ואז עם הפעולות הטובות יפתחו מעיינות הטוב כנגדו, כי באמת אינו דומה קדושת המקום בחורבנו לקדושתו בישובו.

ספר החינוך - מצוה קפד

שלא יכנסו הכהנים בכל עת במקדש וכל שכן זרים.

שלא יכנסו הכהנים בכל עת אל המקדש, אלא בעת העבודה, שנאמר [ויקרא ט"ז, ב'] ואל יבא בכל עת.

ונוהגת בזמן הבית בכהנים, ואפילו עכשיו שלא בזמן הבית אמרו זכרונם לברכה שמוזהרים אנו שלא להכנס למקדש, ודרשו הדבר מדכתיב [שם כ"ו, ל"א] והשימותי את מקדשיכם, ולא אמר מקדשיכם אשים שממה, דמשמע קדושתן עליהן אפילו כשהן שוממין. וכיון שכן, יש לי למנות איסור זה בכלל איסורין הנוהגין היום.

ספר החינוך - מצוה תקסא

שלא יכנס טמא למחנה לוייה.

שנמנע כל טמא מהכנס במחנה לוייה שדמיונה לדורות הר הבית.

ונוהגת מצוה זו שלא להכנס טמא בין זכר בין נקבה בהר הבית אפילו בזמן הזה, וכענין שאמר הכתוב [ויקרא כ"ו, ל"א] והשימותי את מקדשיכם, ודרשו בו זכרונם לברכה [מגילה כ"ה ע"א] קדושתן עליהם אפילו כשהם שוממין, וכמו שכתבתי למעלה:

ספר חרדים - פרק ס"ו

צא תקע יתד חזקה אצל כותל מערבי, ויתד בלבבך אחוזות קשורות יפה בחבל קלוע בשלש קליעות. א) אהבתו בלי פירוד, בתבלי אדם אמשכם בעבותות אהבה. ב) עסוק בתורה. ג) עבודת המצות:

ספר יערות דבש - חלק ראשון - דרוש

ז

והטעם נראה, דיש להבין במה שנאמר בקרא [איכה ב. ג] השיב אחר ימינו, וכן נצב אחר ימינו, ומה היא זו, אבל כבר אמרו, שלא זזה שכינה ממקומה עד שעושה רושם, הרצון, כי מ"מ קצת השרה שכינתו במקומו, וכמו שאמרו (מגילה כח.) אע"פ ששוממים קדושתן עליהן, כי מ"מ השכינה נשארה והיא בכותל מערבי, כי שם יתד נאמן ושריד שתשרה שם השכינה, כדדרשינן [שהש"ר פ"ב-ו] הנה זה עומד אחר כתלנו, זה כותל מערבי שלא זזה שכינה ממנו, וכבר נודע כי אחר וקדם פירושו, קדם מזרח, אחר מערב, וזהו כוונת הקרא, כי ימין ה' שהוא חסדו והשפעתו נצב אחר היינו למערב, כי סילק שכינתו מכל הבית, אבל השיבו על מערבי ושם עדיין קדושת כבודו, וזהו אם תשכח לירושלים, להיותך חושב כי כבר חלה קדושתו מבלי שיור בעו"ה והרי הוא כמת נשכח מלב, תשכח ימיני, כי ימינו עומד במערב, ובזה אי אפשר לשכות, כי עדיין רוח קדשו שם:

וזהו מאמר הגמ' [גיטין לו ע"ב] עדיין חביבותן גבן, דכתיב נרדני נתן ריחו, ולא כתיב הסריח, והוא דנודע דסביב רשעים יתהלכון, תיכף בסילוק הקדושה תנוח הטומאה, ולכך במות ישראלי ונסתלק קדושתו ישמא, משא"כ קברי עכו"ם, ואין

לך סרחון גדול ומזוהם מהשריית הקליפות, הן מקום אשפה וטינוף ועיפוש המוליד סרחון, ולכך אילו אין ח"ו חביבותן גביה שהיה מסלק שכינתו מכל וכל, היו הקליפות שוכנות שם והיה כתיב הסריח, אבל שברוב חסדו עדיין יש לו חביבותו עלינו, ולא סילק לגמרי רק שורה על כותל הב"ל, אין מקום לטומאה לחול להדיא, ולכך לא כתיב הסריח, וזהו אצל חורבן בית המקדש. אבל כהעדר תלמיד חכם וצדיק, לא נשאר שריד, כי כולו הלך ילך ואין כאן שיור בעו"ה, ותיכף יחול סטרא מסאבא, ולכך אמרו חז"ל (סוטה מט. סנהדרין צט.) חכמת סופרים תסריח, הודיע לנו כי באובדן חכמים, שמה קיננו הנחש וכת דיליה עד שיסריח, ולזה קשה סילוקן של צדיקים יותר מחורבן בית המקדש:

ספר יערות דבש - חלק ראשון - דרוש

ט

והנה יש מקום לומר, לפי מה דמחלק הרמב"ם [פ"ו מהלכות בית הבחירה הט"ז] בין קדושת מקדש לקדושת ארץ ישראל, דמקום השריית שכינה לא בטלה, דאע"פ ששמש, לא זזה השכינה, וכבר נודע דעיקר השריית שכינה היתה בהיכל, וקדש קדשים, מדדרשינן וכבוד ה' מלא את הבית [דה"ב ז, א], דהיינו היכל ולא עזרה כנודע, א"כ י"ל אף דקדושת עזרה בטלה והותרו במות, מכל מקום ההיכל שהוא מקום שריית שכינה לא בטלה, וא"כ אתי שפיר דבהיכל דעשו קלעים לפנים מעובי חומות דלא בטלה קדושה, ועשיית קלעים מבואר טעמן שלא יזונו מהיכל, וזהו צריך לומר לכולי עלמא אפילו למאן דאמר בטלה, דאם לא כן למה עשו מבפנים וכמ"ש רש"י, אבל בעזרה דעשו קלעים, מאי צניעותא שייך שם בחצר, ועל כרחך משום בנין דבטלה קדושת מחיצות ולא קדשה לעתיד לבא, רק לפי מה דתנן במשנה דזבחים (פרק יד, ה.) משבאו לירושלים כו', לא היה להם עוד היתר והיא היתה לנחלה, ואמרינן דירושלים היתה לנחלה, דכתיב היה לי נחלתי כאריה ביער, ומבואר בסוף מדות (פ"ד מ"ז) דכיניו אריה מוסב על ההיכל, דהיכל צר מאחוריו ומלפניו היה רחב ודומה לארי, שנאמר (ישעיה כט א) הוי אריאל קרית חנה דוד ע"ש, א"כ אילו יש סלקא דעתא להבדיל בין היכל לשאר עזרה וירושלים, אין להביא אריה מקרא דנחלה, המוסב על אריה שהוא היכל, לקדושת

שלום מר יבכיון, ואינון דמעין דישידון על זכאין כד מסתלקין מעלמין כלהון נטלי לון רתיכין עלאין ומערבי לון באינון דמעין דאושדן על חורבן ב"ה ועל דא כתיב "ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים", מאן אינון פנים אינון אילין רתיכין קדישין עלאין ובתר כן "וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי פי ה' דבר". הכלל כי תדיר צריך האדם להתעורר בלב מר על גלות השכינה ולהתאנח על אריכות הגלות המר, ולשים אל לבו כי בהיותינו על אדמתינו והשכינה היתה שורה בין הכרובים היינו מקבלים הארה בכל יום, והיו ישראל נקראים עם קדוש לה', והיינו קרובים אל השכינה ואל הקדושה והקליפות היו נחבאים ודחופים בעימקי תהום, מה שאין כן עכשיו ישראל הן נדחפים ונסחפים ומפוזרים בכל פינות וקצוות הארץ, ומכניעים עצמם בגלות בהכנעה גדולה נגד כל אומה ולשון וחולקין להם כל הכבוד, והלילית היא מחיכת ושוחקת ויש לה הנאה גדולה בראותה שהישראל הן מכניעין עצמן נגד האומות אשר ממש מקיים בנו "כי שחה לעפר נפשינו" וממש אנחנו למרמס תחת כפות רגליהם ואנחנו להם לעבדים ולשפחות וכל טרחם של ישראל ויגיע כפן נושאים עין קצת מן או"ה בישראל ולוקחים ביד חזקה מידם, ואנחנו בית ישראל מוכים ונהרגים ונשחטים ונשרפים על קדושת השם, והיאך לא ישים אדם אל לבו כל מי שיראת אלהים נוגע בלבו לכיון בתפלתו במקומות השייכים לגאולת ישראל שיגאלנו הקב"ה מידי או"ה למען שכינת כבודו, וקבלה אמיתית היא בידי, "כל מי שבלבו תדיר צער על גלות השכינה זוכה לכתר תורה", ודע מ"ש האר"י ז"ל על מוהר"ר אברהם הלוי שחיבר התיקוני שבת, "שהיה דירתו בצפ"ת תוב"ב ובכל חצות לילה היה קם וסובב כל הרחובות של יהודים, ונתן קולו בקול מר ואמר אחינו בית ישראל הלא ידוע לכם שהשכינה בעו"ה בגלות ובית מקדשינו היה לשריפת אש וישראל הם בגלות המר וסובלים יסורים עינויים קשים ומרים ונהרגו כמה חסידים וחסידות בחורים ובתולות זקנים עם נערים בארבע מיתות בית דין, וניתלין ונידונין במיתות קשות ומשונות, ואתם שוכבין על מטותיכם בהשקט ובטח קומו ונצעק אל ה' אלהינו שהוא מלך רחום וחנון אולי ישמע ה' את קול תפלתינו וירחם על עמו שארית פליטת ישראל, והיה החסיד צועק ולא נתן מנוחה לכל בני העיר והיו קמים כולם בשעה חדא

לגביה כל דם טמא ואינו מבחין בין דם לדם והכבד הוא תמיד בכעס ועל כן ארז"ל, "כל הכעס כאלו עובד ע"ז" כי כבר כתבתי כי הכעס הוא מצד הכבד שהוא כח של סמאל שנקרא אלהים אחרים, והטחול הוא מצד לילי"ת שזרכה להתראות לבני אדם בלילה בחלום ובהקיץ כדמות אשה עד שגורמת שיצא ממנו זרע לבטלה ולכן הטחול שוחק. ובהיות בית המקדש קיים אזי היה מאיר לישראל שני אורות משני עולמות העליונים שעליהם נאמר "יהי אור ויהי אור" ומשורש העולמות האלו הן נשמות האמהות רחל ולאה אשר בנו שתיהן בית ישראל ובם היו מכניעים את הסמאל"ל וזוגתו לילית שלא היה להם שום שליטה לעשות רעה לישראל, ושני פעמים או"ר גימטריא שחו"ק, משא"כ כאשר נחרב הבית גרמו העונות שהאורות של מעלה נסתלקו ואז גברו שתי הקליפות הנזכרות אזי היא שוחקת בנו בעו"ה, ולכן אין שמחה ושחו"ק בעוה"ז וכשיבא משיחנו "אז ימלא שחו"ק פינו". ומכאן צריך האדם לדעת איך לרצות הבורא יתברך שלא להראות שום פנים שוחקות עכשיו בשעת החורבן כי אסור לנו לשחוק, ואם האדם אינו נזהר בזה אזי הוא נותן כח להטחול לשחוק ומתגברין הב' קליפות הנ"ל, ולא מילוי שחוק לבד אסור אלא גם שאר שמחות שאינן של מצוה אסורות, ואפילו שמחה של מצוה אין להרבות בהם כלל. וכמבואר בדברי חז"ל ראה מ"ש הזוהר פ' תזריע, "ר"ח ור"י הוי אזלי באורח' כד מטו חד חקל חמו חד פטיר' דקיטפא (פי' עץ של אפרסמון) שהיה בדרך לצד ימין, א"ר יוסי עטיפא עטיפא דקיטרא דעיני שכיח (פי' כיסוי עשן של שריפת אש חורבן בית המקדש שכיח לפני עיני צדיקים הזוכרים תמיד את חורבן בית המקדש)". ולכן אין רשות להסתכל בשום שמחה מיום שנחרב בית המקדש, ראה כמה גדול החיוב להתאבל על חורבן הב"ה ועל שפיכת דמן של ישראל, וצריך אדם לומר "על נהרות בבל" ולשפוך דמעות על חורבן ב"ה, ושיר מזמור לאסף סי' פ"ו בתהילים על הריגת הצדיקים, כי שערי דמעות לא ננעלו ואין נמחקים לעולם, ויש ברקיע ממונה אחד שמקבל אותן דמעות והוא גם כן ממונה על התפלות של ישראל שהן בדמעות והוא מלאך מן שרי האופנים ושמו ירחמיאל"ל והוא שולט על שש מאות חיות, ואינון דמעין אחרנין הוא אותן דמעות הן אראלים צעקו חוצה מלאכי

עזרה לומר שאין אחריה היתר, ועל כן צריך לומר דאין הפרש:

ספר קב הישר - פרק ג

וקבלתי בשם חסיד אחד שהיה מדקדק כשאמר אמן יהא שמייה רבא וכו' לכיון את רגליו להדדי כמו בתפלת י"ח כי זה אור ומופת שהקב"ה חפץ מאוד בתפלתו של ישראל כדאיתא במדרש יחזקאל, ראה כמה גבוה הקב"ה מן עולמו ואדם נכנס לבית הכנסת ומתפלל אחורי העמוד ומהפך פניו אל הכותל, ואם הוא בדרך יהדר אפיה לאילן, כי תיבת כותל הוא סוד נפלא הובא בתיקוני זוהר שהוא תיבות כ"ו ת"ל ר"ל כ"ו הוא שם ה', ת"ל קאי על בית המקדש שהוא כותל מערבי תל שכל פיות פונין לשם, ולכן צריך האדם לכיון בזה כשיהפך פניו אל הכ"ו ת"ל ואח"כ יתפלל בהכנעה ובאימה, כי כותלי בית הכנסת הם קדושים מאוד ואור השכינה חופפת עליהם תמיד, ולכן מנהג כשר לנשק הכותלים של בית הכנסת מחמת הקדושה, וראייה ממדרש ילקוט יחזקאל, "ויצא כבוד ה' מעל מפתן הבית", משל למלך שיצא מפלטין שלו והיה מנשק בכתלים מגפף בעמודים, ואמר הוי שלום ביתי הוי שלום פלטין שלי, כך היתה השכינה מנשקת ומגפפת בבית המקדש הוי שלום ביתי ומקדשי". ועכשיו בגלות הזה הבתי כנסיות הן דירות השכינה ועל כן צריכין אנו לנהוג בבתי כנסיות שלנו כבוד וקדושה, ולא להראות בהן קלות ראש כמש"ל, וכל המתפלל באימה וביראה ובכוונת הלב זוכה לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו אמן:

ספר קב הישר - פרק צג

"אמר ר' יוחנן אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעוה"ז שנאמר, "אז ימלא שחוק פינו", אמרו עליו על ר' שמעון בן לקיש שלא מלא שחוק פיו מכי שמע מרבי יוחנן רביה". והענין הוא שהש"י ברא באדם לב וכבד וטחול, הלב הוא למעלה, והכבד מתחתיו באמצע מצד ימין, והטחול מתחתיו מצד שמאל. הכבד הוא מרמז על שורש של עשו הנקרא אדום לפי שהכבד כולו דם ולכן נקרא עשו אדום ותבשילו אדום והשר שלו הוא אדום וכולו דין. והטחול הוא מרמז על לילי"ת הרשעה. והלב מרמז על ישראל עם קדוש כי קדושים הם לאלהיהם. ועל כן לא נטל כל כך דמים כי אם הברור והזך והטהור ומבחין בין דם לדם בין דם גדה לדם טהור. מה שאין כך הכבד שואב

ענין והיו עיני ולבי שם כל הימים, כי גם בזמן החרבן לא זזה שכינה מכותל מערבי, להשגיח ולהשקיף על פרטי האומה ישראלית, ולהציל אותם מקורות העולם, כי גם שבהיותו למעלה בשמים יכול להשגיח על כל פרטי העולם ולהצילם ממקרי הזמן ולתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו, עכ"ל בהיות שכינתו למטה בתחתונים היא מכינה רצון האנשים לעבדו בהיותו קרוב אליהם ומשפיע עליהם רוח דעת ויראת ה' כדי שיזכו כל העולם וינצלו מרשת זו נטמנה להם, והוא יצר לב האדם רע מנעוריו, ויותר בא"י ובבהמ"ק שהם קרובים יותר אל כבוד שכינתו ית' ומושפעים מאתו ית', וכאומרם אורא דארעא ישראל מחכים, ורוח הנבואי שורה בא"י, משא"כ בשארי ארצות ובזמן שביהמ"ק קיים שעיקר שכינתו בבהמ"ק, שמניצוץ ולהב שכינתו מתנבאים המוכנים אל הנבואה:

והראיה כי אחר סילוק עיקר שכינתו בחרבן המקדש, נפסקה הנבואה בעונותינו, ולא נשאר למטה ניצוץ כי אם להשגחת האומה ולהצילם מרעתם, וזהו ענין והיו עיני ולבי שם כל הימים, עיני הוא מורה ענין השגחתו עליהם לטובה ולברכה להספיק צרכם, ולבי הוא להצילם מהמקרים הבאים עליהם באהבת לבו אותם.

ספר חסד לאברהם - מעין א' - נהר כ"ה

ועתה יוכל המעיין לשפוט בשכלו כי מאחר שישראל ידעו בבירור ענינים אלו על מתכונתם, כאשר בא נבוכדנצר ונכנס דרך צפון הנזכר, והגלה את ישראל והחרש והמסגר בבליה, מה היה כונת ישראל בחשבם שמתחלה היו על אדמת ארץ טהורה והשכינה שרויה עליהם, ועכשיו הם בגלות בארץ טמאה בעומקי הקליפות, וכמה וכמה נתיאשו מן הרחמים בחשבם כי הם נטבעים בבור תחתיות ותאטר עליהם באר פיה, וכמה חרדה היה עליהם עד שכמעט נדחו מן האמת כדפי' בוהר, עד שהנביא הוצרך לבשרם ואני בתוך הגולה עמהם על נהר

מוכן להתפלל בו, כבר הוכן להיות תפלת ישראל נשמעת בו, ולכן המתפלל בו אפי' יחיד ואפילו בלי כוונה שלימה הוא קרוב להיות תפלתו נשמעת, וכמו שמצינו בכלב שהלך להשתטח על קברי אבות כדי שיצילהו השם מעצת המרגלים, שהיה בטוח שישמע תפלתו באותו מקום המקודש מצד היות בו אבות הקדושים וגופותם בהיותם חיים היו כלים להשתמש בהם בדבר שבקדושה, גם כי היה לו כוונה אחרת ג"כ שבזכותם ינצל מעצתם כדי שיכנסו ישראל לארץ ויתקיים היעוד שיעד להם הש"י שיתן לבניהם את ארץ כנען:

וענין היות התפלה נכח ארץ ישראל וירושלים ובית המקדש הוא דבר עיקרי לתפלה, וכמו שלמדו (ברכות ל') מפסוקי תפלת שלמה שנאמר (מלכים א' ה') והתפללו אל ה' דרך העיר אשר בחרת והבית אשר בנית וגו' והתפללו אליך דרך ארצם וגו', כי בהיות א"י וירושלים ובהמ"ק מוכנים לקבלת התפלה כמו שאמרתי, צריך האדם להתפלל נכחם, להכיר ולרמוז שהוא מתפלל לאל ית' השוכן במקומות המוכנים האלו, כי המתפלל בתפלתו מדבר לנכח כאלו מדבר עם השכינה, ולזה צריך להפוך פניו אל מקומה, כי מעולם לא זזה מכותל מערבי (מדרש איכה פסוק היו צריה לראש):

ספר בית אלקים - שער התפילה פרק

תשיעי

ההקדמה הראשונה, כי ענין משאה"כ וקרא זא"ז ואמר ק' ק' וכו' מלא כל הארץ כבודו, שנראה מזה כי שכינתו היא למטה בתחתונים כפשט הכתוב מלא כל הארץ כבודו, וגם משאה"כ והיו עיני ולבי שם כל הימים, שנראה ששכינתו שורה לעולם במקום המקדש המקודש יותר משאר המקומות, ענין זה הוא השגחתו יתברך, שהוא משגיח בכל אישי עולם השפל לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו. ויותר מהמה בארץ ישראל שהיא חלקו ונחלתו, ובירושלים במקום המקדש השגחתו והשקפתו יותר מפורסמת ונגלית לעין כל בנסים ההיים ונוהגים במקום המקודש, וזהו

לבתי מדרשות והיו אומרים התיקון הצות, ואחר כך היו לומדין איש איש כפי השגתו, יש מהן היו עוסקין בדברי קבלה ובזוהר ויש מהן היו עוסקים בגמרא ובמשניות ויש מהן היו עוסקים בתורה ובנביאים וכתובים, ואחר כך היו אומרים פזמונים ובקשות עד אור היום והיו מעוררים רחמים". והרב האר"י ז"ל היה מפליג בחסידותו ואמר על החסיד ר' אברהם הלוי ז"ל שהוא היה גלגול של ירמיהו הנביא, ופעם אחת אמר לו האר"י ז"ל דע כי שלמו ימיך והגיע ימיך למות אם לא שתעשה תקנה אחת שאלמזך, ואם תעשה אותה תקנה זו אזי תחיה עוד כ"ב שנים, וזו היא התקנה שלך שתלך לירושלים ושם תלך להתפלל לפני כותל המערבי ותשפוך תחנון ותזכה לראות השכינה, ואז הלך החסיד לביתו וסגר עצמו ג' ימים וג' לילות בתענית שק ואפר ואחר כך הלך החסיד לירושלים ובא לפני כותל המערבי בתפלה ובתחנונים בבכי גדולה, ואחר כך ראה על גבי הכותל צורה דוגמת אשה מלוכשת שחורים ותיכף מרוב פחדו נפל על פניו ארצה והיה צועק ובוכה בבכי גדול ואמר אוי לי שראיתך בכך אוי אהה על נפשי והיה מאריך בבכיה וזעקות והיה ממרט שערות ראשו עד שנתעלף ונרדם, ואז ראה בחלום שבאה אליו השכינה בכנפים נאים ואמר התנחם בני אברהם כי יש תקוה לאחריתך וישובו הבנים לגבולם כי אשיב את שבותם ורחמתי אותם. ויקץ וישא את רגליו וחזר לצפת ובא אל האר"י ז"ל ותיכף אמר האר"י ז"ל אני רואה בך שזכית לראות פני השכינה, ומעתה תהיה בטוח שתחיה עוד כ"ב שנים. וכן הוי שהחסיד היה חי אחר זה המעשה כ"ב שנים. ומהחסיד הנ"ל יראה כל אדם לעשות כן לקום בחצות הלילה או קודם אור הבוקר להתאבל על חורבן בית המקדש ועל הריגת הקדושים, ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשם שמים ולא יעשה זאת שיתפאר בפני הבריות כדי שישבחו אותו הבריות שלא די שהוא לא מקבל שכר על זה אלא גם מקבל עונש גדול, ומי שהוא מכוין לשם שמים אזי עליו הכתוב הוא אומר "שומר מצוה לא ידע דבר רע" ויזכה לראות בבנין ציון וירושלים אמן. מ"ו מהר"י ז"ל:

ספר בית אלקים - שער התפילה פרק

חמישי

הנה נתבאר שיש הכנה גדולה לשפע האלהי במקום זולת מקום, וכמו כן המקום שהוא

כבר ואל ידאגו ויתייאשו ח"ו מן הרחמים לומר איה יעלה תפלותינו ואיה יתקשר הבל פה תורתנו, ונתבשרו ע"י הנביא כי נפתחו השמים כמש"ה ואראה מראות אלה"ים, וממש פתח הקב"ה כל הרקיעים וא"ל דעו לכם שממש כמו שאני הייתי בא"י כן יצאתי עמכם לח"ל, ומקבל אני את תפלותיכם ומצותיכם ומ"ט, וכן אני מקבל לצאת בגלות עמכם ורקיעים עליכם ממש כאותן של א"י, ובטחו אז בה' והתנחמו מאבלם:

האמנם דרך רדתה הוא כי תצא ניצוץ השכינה עם כל חיילותיה ומרכבותיה רק ניצוץ לבד, כי עיקר השכינה היא בא"י, אמנם דרך פרצה תפרוץ פרוץ ותצא לארבע רוחות השמים במקום שנפוצו שם ישראל. וא"ת אם כן נתבלבל הכל ח"ו, לכן נבאר שדרך פרצה זו אינה פרצת החיצונים להכנס לארץ, כי אותו פרצה היתה בלבול מעלת הפנימיים וחורבן ב"ה וכבר נסתמה כנזכר בזוהר, אמנם פרצה זו שפרצה השכינה היא ממש כדרך פתח היכל לבנת הספיר לרדת לעולם התחתון לא"י כן ממש פרוץ הקדושה בהקליפות ונתלבשה בלבושים וירדה לעילם ולבבל ולכל המקומות, כמש"ה למענכם שולחתי בבלה. ואפילו אם איש אחד פרטי עובר בגלות, השכינה עמו כמש"ה אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך וגו', ודקדק אמרו משם יקבצך כי [שם] השכינה עמך:

אמנם הפרצה יהיה כמו שיש מחוזות וגבול לפרצה זו שהם ת' פרסה דא"י, ומוח דהיינו השכינה יכנס וישתרבב למטה כן דרך הגבול הזה הישר נוכח היכל לבנת הספיר באלכסון ישתרבב שכינה ותתלבש בסוד היכלות וחיילות הרוחניים שאינם מצד עצמם בעלי המקום, אמנם המקום מיוחס אליהם מצד שאנו בכל מקום אז תשכון השכינה במקום זולת מקום הנ"ל, הנה השכינה תתפשט ותשתרבב דרך אלכסון לתוך אותו השר שבח"ל ולאותו הגבול ועשה לו מהלך ושביל ותתפשט שם, כמש"ה נפתחו השמים שהיה נגדם בגולה, ואראה מראות אלה"ים השכינה שירדה שם וזהו דרך ירידתה:

וא"ת א"כ לפירוש זה א"י וח"ל בימי הגולה שוין ואין זכות עתה בא"י ואין שם תועלת ח"ו יותר מבח"ל, כבר פירשו רז"ל ואמרו אינו דומה לפליטתה בחיק אמה וכו', ונבאר עתה איך תעמוד שם השכינה ובוזה יתוקן הכל. והענין הוא כי השכינה בא"י היא בלי אמצעי כלל שתתלבש בה, רק

כדפרי' בסוד פתח היכל לבנת הספיר, קדושה (זו) מתלבשת בקדושה, זו פנימי לזו, שוכן בא"י ממש, ובקודש הקדשים שוכן מדרגה העשירי בלי לבוש, ובעזרות גם כן מדריגות הקדושה בלי לבוש ובא"י בלי לבוש ואנו ממש שוכנים באויר הטהור, אמנם בח"ל חלילה שתרד כך השכינה, ולכן נאמר אני י"י הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן, ואיך תתפשט השכינה שיהנו ממנה ח"ו הקליפות, אלא הענין הוא כי הנצוצות תתפשט עד מקום ישראל, האמנם מתלבש בלבושים הקדושים בתוך החיצונים כדרך שמתלבש משך רוחב גבול א"י, אשר אותן מחיצות הם רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת, אלא גבוליה נוגה לו סביב ומתוכה כעין חשמל, ולכן כל א"י ראוי לנבואה ולאויר טהור אשר מתכנס לתוכה, וחוצה חו"ל סובב ענן גדול ואש מתלקחת, וחוצה לה רוח סערה, והרי הנביא שבא"י לא הוצרך לעבור דרך הקליפות אלו אלא מיד נוגה לו וצופה בחשמל, כמ"ש בישעיה הנביא בשנת מות המלך עוזיהו ואראה את ה' וגומר, שראה בקודה האמצעית יושב על כסא רם ונשא וגו', אמנם בח"ל יש בין ישראל לאביהם שבשמים אותן מחיצות שהזכיר יחזקאל הנביא, ואראה והנה רוח סערה וגו' דהיינו השכינה היא מתלבשת בנוגה, כענין שהם, מוח חשמל, סובב לו קליפה שהיא קליפות הנוגה, ועליה אש מתלקחת, ועליה ענן גדול, ועליה רוח סערה:

ובעוד שהשכינה מתלבשת שם בשרי קליפות החיצונים להשפיע מתוכם, כמש"ה שמוני נטרה את הכרמים כרמי שלי וגו', ר"ל הכרמים שהם השרים, כרמי שלי הוא א"י, ועם קדוש לא נטרתי, כי אין יחוד כלל מאחר שהשכינה נפרדת מן הספירות כולם הם בלתי שלימות, כי אין אור הא"ס מתגלה בהם בתוספות אור יותר מכדי חיותם, כי אין כתר משפיע אורו כי אם בהיות חכמה ובינה שהם הכסא שלו בייחודים, והם אינם מתייחדים כי אם בייחוד הת"ת והמלכות והיא נטרדת מכל יחודה וטובותיה ואין בה אור כלל ע"י אותו יחוד שלה, אמנם ימשוך אליה ע"י תפלותינו ומצותינו ומ"ט סעד וסמך ועזר מעט כדאיתא בזוהר בחוקות. וזה יהיה ענין הנזכר אפילו לנו יושבי א"י שאנו בחיק האם ובסדר הנכון אל המדריגות, כי אף שחורב בית המקדש לא שלטו הקליפות בא"י אלא עד תשלום החורבן ואח"כ נסעו, והגוים הללו היושבים בא"י מיום החורבן והלאה אינם דוחים את השכינה בחורבנה ממנה, אלא תמיד היא עומדת בכותל מערבי, כי מעשי הגוים וחטאתם אינם פוגמים רק חלול שמו בגלות ואנחנו עומדים בחיק האם והיא בוכה עמנו ומנשקת את עפר משכנה כדאיתא בזוהר איכה וע"ש וזמ"ל:

ספר חסד לאברהם - מעין ד' - נהר מ"ז

אמנם ישראל בזה אינם שוים עם שום אומה ולשון, אחר אשר נבחר אברהם לחלקו יתברך וכל זרעו הקדושים, והם מסורים תחת פתח היכל לבנת הספיר שהיא השגחה הפרטית לעולם, שכל השגחת הקדוש ברוך הוא נקשרת עם ישראל בארץ ישראל שהיא נגזית לפתח היכל לבנת הספיר, כאמרו והיה עיני ולבי שם כל הימים. ובהיות אל בארץ ישראל הרי הם נקשרים עם ההשגחה הנזכרת בלתי נחלקת לחלקים כלל בענין שאינם תחת השר ולא שליח. אמנם בהיות ישראל גולים בעת הזאת לבין האומות והשרים, הנה עיקר השכינה בארץ ישראל ועיקר השגחה בה, שמעולם לא זזה השכינה מכותל מערבי, אמנם ניצוצות שכינה מתלבשת עם ישראל בתוך השר שישראל נתונים תחת ידו, כאמרו ואני בתוך הגולה, ממש ירדה שכינה עמהם, ונטתה פתח היכל לבנת הספיר להתלבש כל כה ההשגחה בשר כשדים, וכן למדי, ולכל מקום שגלו ישראל שכינה עמהם, ולזה ישראל העומדים בח"ל

והנה מי שמת בא"י פולטתו בחיק אמו בתוך נוגה, ואם הנשמה היא רעה ח"ו תתגרש משם, ואם הנשמה היא טובה תתקבל היא שם במקורה בהשכינה, אבל נשמת הרשעים צריכין להתנער משם, ואמנם בח"ל הוא בהיפך הדברים כי נשמת הרשעים נשמרים בחוץ מאליהם, ואם הוא נשמת צדיק נפתח שם להם פתח וירקעו קליפות חשך ענן וערפל שהם ג' קליפות ויכנסו אל השכינה, וזהו הענין שאינו נזכר בשום נבואת הנביא ענין הקליפות האלו הסובבים אל השכינה, זולת בנבואת אליהו הנביא ז"ל הנזכר בחורב כמש"ה והנה רוח רעש אש וגו', ג' קליפות ואחר כך קול דממה דקה שהוא המוח, וכן יחזקאל הנביא ע"ה זכרם על שהי' בח"ל, אמנם שאר הנביאים שהיו בא"י היו רואים ושומעים מיד את הקול מן השכינה, וזהו שאנו אומרים שהשכינה מתלבשת בהשר ההוא שישראל יושבים בארצו וכדפרישית במקום אחר:

עייב וואס מי שימחה ביזם כדי ללכת לגן עדן בלא צער:

ומלת תק"ע נרמז בתורה ג' פעמים בג' מקומות, א' באמרו ויעקב תקע את אהלו בהר, והב' ולבן תקע את אחיו בהר גלעד, פ' יעקב תקע ר"ל כוון לתקוע את אהלו ר"ל את אשתו, ומלת את לרבות את עצמו, בהר ר"ל במערת המכפלה שהם שני הרים זו על גבי זו, ב' מערות בהר תחתון וב' מערות בהר עליון, ומלת תק"ע בגי' עובר לסוחר, ר"ל כי מערת המכפלה הוא דרך מעבר לגן עדן כנזכר, וכיון והתפלל ליי' בכוונת לבו שיזכה להקבר במערת המכפלה הוא ואשתו שכן נגזר מששת ימי בראשית:

ולבן תקע את אחיו ר"ל שכיון בחכמת כשפיו להעתיק את יעקב שלא יזכה לקבר במערת המכפלה אלא להרוג אותו, ולתקוע את אחיו ר"ל אדום וישמעאל שיזכו לעבור דרך מערת המכפלה לגן עדן, שכבר נודע כי ישמעאל ובני קטורה הם נאחזים באברהם אבינו ע"ה, עשו ואלופיו הם נאחזים ביצחק אבינו ע"ה, שאם ח"ו לא נקבר יעקב במערת המכפלה שום א' מישראל לא היה עובר דרך שם, וכל האומות הנלוים עם עשיו וישמעאל היו נכנסים דרך שם על ידי עשו וישמעאל שיש להם אחיזה באברהם ויצחק הנקברים במערת המכפלה, וז"ש רז"ל ולבן בקש לעקור את הכל שנאמר ארמי אויב אבי:

וכן סמא"ל עם יעקב דכתיב ותקע כף ירך יעקב, ודע שכונתו היה לעשות יעקב בעל מום כדי שלא יקבר במערה וכדי שיקבר שם עשו ובת זוגו ולא עלה בידו, שמיד ריפא אותו האל יתרו, באמרו ויבא יעקב שלם, ואמרו רבותינו ז"ל שלם בגופו, כי האל יתברך ברוב חסדיו הפך כוונתו של סמא"ל ותקעו ליעקב ביתד תקוע במקום נאמן להקבר במערה הנזכר כדי לעבור זרעו דרך שם לג"ע:

וכמו כן צפ"ת בגי' תק"ע, לרמז שכל הדר בעיר צפ"ת יש לו יתרון על כל שאר ערי ארץ ישראל, שהנפטר שם בעבור שהוא מקום גבוה ואוירו זך יותר מכל שאר ערי ארץ ישראל, במהרה נפשו שט ופורח במערת המכפלה לעבור לגן עדן התחתון. וזמ"ל מסכ"י:

ספר חסד לאברהם - מעין ג' - גהר כ"ב

גהר כ"ב - במעלת הדר בארץ ישראל בביאת המשיח:

שקבל עליו לדור בארץ ישראל כל ימיו ולא לרדת לדור במצרים חשוב עליו כאלו נזרר כל ימיו שהמליכו ביחודו של מקום. ודע כי ארץ ישראל אינה מכפרת מהעבירות הנעשות בה אלא השגגות לכד, אבל העוונות הנעשות בה אינם נמחלים אלא על ידי יסורים, או למי שהוא עובר על פשע, והפשעים הנעשים בארץ אין להם סליחה אלא על ידי תשובה ותלמוד תורה. וזמ"ל מסכ"י:

ספר חסד לאברהם - מעין ג' - גהר י"ג

גהר י"ג - לבאר סוד ירושלים ושאר מקומות ארץ ישראל:

דע כי ירושלים במספר קטן י"ט, ומלכות במספר קטן עולה י"ט:

ושכם היא סוד היסוד כי יסוד רמז ליוסף, ולזה שכם ניתן ליוסף שמדתו יסוד:

וטבריה בגי' י"ט, והוד עולה י"ט עם ג' אותיות והמלה, ומשמעות טבריה מלשון טבור הארץ, וארץ רומז למלכות, ועיקר טבריה רומז להוד, גם טב"ר עולה במ"ק י"ג, שמקבל כח מ"ג מדות:

צפ"ת רומז לנצח, נצח במ"ק עולה כ"ב כמו צפ"ת עם הכולל, והנה צפ"ת במ"ק עולה כ"א כחשבון שם אה"ה, **לרמז שמתנהגים עם הדר בה בי"ג מדות של רחמים גמורים משם הכתר, ולפיכך היא א' מערי מקלט המציל נפשות, וגם צפ"ת במ"ק כ"א ועם המלה כ"ב כחשבון כ"ב אותיות התורה, לרמז שצפת מוכנת ומזומנת להשיג בה סוד עומקה של תורה, ואין אויר זך בכל ארץ ישראל כאויר צפת, וגם נצ"ח בגי' קמ"ח בסוד אם אין קמח אין תורה:**

מרא"ן רומז לת"ת, כי תרגום של צאן מראנה, וצאן רומז לת"ת, מלשון מרן דבשמיא הרומז לת"ת, ועוד ע"ד ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם, גם כי מרא"ן במ"ק עולה י"ב ועם המלה י"ג, ומדת ת"ת נקרא אמ"ת במ"ק ט' ועם ג' אותיות והמלה עולה י"ג, לרמז לי"ג מדות של רחמים הנזכר:

ומערת המכפלה אשר בחברון שם קבורת האבות, וידוע כי היא מעבר לגן עדן תחתון, כי עובר לסוחר בגי' אור"ח לג"ן, גם לסוחר בגי' הצ"ר לרמז כי המערה כחצר לגן עדן כאשר יתבאר במקומו בס"ד, וכן עובר לסוחר בגי' תק"ע לרמז שכל הדר בחברון הוא בטוה, וכן הנפטרים בה ונקברים בה זוכים לעלות נפשותיהם, כי הוא יתד תקוע לעבור לגן עדן תחתון בלי

עובדי ע"ז בטהרה הם, שהם משפיעים לשר ההוא שהם מתפללים על הברכה, ואין ספק שלא יושפע אליה שפע אלא על ידי השר ההוא אשר הם תחת ידו, ולכן נצטוו והתפללו אל שלום העיר, כי בשלומה יהיה לכם שלום, וכן אמר דוד כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת י"י וגו', אחר שגמר בלבו לצאת חוצה לארץ והוכרח לייחד ולהיותו משפיע על כרחו יהיה על ידי השר החיצוני, והיינו עבודת אלהים אחרים:

ולכן מעולם לא נשלמה שכינה בארץ ישראל מפני שראובן וגד וחצי שבט מנשה שנשארו חוצה, ובהכרח ניצוץ שכינה חוצה עמם, והיינו סוד מראה המזבח שבנו, ולא כן לעתיד, שי"ב שבטים כולם מיוחדים בארץ ישראל כנודע, וממשיכים עליהם שכינה בסוד נשמתם שהוא סוד היכל לבנת הספיר ולפנים, מצד האופנים נפשין, ומצד החיות רוחין, ומצד הכסא נשמתין, והם עובדים עבודת התורה שבסגולה על ידי נפש רוח ונשמה לקשור ההשגחה יחד להאירה עליהם:

ספר חסד לאברהם - מעין ג' - גהר י"ב

גהר י"ב - לבאר חילוק בין נשמת ישראל הדרים בארץ ישראל, לנשמת ישראל הדרים בחוצה לארץ:

דע כי נשמת ישראל הדרים בחו"ל מעולם דסנדלפון הוא עולם האופנים ויקראו בית יעקב, ויקראו עבדים ונק' עבד עברי שחשבונו שנ"ה שהם אותיות נח"ש, והישראלים הדרים בארץ מ' ספירות דיצירה ויקראו בני ישראל, ויקראו בנים ונקראים בני אל חי. והנה האדם כשהוא בחו"ל היתה לו נפש מעולם האופנים וכשזכה ונכנס לארץ בא לו נפש חדשה מעולם היצירה ומתלבש בתוך הנפש הישנה שהיתה לו, ובלילה הראשונה שישן בארץ יוצאת ב' הנפשות ועולות למעלה, ובחזרה אינה חוזרת אלא החדשה בלבד, ולזה אינה ראוייה לעונשין כי לא חטאה, ולזה אמרו רז"ל שמוחלין לו על כל עונותיו:

ודע שכל מי שדר בארץ ישראל נקרא צדיק, גם שאינם צדיקים כפי הנראה, שאם לא היה צדיק היה מקיא אותו הארץ, כדכתיב ותקיא הארץ את יושביה, וכיון שאינה מקיא אותו בודאי נקרא צדיק אף על פי שהוא נראה בחזקת רשע. ודע כי הדר בארץ ישראל והולך לדור במצרים אותה העבירה היא גורמת ששר של רה"ב שימשול עליו, וכל מי

ופרש"י ז"ל אוריה בלשון פרס מערב. ובמדרש (חזית שיר ב') הנה זה עומד עחר כתלנו (שיר שם) זה כותל מערבי. וזה מבואר במראות יחזקאל הנביא (מ"ג) אמר וכבוד יי' בא אל הבית דרך שער אשר פניו דרך הקדים, והוא השער המערבי. ואם שכבר יכריח הדעת עם האומרים שם (ב"ב) שכינה בכל מקום, וראויותיהם ראיות, מכל מקום הא ודאי מילתא היא לקבוע מקום לתפלה, ולהתרחק מכל מחשבה מועלת, כדאמר רב ששת לשמיעה לכל רוחתא אוקמן, לבד ממזרח, משום דמודו בה מיני. וסוף דבר, הוא מקום קביעות תפלה לאברהם אבינו, כי הוא לבדו נגש אל יי' ופניו אל היכלו. ועל כלם יצדק מה שאמר יחזקאל (ח) על פושעי בני עמנו אחוריהם אל היכל יי' ונפיהם קדמה והמה משתחיתם קדמה לשמש. כמו שאמר רב ששת דמודו בה מיני וכבר כיוון לקצת זה הרב המורה (פרק מ"ו חלק ג') כמו שתראהו משם:

ספר עקידת יצחק - שער ק"ב

ועל כל זה יצדק מאד מה שאמרו חז"ל מה יפו פעמיך בנעליהם וגו' כמה יפים רגליהן של ישראל שנועלים בשעה שעולין לרגל, בת נדיב בתו של אברהם אבינו שהוא תחלה לגרים, כי זה עיקר גדול שתמשך האומה אחר אביהם זה אשר העיר ממזרח צדקת מעשיו התנועה מהערביית, לבא לראות את פני ה', והתנועה לשם רומזת אליה, כמו שאמר הנה זה עומד אחר כתלנו (שה"ש ג') זה כותל מערבי של בית המקדש (מדרש חזית שיר ב') וכמו שהסכימו כלם שכינה מבערב, כאשר כתבנו כל זה יפה בפרשת ויגש (שער ל"א).

ספר שם הגדולים להחיד"א ז"ל - חלק גדולים מערכת א' אות ס"ט

(סט) מהר"ר אברהם הלוי ברוכים - ז"ל הוא הקדוש שראה השכינה עין בעין בהקיץ בכותל מערבי:

ולקול הסיפור דכדי שלא יפקפק שום אדם בלבו אני אענה במיטב הארש, אנו מאמינים ודאי בכל דברי רז"ל, לכו חזו מאמרם בילקוט ירמיה סימן ט"ו ע"פ אמללה יולדת השבעה שירמיה ראה

ולהוליך כל אוצרות המלכים, ומוליך אותם לארץ ישראל כדכתיב ושפוני טמוני חול וגו', והכל יתגלה בתוך ארץ ישראל למלך המשיח והוא יחלק אותם לאנשי קיבוץ גליות לכל אחד חלקו, וישבעו ממון רב לאותם שהקפידו על ממונם ועל גופם ישארו גשמיים ושבעים ממון, ואותם שלא חשו על גופם ועל ממונם אלא על רוחם בלבד הקדוש ברוך הוא עושה אותם בריה חדשה, ומוליך אותם לגן עדן התחתון כנזכר. וזמש"ל. מסכ"ג:

ספר חסד לאברהם - מעין ג' - נהר כ"ג

נהר כ"ג - בסוד תחיית המתים בארץ ישראל:

דע כי יש מסורת קבלה בידינו שתחית המתים של ארץ ישראל קודם לתחית המתים של חז"ל מ' שנה. אמנם כל מי שנפטר בחז"ל ויש לו ממשפחתו בארץ ישראל שהוא כל כך קרוב לו שחייב באבילתו, בין איש בין אשה, יש כח ביד קרובו שבארץ ישראל להחיות כל קרוביו שבחז"ל [להחיותם] כל החייבים להתאבל עליו, וסוד זה נרמז בפסחים בפרק תמיד נשחט באומרם רבותינו ז"ל עתידין צדיקים שיחיו המתים דכתיב כה אמר ה' עוד ישבו זקנים וזקנות בירושלים ואיש משענתו בידו, וכתיב ושמת משענתי על פני הנער עד כאן, ומה שתלה כח התחיה בזקנה ולא בצדקת. הענין לרמזו לפי שכל הדריים בארץ ישראל נקראים צדיקים כענין דכתיב ועמך כולם צדיקים וכמו שביארנו לעיל, אמנם זאת הסגולה של התחיה צריך שיהיו בני תורה שנקראו זקנים, כאמרו והדרת פני זקן ופי' רבותינו ז"ל זקן זה שקנה חכמה. מסכ"ג:

ספר עקידת יצחק - שער ל"א

ומהידוע כי התנועה הזאת המערבית המיוחסת לו מעידה על זה עדות שלמה, כמו שאמרו (ב"ב כ"ה ע"א) אין עושין בורסקי אלא למזרח העיר. רבי עקיבא אומר לכל רוח הוא עושה חוץ ממערבה שאינו עושה כל עקר, מפני שהיא תדירא, ואסיקנא מאי תדירא, תדירא בשכינה, דאמר רבי יהושע בן לוי בואו ונחזיק טובה לאבותינו שהודיעונו מקום תפלה, דכתיב (נחמיה ט') וצבא השמים לך משתחווים [מלמד ששכינה במערב], ואף רבי אבהו אמר שכינה במערב, דאמר רבי אבהו מאי רואיה, אוריה,

דע כי מסורת קבלה בידינו כי באותו יום כשיבא המשיח עם קיבוץ גליות לארץ ישראל, באותו יום ימצא בארץ ישראל שבעת אלפים מבני ישראל, ובאותו היום יחיו המתים שבארץ, ובאותו היום יסתלקו חומת האש מירושלים, ובאותו יום יבנה בית המקדש באבנים טובים ומרגליות, ובאותו יום יחזרו המתים שבארץ ישראל בעת חיותם בריה חדשה רוחניים, וכן הז' אלפים הנמצאים חיים, כולם בריה חדשה גוף רוחני, כגופו של אדם הראשון קודם החטא וכגופו של [חנוך ו] משה רבינו ע"ה [ואליהו], וישונו כולם באויר מעופפים כנשרים וגו', וכל זה לעיני אנשי קיבוץ הגליות:

וכשישראל בני קיבוץ גליות יראו שאחיהם נעשה בריה חדשה, ופורחים באויר ללכת ולדור בגן עדן תחתון ללמוד תורה מפי השם יתברך, אזי, יתקבלו בני קיבוץ גליות דאגה בלבם ודאבון נפש, ויתרעמו למלך המשיח ויאמרו וכי אין אנו בני ישראל כמותם, מאין זכו הם להיות רוחניים בגוף ונפש מה שאין כן אנו ולמה נגרע:

ואומר להם מלך המשיח כבר נודע ומפורסם שכל מידותיו של הקדוש ברוך הוא מדה כנגד מדה, אותם שהיו בחז"ל והשתדלו לבא בארץ כדי לזכות לנפש טהורה, ולא חשו על ממונם ולא על גופם, ובאו בים וביבשה, ולא חששו להיותם נטבעים בים, או נגזל ביבשה, או להיותם שבוים ביד אדונים קשים, ובעבור שעשו העיקר מרוחם ומנפשם ולא מגופם וממונם, לכן חזרו רוחניות מדה כנגד מדה, ואתם שהייתם יכולים לבא בארץ כמותם ונתרשלתם לבא בעבור חמדת הממון וחששתם לממוניכם וגופכם ומהם עשיתם עיקר ומנפשכם ומרוחכם עשיתם טפל, לכן נשאתם גשמיים מדה כנגד מדה:

ולחמדת ממון שחמדתם הנה הש"י נותן לכם ממון בלי שיעור, שכל כסף וזהב ואבנים טובים ומרגליות הנטבעים בים כל הימים, מושבע הים להביא אותם בים יפו תוך ג' ימים לטבעתם, וכל מה שנטבע מששת ימי בראשית עד זמן שלמה הכל הקיא ים יפו ליבשה ומשם נתעשר שלמה, ומה שנטבע מזמן שלמה עד זמן קיבוץ גליות הכל עתידה ים יפו להקיא אותם ליבשה, והמשיח יחלק אותם לכל צדיק וצדיק חלקו, הה"ד כי שפע ימים יינקו, וגם כל המטמוניות שתחת העפר עתידה הארץ להיות נעשית מחילות מחילות להתגלגל

ספר תפארת שלמה על התורה - פרשת

כי תשא

ועל זה אמה"כ בבנין הבית (מל"א ו, ו) כי מגרעות נתן לבית וגו' לבלתי אחוז בקירות הבית שלא יהא אחיזה להחיצונים בקירות הבית כמ"ש (תהלים קכה, ג) כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים וגו'. אמן:

ספר מאור ושמש - פרשת ראה ד"ה

עוד

עוד בפסוק הנ"ל אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים וגו' ואבדתם את שמם מן המקום ההוא לא תעשון כן לה' אלהיכם כי אם אל המקום אשר יבחר וגו' לשכנו תדרשו ובאת שמה. ויש לדקדק בפסוק האיך אפשר לאבד את המקומות אשר וגו'. ותו יש להבין הסמיכות הפסוקים לא תעשון כן לה' אלהיכם וסמך ליה הפסוק כי אם אל המקום אשר יבחר וגו' ומסיים הפסוק לשכנו תדרשו ובאת שמה, ומשמע חלילה שלא תעשון כן לה' אלהיכם וגו' רק שם במקום אשר יבחר שם תעשון כן. אך הענין הוא כך כי הנה אם במקום אחד היו שם רשעים וקלקלו את המקום ההוא ואחר כך על אותו מקום באים צדיקים ועובדים שם השם יתברך אז מגרשים כל הטומאה וכל הקליפות שהיה שורה על אותו מקום מחמת קלקול הרשעים, כי הקליפות חיצונים אין להם שורש ויחוד חלילה לא למעלה ולא למטה וממילא מתבטלים בפני הקדושה כהמס זונג מפני האש וצריכים לנוס מן המקום ההוא, מה שאין כן אצל הקדושה כשעובדים השם יתברך על מקום אחד אזי יש שורש ומקום קדושה הן למעלה והן למטה, כי אנו צריכים לכוין בכל התפלות לארץ ישראל ולירושלים ולבית המקדש ואל כותל המערבי ששם השכינה קבוע גם בחורבן הבית כדאיתא בחז"ל, נמצא הקדושה יש לה מקום ושורש הן למעלה והן למטה, ומפני כן אמרו עתידין כל בתי כנסיות ומדרשות שבחוץ לארץ לקבוע בירושלים כי המקום קדושה שהיה שורה קדושה על מקום אחד אין שום כח לשום דבר שבעולם לבטל אותו קדושה מאותו מקום בשום ענין, כי הקדושה יש לה שורש כי הקדושה נמשכה מעשר ספירות קדושות ואורות קדושות עד שהם משפיעים ומאירים

לבושי הרגלים, כי כמו הבגד הנעשה מחוליות אשר פעמים הוא מרווח פעמים הוא מצומצם, שכאשר ירצה האדם יוכל עשוהו, כך הוא ענין ארץ ישראל וקדושתה, כי בהיות ישראל במעלה גם ארץ ישראל רחבה ומלאה, ובגלותנו ארץ צבי כתיב בה (ירמיה ג') ודוכתא דהוה ביה ששים רבוא עיירות אפילו ששים רבוא קנים אינה מחזקת, ומה מתקן לחיך דברי ספר ש"כ על התורה, שכתב כי תחת עובי כותל מערבי שם מצומצם ונכווץ כל המקומות המקודשים עד שאפשר להיות שקדושת כל ירושלים מצומצם שם, ולכן אין להפליא שיהיה על מקומות קדושים כאלה בנוי כו' וענין זה מתוק מדבש:

וזהו שאמר הכתוב מה יפו פעמך בנעלים הוא ירושת ארץ ישראל וקדושתה, יפה לישראל אשר אין יופי כיפיה, לזה עבור היותה בת נדיב זרע אברהם יצחק ויעקב, ולכן הם עלו במחשבה כמו שארץ ישראל עלה במחשבה ונעשה למדתה. ואם אמנם אינם שוים במעלה תמיד, לזה אמר חמוקי ירכיך הם כמו הלאים כבגד הנעשה מחוליות וכאמור. ולכן אין יופי ונחת רוח שיש לישראל בארץ ישראל הן בעת מעלתם הן בגלותם כיופי אומות העולם היושבים בארץ ישראל, שהם לא ימצאו לעולם נחת רוח בארץ ישראל, כי לא נעשה למדתם כלל, ובל תאמר שמא אין במדה מכוונת כ"כ כמדתו ממש לישראל ואז יהיה אפשר שאיזה אומה תמצא נחת רוח בארץ ישראל, לזה אמר הלא הם מעשה ידי אומן מופלא ית"ש וא"כ כיוון המדה ממש ולכן אי אפשר שימצאו האויבים נחת רוח בארץ ישראל, ואין שום יופי לשוכנים בארץ ישראל וממשיכים קדושתה לעצמם, רק לישראל לבדם וכאמור, והבן כי הוא ענין נכון בע"ה. והרי נתבאר לנו תירוץ לשאלה הראשונה, מה הבדל יש בין ההצלחה הבאה בכוונה ובין הבאה בלי כוונה:

ספר נועם אלימלך - פרשת בהר

ופירוש וכי ימוך אחיך שהוא השם יתברך הנקרא אח כאשר ימוך מכה עונת ישראל * ומכר מאחוזתו היא ארץ נחלתו ובית קדשו ודביר מקדשו ולזה לא נאמר אחוזתו אלא מאחוזתו לפי ששכינה לא זזה מכותל מערבי עדיין ואף על פי כן חופף עלינו אור קדושתו.

אשה לובשת שחורים וכו' ואמרה אני אימא ציון וכו' ע"ש:

ספר דגל מחנה אפרים - פרשת בא ד"ה

דברו

דברו אל כל עדת בני ישראל ויקחו להם שה לבית אבות שה לבית. כי ישראל נקראים שה על דרך (ירמיה נ', י"ז) שה פזורה ישראל והוא שאמר שיעשו עצמם לבית לאבות היינו להיות מרכבה לג' אבהן שהם חסד גבורה תפארת כמו דוד המלך ע"ה עשה עצמו מרכבה לאותן המדות וחבר עצמו עמהם שה לבית היינו שכינו עצמם בהתכשרות מעשיהם לבית נכון ונשא שתהיה הגאולה במהרה בימינו אמן. ואם ימעט הבית מהיות משה, היינו שבמיעוט השגתו לא יוכל לעשות לעצמו בית ומרכבה כנ"ל, אזי עצה היעוצה היא ולקח הוא ושכנו היינו מקום שהשכינה שורה שם היינו שיחבר עצמו לצדיק שנקרא שכנו כנ"ל והוא הקרוב אל ביתו שיהיה לו לעזר ולסעד בעבודת השי"ת והבן, כדאיתא בכתבי האר"י זלה"ה על פסוק (משלי כ"ז, י') טוב שכן קרוב מאח רחוק כי הקב"ה נקרא בגלות אח רחוק כביכול והצדיק הקרוב ודבוק לה' תמיד נקרא שכן קרוב שמצער עצמו תמיד בגלות השכינה כביכול (תנחומא שמות י). וזהו ולקח הוא ושכנו הקרוב אל ביתו כנ"ל שהצדיק נקרא שכן קרוב, או יאמר ושכנו על השכינה הקדושה השוכן בקרב האדם והיא תמיד שורה אצל האדם ככותל מערבי שמעולם לא זזה שכינה וכו', וזהו והקרוב אל ביתו והיינו שיתפלל להשי"ת ברוך הוא שיהיה לו לעזר ולסעד על דרך (יומא ל"ח:): הבא לטהר מסייעין לו והבן:

ספר ערבי נחל - פרשת בלק

אמנם עם היות שארץ ישראל נעשה ונתקדש למדת ישראל וקדושתם ממש, מ"מ הלא ישראל עצמם לא בכל העתים שוים, כי יש זמן שהם ככובי השמים בהצלחה רבה וקדושה רבה וריבוי עם, ויש זמן אשר נשארנו מעט מהרבה, ואותו המעט דווים וסחופין והקדושה נתמעטה, ואם ראשונים כבני אדם כו', ואם כן לא בכל עת תהיה ארץ ישראל למדתם ממש:

אכן כמשל המנעלים שאמרנו כך הוא ממש ענין ארץ ישראל וקדושתה הנמשלת למנעלים

אל שורש המקום. וזהו פירוש הפסוק אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים, פירוש שבאותו מקום שהיו עובדים שם עבודה זרה והיה שורה על אותו מקום טומאה וקליפות חיצוניים אזי כשתעשו רצונו של המקום ברוך הוא כדמתחיל הפרשה אלה החוקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות וגו' כל הימים אשר אתם חיים וסמיך ליה אבד תאבדון, פירוש כשתעבדו להשם יתברך באותן המקומות אזי יהיה הטומאה ממלא בטל ומבוטל בפני הקדושה וכדונג נמסים בפני הקדושה. ואמר הכתוב לא תעשון כן לה' אלהיכם וגו' לשכנו תדרשו ובאת שמה, פירוש אבל על המקום שעובדים השם יתברך אזי הקדושה שורה באותו מקום ובלתי אפשרי לבטלה משם בשום ענין. ואמר הכתוב הטעם כי לשכנו תדרשו ובאת שמה, פירוש שאנו צריכים לכוין בכל התפלות לשכנו רצה לומר לירושלים ולבית המקדש ואל כותל מערבי כנזכר לעיל, נמצא שיש למקום קדושה שורש למעלה ולמעלה והקדושה לעולם קיימת והבן:

ספר ישמח משה - פרשת פקודי

או יאמר ה' אמר לשכון בערפל (מלכים א' ח יב). דעיקר בנין הבית היה בשביל החורבן והגלות, שאלמלא רושם השראת שכינתו במקום הנבחר, כאמרם (שמו"ר פ"ב ב') ואף על פי כן לא זזה שכינה מכותל מערבי, ה"ו לא היו יכולים להתקיים, רק על ידי שגם עתה כביכול שורה שם בערפל, זו היא מעמדן ומצבן של ישראל, והבן:

ספר ליקוטי אמרים להגה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זצ"ל - אות ט"ז

וזהו גאולה אחרונה שניתנה לכתוב בגלוי לעמים תכלית ההבדל שבינם לישראל דגם בהיות אכתי עבדי אחשורוש אנן ואין שם נסים גלויים ביד רמה רק בהתלבשות בדרך הטבע שהמלך נעתר לאהבת אשתו מכל מקום רבים מעמי הארץ מתיהדים וגו', שהיה ניכר לעין כל איך כל ההנהגה מהריגת ושתי ולקיחת אסתר הכל היה מאת ה' יתברך לטובת ישראל וגם בעבודותינו לא עזבנו וגו', וכן בענין הקדושה הרוחנית נאמר השוכן

אתם בתוך טומאותם ומעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי (שמות רבה ב', ב'):

וידוע דמערב נקרא אחור והוא כטעם וראית את אחורי וגו' דראיית פנים זה היה בבית המקדש ובעת תוקף ההתגלות, אבל מכותל מערבי דהיינו בהעלם זה לא זז מעולם דאף בכל ההעלמות וגם כי אלך בגיא צלמות רצה לומר בכל מיני שיקוע של רע המר ממות לא אירע רע כלל כי אתה עמדי דגם שם ימינך תנחני, וכסבורים אנו שזה גריעות וחסרון ובאמת זה תוקף שלימות כי זהו תכלית הבירור שאפילו ישתקע להיכן שישתקע עם כל זה לבו קשור בקשר אמיץ בה' יתברך שאי אפשר לינתק כלל וכמו שלא יתגלה אהבת הבן לאב כאשר הוא עמו פנים בפנים והאב מטיב לו בכל מיני טובות ואהבות דאין חידוש אם הבן אוהב לאב גם כן אבל כאשר הבן מרוחק מאביו בתכלית שאין נהנה ממנו כלל ועם כל זה לבו נוהה אחריו זה מעיד על אהבתו:

ועל כן לעולם בירור ישראל היה על ידי גלויות וכל גלות ודאי גורם שיקוע ברע ועד שבמצרים הגיעו למה שאמרו ז"ל (ויקרא רבה כ"ג, ב') על פסוק (דברים ד', ל"ד) גוי מקרב גוי הללו וכו' והללו וכו' וזה היה הכנה למתן תורה, היינו כי נתבררו כל כך שאפילו בתכלית שיקוע עצום עם כל זה הם באמת דבוקים לגמרי בה' יתברך וכמו שאמרו ז"ל (שיר השירים רבה א', מ') על פסוק (שיר השירים א', ו') ששזפתני השמש דברחיצה מועטת מתנקים כי אין החסרון בעצם כלל, ועל ידי זה זכו לתכלית ההתגלות היותר עצום שהיה בעולם הזה להיות נבחרים לעם מיוחד ומשנבחרו ישראל אי אפשר להם עוד להשתנות ואפילו הגדיל עוונות עד למעלה אף על פי שחטא ישראל הוא (סנהדרין מ"ד ע"ב) ואי אפשר לעקור ממנו שם ישראל כלל בשום אופן:

ספר דובר צדק להגה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זצ"ל - אות א'

עירובין פרק א' (ב'). אשכחן משכן דאיקרי מקדש וכו'. הוא ענין לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה שכתב בתשובות חוות יאיר (סימן ר"י) שלא ידע פירושו. וביאורו הפשוט

כמו שאמרו בריש פרק כיצד מברכין (ברכות ל"ה ע"ב) אביו הקב"ה ואמו כנסת ישראל וענין כנסת ישראל הוא האם ומקור השורש אשר משם התפשטות ולידת כל חלקי הנפשות מישראל. וידוע חלק ה' עמו שנפשות ישראל הם חלק אלוה. כמו שנאמר (בראשית ב', ז') ויפה באפיו מאן דנפה מתוכו נפח. וכמו שנאמר (ויקרא כ"ו, י"א) ונתתי משכני בתוכם אני ה' השוכן אתם. הוא חלק אלוה ממש השוכן בקרב כליות ולב נפשות ישראל. והוא דנקרא שכינה בכל מקום. כמו שאמרו (מגילה כ"ט.) גלו לבבל שכינה עמם וכו'. ובסנהדרין (מ"ו.) שכינה מה אומרת קלני וכו'. לפי שהוא התגלות ה' השוכן בתוך בני ישראל ובקרבם לעולם. ומעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי (שמות רבה ב', ב'). היא הכותל ששם שקיעת האור. רצה לומר בכותל שסמוך לשקיעה והוא לפנות ערב ועת חושך השכינה לא זזה [מכותל שהיא המשען לאיש] כמו שאמרו (יומא נ"ז.) השוכן אתם בתוך טומאותם גם כן. כי נפשות כל ישראל אחוזים וקשורים כבשלשלת כידוע מה שנאמר יעקב חבל נחלתו (עיינן במדבר רבה ט', ז') עד שהתגלות אור אלוה בהעלם והסתר וצמצום גדול אין נעלם מכל לב איש ישראל אף הפחות שבפחותים יש בו חלק חיים אשר חלק לו ה' מחלק אלוה ממעל. ונקרא בכל מקום השכינה בלשון נקבה כי היא במדריגת אם כנ"ל:

ספר פרי צדיק קונטרס עמלה של תורה להגה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זצ"ל - אות ו'

דרך יעקב שמטתו שלימה ואין בו עוד שום פסולת קראו לבית המקדש בית שקדושתו קיימת וקביעא לעולמי עד דקדושתו גם כשהן שוממין. ומעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי (שמות רבה).

ספר ליקוטי מוהר"ן - מהדורא בתרא סימן ס"ז

"בראשית לעיני כל ישראל". כי יש עננין דמכסין על עינא, שהם רומי רבתי ורומי זעיראתא, כמובא (ברעיא מהימנא, פינחס דף רנב). וזה בחינת (קהלת י"ב): "ושבו העבים

תבואו לראות. והוי בכי. שעתה ע"י הבכ"י ותפלה יכולין למצוא איזה הארה. כמ"ש במ"א ע"פ נהפך לאבל מחולנו. וכ"כ האכלתם לחם דמעה הרמז על אכילת מצה פ"א בשנה והוא ביום שחל ט"ב. ותשקמו בדמעות שלישי. השלש רגלים שותין עתה ע"י דמעות. וז"ש יתרחק ממנו שבא עתה בבחי' ריחוק. וכ"כ שלום לרחוק ולקרוב שיש בא להשלימות ע"י קירוב ויש ע"י ריחוק וכן הוא בסדר הדורות כמ"ש:

ספר שם משמאל חלק המועדים - ראש השנה שנת תרע"ח

ולפי האמור שכל אחד מהאבות המשיך התגלות אלקות למקום המקדש כפי מעלתו וכפי מה שראה במראה הנבואה עוד טרם נבנה, מובן זה שאמר אברהם זכור הייתי אותו הר מתחילה, שגם טרם הבנותו ראה בו מדרגת הר ולא יותר, וכן יצחק שדה, עד יעקב שראה והמשיך בו כל השלימות לעולם, כאמרם ז"ל (שמו"ר פ"ב) לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי, וכל התפלות עולות דרך בו השמימה, אף בעת חורבנו כידוע:

טעמי המנהגים עמודים רס"ט - ר"ע

תהלים החיד"א

אלשיך הקדוש תחלת ספר תהלים

רבינו בחיי על ויקרא פרק כו פסוק לא

(לא) והשמותי את מקדשיכם - אף בשעה שהם שוממין בקדושתם הן עומדין. ואמרו במדרש תהלים אמר רבי פדת בין שחרב ביהמ"ק בין שלא חרב אין השכינה זזה מתוכו, שנאמר (תהלים יא) ה' בהיכל קדשו ה' בשמים כסאו, אע"פ שכסאו בשמים השכינה בביהמ"ק וההיכל בקדושתו עומד, שנאמר (מלכים א ט) והיו עיני ולבי שם כל הימים, וכן הוא אומר (תהלים ג) ויענני מהר קדשו סלה, אע"פ שהוא הר בקדושתו עומד סלה, וכן הוא אומר (מיכה ד) כי עתה תצאי מקריה ושכנת בשדה, ושכנתי כתיב, אע"פ שחרב ונעשה שדה שכינתי בשדה. א"ר אחא לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי שנאמר (שיר ב) הנה זה עומד אחר כתלנו:

(4) העמק דבר על ויקרא פרק כו פסוק לא

והשמותי את מקדשיכם. היה ראוי לומר וחללתי את מקדשיכם וכלשון יחזקאל הנביא ז' ובאו בה פריצים וחללוה. מכאן דרשו חז"ל

קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא ועל כן נאסר לעולם הבמות כי שכינת עוזנו לא זזה מכותל מערבי לעולם (שמות רבה ב', ב'), ושם קביעת השראת אלהינו יתברך שמו אף על פי שאין בית:

ולזה אמר כאן הכתוב, והיה המקום אשר יבחר ה' אלהיכם לשכן שמו שם. כלומר המקום דייקא שנקרא על שם המקום ברוך הוא, שהוא מקומו של עולם. אשר יבחר וגו' שיבחר בו ה' להיותו מובחר הארץ זך ונקי מכל פסולת והרע. כי הלא אין הקב"ה מיחד שמו על הרעה. ואשר יבחר בו הוא הקדוש ומזומן להשראת הקדושה לשכן שמו שם להיותו מוסר ומובדל מכל בחינת הרע. ועל כן שמה תביאו וגו':

שפת אמת ספר ויקרא - לפסח שנת תרמ"ז

וכ' שמחתי באומרים כו' ודרשו חז"ל שאמרו לוד מתי ימות ויבנה ביהמ"ק ושמה ע"ש. ועיקר המזמור נראה שניתקן על ימי הגלות כדכ' עומדות היו רגלינו כו' ששם עלו שבטים כו'. ויתכן לפרש שזה הוכחה שכמו שזוד המע"ה שמח בהכנות המקדש בעוד שלא נבנה. כמו כן ומכש"כ שיש לנו להתדבק בהארה שנשאיר מאשר ה' כבר עומדות רגלינו כו'. והענין כמ"ש כמה פעמים כי הקדושה נותנת ברכה לפני' ולאחריו'. וכמו שנבנה ביהמ"ק באמצע העולם למשוך הקדושה לכל הצדדין. כמו כן בזמן שהימים שהי' ביהמ"ק קיים הי' קיום כל הזמנים שמקודם ושלאחריו. לכן גם אנחנו יכולין למצוא איזה הארה מעליות רגלים. וכדאיתא בספרי קודש שבמקום שהקדושה נמצאת מנחת רשימה לעולם. וכן איתא שאין השכינה זזה מכותל מערבי. והרמז שהגם שאינו עתה מבורר בהתגלות ויש תערוכות בעולם. עכ"ל נמצא איזה הארה גנוזה. ואיתא כשם שבא לראות כך בא להיראות. וכמו שראיות הקב"ה הוא לעולם כמו כן ראיות בני"י. אך כפי הכנות הדורות כך הוא נמצא. ורמזו חז"ל הראיון מדברים שאין להם שיעור. שגם בהיותינו עולים לביהמ"ק לא היו כל מדריגות בני"י באופן אחד רק כל אחד כשם שבא לראות כו'. ומעין זה יש גם עתה רא' ממרחק כדכ' עומד אחר כתלנו. חלונות. חרכים. ואיתא בגמ' ר"ה כד הוי מטי להאי קרא הוי בכי עבד שרבו מצפה לראותו יתרחק ממנו. ובודאי במועדות הוא דמטי להאי קרא. כי

אחר הגשם" זה מאור עינים, שהולך אחר הבכיה'. כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (שבת קנא:), שעל - ידי הבכי הולך ומסתלק מאור עינים. וזה בחינת שקיעת האור במערב, כי במזרח חמה זורחת ובמערב שוקעת, נמצא שמערב הוא שקיעת האור. וכל זה על - ידי בחינת הבכי, שעל - ידו מסתלק מאור העינים כנ"ל, שזה בחינת שקיעת האור כנ"ל. כי מערב ראשי - תבות: "רחל מבכה על בניה" (ירמיה ל"א), (כמובא בכתבי האריז"ל), כי שכינה במערב (בבא - בתרא כה), והשכינה בוכה ומיללת, כביכול, על ישראל, בחינת (ירמיה ל"א): "רחל מבכה על בניה, מאנה להנחם על בניה כי איננו" שהיא בוכה על צרת ישראל, המפזרים בגויים ואינם על מקומם. ועל - כן שקיעת האור במערב, כי על - ידי הבכיה מסתלק מאור עינים, שזה בחינת שקיעת האור כנ"ל. וזה בחינת 'כתל מערבי', ששם השכינה בוכה ומיללת על חרבן בית - המקדש, כי ב"מערב" שם רחל מבכה על בניה, כנ"ל:

ספר באר מים חיים פרשת ויצא - פרק כ"ח

ולזה אמר מה נורא המקום הזה כלומר מה יוכל להיות עוד נורא ונפחד מקום הזה שהוא בחינת בית המקדש במקומו הרומז על התפארת הלא אין זה כלומר הרי עתה שאין בחינה זה כאן כי אם בית אלהים בית המלכות הנקראת אלהים (כי השכינה לא זזה מכותל מערבי לעולם כמאמר חז"ל (שמות רבה ב', ב) ועל כן גם כשנעקר הר המוריה ובא לכאן באת השכינה עמו) וזה אומרם "אין זה" הרי חרב, כלומר בחורבנו שלא במקומו וחרב מיושביו ואף על פי כן כל כך גדלה הקדושה שבה, ומכל שכן וז"ה שהוא שער השמים כי התפארת נקרא שמים והוא בחינת בית המקדש ביושביה עליה במקומה מה נורא הקדושה שמה.

ספר באר מים חיים פרשת ראה - פרק י"ב

ואך משנבחרה ירושלים אמרו חז"ל (זבחים ס"ב.) ג' נביאים עלו עמהן מן הגולה כו' ואחד שהעיד להם שמקריבין אף על פי שאין בית. וכתבו שם התוספות משום דקדושה ראשונה

על מורא מקדש בזה"ז. א"ו ס"ל להאי תנא דקידשה לעתיד לבוא, ומהא היקישא גופא אתיא ליה הא מדאיתקש מורא מקדש לשמירת שבת דנוהג לעולם אף בחורבנה, ואי דרשא דר"י דמתני' דרשא גמורה היא הא ברייתא דיליף לה מהיקשא מני, א"ו הא דר"י אסמכתא בעלמא היא ולית ליה דרשא דפ"ק דיבמות אלא ס"ל כמ"ד לא קידשה לעתיד לבא, והאי דפ"ק דיבמות דרשא גמורה היא כדמוכה התם וס"ל כמ"ד קידש לעתיד לבוא. ואע"פ שיש לדחות כל הדברים הללו ולפרש בענין אחר אבל מה שפ"ל עיקר:

שו"ע אורח חיים סימן קנא

(י) אפ"ל לאחר שחרבו עדיין הן בקדושתן וכשם שנוהגים בהם כבוד בישובן כך נוהגים בחרבנם חוץ מכבוד ורבוץ ואם עלו בהם עשבים תולשים אותם ומניחים אותם במקומן משום עגמת נפש כדי שיראו העם ותעיר רוחם וישתדלו לבנותם:

(יא) אם בשעת בנין בהכ"נ התנו עליו להשתמש בו מותר להשתמש בו בחרבנו אבל בישובו לא מהני תנאי ואפילו בחרבנו לתשימש מגונה כגון זריעה והשבונות של רבים לא מהני תנאה בד"א בבתי כנסיות שבחוצה לארץ אבל בבתי כנסיות שבא"י לא מהני שום תנאי:

משנה ברורה סימן קנא

(כח) לאחר שחרבו - הבתי כנסיות ובתי מדרשות והטעם דכתיב והשמותי את מקדשיכם ולא כתיב ואת מקדשיכם אשימם להורות לנו דקדושים הם אף כשהן שוממין. ואין חילוק בזה (טז) בין אם הבתי כנסיות שבא"י ובין שבחו"ל אם לא בהתנו וכדלקמן בס"א:

ספר חיי אדם - חלק ראשון - כלל יז

(ח) אפילו אם נחרבו, עדיין בקדושתן, שנאמר והשימותי את מקדשיכם, ולא כתיב בהיפך ואת מקדשיכם אשימם, להראות אף כשהן שוממין, מ"מ הם בקדושתן. ולכן צריך לנהוג בהם כבוד חוץ מכיבוד וריבוץ. ואם עלו בהם עשבים, תולשים אותן ומניחים במקומן, כדי שיראו העם ותעיר רוחם וישתדלו לבנותו. ואם בנאוהו במקום אחר ואין צריכין עוד למקום זה, כל זמן שלא מכרוהו כדן, יעשו גדר סביביו, שלא יבואו לזלזל שם (שם):

(י) א"כ הקדושה תלויה בקרקע ובה לא שיך משיחה. וזה פשוט.

וזה שאמר יחזקאל (יא, טז) ואהי להם למקדש מעט ואמרו ז"ל סוף מגילה (דף כט) אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות, משום דבהם הקרקע קדוש, אעפ"י שהן שוממין בקדושתן קיימין, וזה מעט מקדושת המקדש.

ולכן גבי סוטה כתיב (לעיל ה, יז) ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן, לכן למדנו שמכניס עפר מבחוץ ומניחו ע"ג קרקע המשכן ודיו (סוטה טו סע"ב). ודו"ק בכ"ז.

ספר טורי אבן להגאון בעל השאגת אריה זצ"ל על מסכת מגילה - דף כח ע"א

שנאמר והשימותי את מקדשיכ' קדושתן אף כשהן שוממין. לכאורה ר"י ס"ל כמ"ד בפ"ק (דף י') קדושה ראשונה קידשה לעתיד לבא. וכ"נ מדברי הרמב"ם (בפ"ו מהלכות בית הבחירה הלכה ט"ז) שנותן טעם למאי דס"ל שקדושת מקדש וירושלים קידש' לעתיד לבא ובקדושת שאר א"י לענין מעשר ושביעית וכיוצא בהן לא קידש' לעתיד לבוא מפני שקדושת מקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטילה, והרי הוא אומר והשימותי מקדשיכם אמרו חכמים אע"פ ששוממין בקדושתן הן עומדין. וק"ל הא בפ"ט דברכות (דף ס"א) תניא הגפנה ביהודה לא יפנה מזרח ומערב פ"ל מפני כבוד ירושלים שהיא בצפונה של ארץ יהודה ר"ל בזמן שבה"מ קיים אסור בזמן שאין בה"מ קיים מותר, ואי קדושה ראשונה לר"י קידשה לעתיד לבוא אין לחלק בין בזמן שבה"מ קיים לאינו קיים. הלכך נ"ל דהאי קרא דמתני' אסמכתא בעלמא היא ואע"ג דמוזהרין על מורא מקדש מה"ת כדכתיב ומקדשי תיראו אפ"ה כשהוא חרב בטל קדושתו מה"ת לר"י אלא מדרבנן עדיין בקדושתו קאי ק"ו מבית הכנסת שחרב דאמר כאן במשנתנו דאכתי בקדושתו קאי. מיהו ה"מ בית המקדש ובית הכנסת עצמן קיימו בקדושתן מדרבנן אפ"ל בחורבנן, אבל הגפנה ביהודה דמדרבנן בעלמא הוא אפ"ה בזמן הבית ס"ל דלא גזרו בחורבנ' הואיל וקדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבוא. ותדע דהא בפ"ק דיבמות (דף ו' ע"ב) נפק' לי' בברייתא דמוזהר על מורא מקדש לעולם אפ"ה בזמן שאין בה"מ קיים מקרא דשבתותי תשמרו ומקדשי תיראו מה שמירה האמור בשבת לעולם אף מורא האמור במקדש לעולם, והא ודאי אתיא כמ"ד קידשה לעתיד לבוא דאי לא קידש' ודאי אין מצווין

במגילה פ"ד קדושתן אף כשהן שוממין שלא יתחילו הבנינים כמו כלי קודש וכדאי' במס' ע"ז דנ"ב ב' מקרא דיחזקאל הנ"ל משא"כ קדושת ב"כ וב"מ אינו מתחלל אלא שומם:

ולא אריח בריח ניחחכם. דאע"ג דהמקדש שומם מכ"מ אפשר דישאר המזבח במקומו ולהקריב עליו. וכמו שהיה באמת בחרבן בית שני. דמזמן חרבן הבית עד חרבן ביתר שאז נחרש ההיכל ונהרס המזבח. היה עוד המזבח קיים והקריבו עליו פסחים כדאי' בסנהדרין פ"א שהיו אז מעברין את השנה בשביל פסחים מכ"מ לא אריח וגו'. אבל רק פסחים הקריבו דלא כתיב ביה ריח ניחוח משא"כ כל הקרבנות כתיב ריח ניחוח בחטאת בפ' ויקרא ד' ל' ובבכור בפ' קרח י"ח י"ח ומעשר ה"ה כבכור. מש"ה לא הקריבו בחרבן בהמ"ק משום דכתיב ולא אריח בריח וגו' (והיינו דאי' במס' מכות ד"ט א' והכא בבכור שנוזק דמו וחרב הבית ואיתקוש בשרו לדמו. ופירשו התוס' דמיירי דנחרב המזבח. וא"כ עיקר חסר ולימא דנהרס המזבח. אלא כדברינו ומתחלה מיירי באופן דלא חרבה הבית אלא שאין בית מחמת שבוים אותו כמו בימי הורדוס. ואז קדושה ראשונה קדשה לע"ל. אבל בזמן שחרב הבית אפ"ה המזבח קיים א"א להקריב שום קרבן שהוא לריח ניחוח עד שיהיה הערה מן השמים ורשיון מאוה"ע לבנות בהמ"ק אז אפ"ה בבנין המזבח לבד יהא אפשר להקריב קרבן שאז סרה הקללה והשמותי את מקדשיכם. וממילא סרה הקללה ולא אריח. ועדיין קשה הא דאי' בזבחים דק"ד המעלה בזה"ז חייב. וע' תו' יומא דס"ג א' ד"ה שלמים. דאוקמי בזמן חרבן הבית והמזבח קיים. אלמא דאפשר להקריב בזה"ז. והדברים עתיקים:). וע' מש"כ עוד בזה בס' דברים ט"ז בפ' שמור את חודש האביב:

משך חכמה על במדבר פרק ז פסוק א

(א) וימשחם ויקדש אותם - מתיב רבא (שבועות טו) כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן מכאן ואילך עבודתן מהנחתן ואמאי נימא וכן תעשו לדורות שאני התם דאמר קרא וימשחם ויקדש אותם במשיחה ולא לדורות במשיחה. והקשו בתוס' (ד"ה מתיב) ממשכן הוה ליה למפרך שיהא מקדש טעון משיחה כמו שנמשח בימי משה. ואין זה קושיא, דבמשכן תלוי הקדושה בהבנין, ופעמים היה קבוע כאן ופעמים היה קבוע כאן, משא"כ מקדש הלא היה הקדושה תלוי בהמקום, ומקריבין אעפ"י שאין בית (מגילה

ספר שערי צדק - השער הראשון

והמדה הזאת נקרא לפעמים - ארון הברית, היודע סוד זה יודע סוד הלוחות שמונחות בארון, וזהו סוד הנה ארון הברית אדון כל הארץ, זאת נקראת אדני, ויסוד נקרא אדון כל הארץ בודאי, ובהיות הלוחות בארון אזי שכינה שרויה בישראל נחלת עולם, ובכל מקום שהולכים הם נחלתו של מקום, ואינם יכולין להפרד ממנו לעולם, ואין שם גט כריתות, וזהו סוד איזה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה, ואם תאמר והרי כתיב אחר כך ואראה כי על כל אודות אשר נאפה משובה ישראל שלחתיה ואתן ספר כריתות אליה, חס ושלום, זה היא מלכות ירבעם שאין לה חזרה, וכן מלכות שומרון, אבל יהודא שהיא סוד כנסת ישראל והשכינה שורה בירושלים וביהודה על ידי דוד, לפיכך אמר הפסוק זה ולא יראה בגדה אחותה יהודה ותלך ותזון גם היא, וזהו סוד איזה ספר כריתות אמכם וגומר, ושומר העיקר הגדול מאד, ועל ידי יהודה תחזור שומרון, אבל לא תחזור למלכות, לפי שספר כריתות נתן לה השם על המלכות, וזהו סוד ועשית אותם לגוי אחד בארץ בהרי ישראל ומלך אחד יהיה להם ולא יהיו לשני גוים ולא יחצו לשני ממלכות עוד עבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהיה לכולם, והבן זה מאוד, והטעם לפי שהכתוב שכתב ה' לכנסת ישראל ונתן אותם מלכי יהודה שומרים אותה בקדש הקדשים, ועל ידי ישראל שקבלו התורה והלוחות והכניסום בארון נתקשרו ט' ספירות בעשירית בסוד הלוחות הנתונות בארון ושעשו ישראל ולפיכך על ידי ישראל נתאחדו כל הספירות, ואלמלא לא קבלו תורה מלמטה אין לספירות יחוד מלמעלה, לפי שמקומה של שכינה היה בארץ ההיא, וזהו שאמר בבראשית רבה עיקר שכינה בתחתונים היתה, ואם אין עוד קו האמצעי מתפשט למטה לבא עד מקום השכינה אין שם עוד ייחוד כלל, כי בהיות השכינה שלא במקומה למטה אין שם יחוד אמתי, והנה כשנברא העולם היה קו התפארת למעלה מושך שפע למטה למקום השכינה ואז היו השמים והארץ נאחזים, וזהו

ספר שערי צדק - השער

הראשון

סוד ויכלו השמים והארץ וכל צבאם, מלשון חתן וכלה, ותרגום ואשתכללו, כלומר

התחתונים נעשו מרכבה לעליונים ונכנסים אלו עם אלו ומתחברים יחד אז אלו עם אלו, ואז ה' יתברך אחד בעולם בשלם, וכשבא אדם הראשון וקלקל הצורות נסתלקה השכינה ונתפרדה החבילה, ונמצא חורבות העולם, עד שבאו ישראל וקבלו התורה שבכתב, וזה סוד קו האמצעי והמשיכה למטה ותקנו ארון דוגמא לשכינה, ונמצא על ידי ישראל ידו"ד אחד ושמו אחד, וזהו סוד ידו"ד אחד, וכתוב מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, וזהו סוד מה תעשה לשמך הגדול כביכול על ידי ישראל נעשה ידו"ד אחד, והסוד שתי הלוחות הנתונות בארון, והמבין סוד זה יבין כמה היה כח קיבול תורה, והסוד מן השמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה, וכתוב השמים כסאי והארץ הדום רגלי, וכתוב מקום רגלי אכבד, והמבין הדברים העיקרים הגדולים שרמזנו יבין טעם שמך נקרא על עירך ועל עמך, וסוד תקרא לי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי וגומר, והסוד וארשתוך לי בצדק וגומר, וסוד כי ידו"ד אלהיך בקרבך, והסוד לא אבא בקרבך, בקרבך ממש, וסוד בקרבך קדוש לא אבא בעיר, ומה שאמר לא אבא בירושלים של מעלה עד שאבא בירושלים של מטה, והמבין זה

יבין סוד גניזת הארון, והסוד והשימותי את מקדשיכם, ומה שאמרו חז"ל אף על פי שהן שוממין בקדושתן הן עומדים לפניו, פירוש שהארון והברית אדון כל הארץ והלוחות שם גנוזים, וזהו סוד אדון כל הברית אדון כל הארץ הכל רמוז ומבואר למי שחנן לו השם יתברך דעת.

ספר העקרים - מאמר רביעי

פרק לה

וזה כי הדבר שקבל אי זה שפע או כח עליון אע"פ שנסתלק ממנו השפע או הכח ההוא כבר נשאר במקבל ההוא אי זה רושם מהמעלה שהיה בשפע ההוא שקבל ראשונה ובעבור זה הוא שאמרו רז"ל (מגילה דף כ"ה ע"א) והשמותי את מקדשיכם (ויקרא כ"ו) אף כשהן שוממין הן בקדושתן ואמרו תשמישי קדושה נגנזין וזה בעבור הרושם שנשאר בהם מהדבר האלהי שהמשכן לו או תשמיש אליו.

ספר ראשית חכמה - שער

האהבה - פרק אחד עשר

וְזוּ מַעֲלָה יִתִּירָה לְקַדוּשָׁה עַל הַטּוֹמָאָה, כִּי הַקַּדוּשָׁה בְּכָל מְקוֹם שֶׁתִּשְׂרָה לֹא תִפְרָד מִשֵּׁם לְעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁפִּירְשׁוּ ז"ל עַל בֵּית

הברית כמובא בלק"ה, וגם בזה"ז עדיין עיני ה' ולבו שם כל הימים והשכינה לא זזה מכותל המערבי הק' לנצח כמאחז"ל. **והוא תיקון גדול גם בזמן הזה לילך לשם, ותיקון לפגם הברית כמובא בזה"ק ח"ב כי הצדיק דר אצל כותל המערבי תובב"א).**

(מלכים א' ט') ע"כ שם גם היום עיקר החיות והשראת השכינה לנצח כמשכן הנשמה במוח והרוח בלב, וע"כ בזה"ק תשא כתוב ירושלים לבא דכל עלמא (זברו על לב ירושלים) והיא באמצע כל העולם כמו שהלב באמצע הגוף, וכן הוא נקרא ראש עפרות תבל כי כן הוא ראש כל העולם כראש האדם שהמוח והנשמה הוא שם וע"כ כתוב נותן נשמה לעם עליה ורוח להולכים בה כי ממלמעלה מעולמות הרוחניים נמשכו בהשתלשלות כל העולמות עד העולמות הגשמיים, וע"כ כביכול כמו עיני ה' ולבו בחי' נשמתו ורוחו שם הם, כן זוכים בני ישראל בני ה' להשתלשל להם משם הנשמה והרוח, וע"כ אוירא דאר"י מחכים מוח כל אדם ולבו. ה' יזכנו לבנין ביהמ"ק בב"א ומובא בגמ' א"י גבוה מכל הארצות וירושלים והר הבית גבוה מכל א"י וככתוב וקמת ועלית אל המקום וכו' וכמו שהראש הוא גבוה מכל הגוף ומובא כן בסה"ק כי עיקר העלי' שהיא גבוה מהכל נאמר על מעלתה ברוחניות וע"כ היא במעלה כמעלת הראש מכל הגוף האדם. (וע"י תיקון גדול לפגם הברית כמובא בלק"ת סי' ק"ט והעיקר בקה"ק ששם נכנס הכה"ג ביוה"כ שהוא המתקן כל השס"ה ימים שהוא בחי' תיקון

הכנסת שחרב אין מספידין בתוכו וכו', שנאמר והשמותי את מקדשיכם בקדושתן הן אף כשהן שוממין.

חכמה ותבונה מהצה"ק ר'

אברהם בה"ר נחמן

מטולטשין זצ"ל – סימן ג'

גדולת מעשיותיו הק'

והנה גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, ובמיתתם נקראים חיים. וע"כ דבר גדול הוא להשתטח על קברי צדיקים ולמדים אנו מכלב בן יפונה וקבר רחל וקבר מרע"ה כמאמר חז"ל (עיין בהקדמת תיקון הכללי) וכביכול כן השכינה לא זזה מכותל המערבי לנצח כי גם כשהמקדש שוממים בקדושתם הם עומדים לעדי עד כי ה' בנין עדי עד בענין זה וכביכול כמו צדיקים שהם חיים וקיימים לעדי עד.

וע"כ הוא דבר גדול מאד לילך גם בזמה"ז לכותל המערבי שהשכינה שם הוא (ואדרבה יותר חשוב מזמן שביהמ"ק ה' קיים כמובא בספרים) והנכנס למקדש בזה"ז חייב כרת, וארז"ל בברכות דף ס"ב ע"ב אמר רב ביבי אריב"ל כל הרוקק בהר הבית בזה הזמן כאילו רוקק בבת עינו שנאמר והיו עיני ולבי שם כל הימים